כשהשלים הטומאות החמורות והיאך תעלה הטהרה מהם ודבר על טומאות קלות. הביא אחר כך דיני טהרה. וסידר אחר טהרות. מקואות. הרמב"ם:

פרק א **א ששׁ** מעלות במקואות. מקומות של כנוס מים ים *)כגון שם מעלות כל אחת מהן גדולה מחברתה: מי גבים. חפירה שבקרקע המכונסין בה מים שאינן שאובין והן פחות מארבעים סאה שהוא שיעור מקוה: גבים. ל' מים מגבא (ישעיה ל): שתה טמא **)ושתה טהור טמא. אם שתה מאותן המים טמא תחלה ואח"כ שתה מהן הטהור נטמא הטהור. לפי שנפלה טפה מפיו של טמא לתוך הגבא. ונמצא שתה אותה הטהור ונטמא דהשותה משקין טמאים פוסל את התרומה והוא מי"ח דבר שנזרו בו ביום כדאיתא פ"ק דשבת. ואע"ג דאינו פוסל את התרומה' אל"כ שתה רביעית. מכ"מ ***)כשבאה הטפה הטמאה תקשה דתיפוק לי דטמא עצמו בגוף המים שבגבא כששתה. וכן גמי הטפה עצמה שנפלה בגבא. ומ"ש הר"ב והכי איתא בתוספתא. וכ"כ הר"ש

*) נד"ו ובד"פ כתו. **) נד"ו שתה. ***) נד"ו כשבאה.

פרק א **א מי** גבאים. פירש הר"ב מים שאינן שאובין. וכ"כ הרמב"ם בפירושו. ובחבורו פט"ו מהט"א כתב אף שאובין. וממשנה ד למד כן כמ"ש שם בש"ד. ומ"ש והן פחות ממ' סאה כו'. עיין מ"ש עוד בסוף המשנה. [*ומ"ש הר"ב גבים לשון מים מגבא. וכ"כ הר"ש. ויפה פירשו דלא כמ"ש בספ"ו דפרה]: ושתה טהור טמא. פי' הר"ב לפי שנפלה טפה מפיו של טמא. בספר האורה כתוב טפת רוק אבל ל' הראב"ד [שם] חזרו המים שנגעו בפיו כו'. וכן נראה מלשון הר"ב והר"ש במ"ו. ומה שכתב הר"ב ואע"ג דאינו פוסל את התרומה אל"כ שתה רביעית. כדתנן במ"ה פ"ד דמעילה. ומ"ש הר"ב טומאה כל המשקין שבפיו. וסתם שתייה היא רביעית. ומ"ש הר"ב ופ"ל נגיעת הטמא כו'. כלומר דלא

מסכת מקואות

פרק א א ששׁ מעלות במקואות א) זו למעלה מזו וזו למעלה מזו מי גבאים ב). שתה טמא ג) ושתה טהור טמא ד).

שתה

הטמאה

מלאכת שלמה

פרק א **א** ששׁ מעלות וכו'. דכתוב דמתני' גרסי' בתוספתא דפרה שם מעלות לחטאת על התרומה וכו' הביאה הר"ש ז"ל בדפ"ה דמס' פרה: בפי'

יכין

פ"א א) ר"ל ו' חלוקי דיקים יש בו' מיני מים מכונסים על הקרקע שאינן תלושין וכל מ' יש לה מעלה גדולה בטהרה יותר מחברתה. ואלו הם הו' מיני מים. (ה) מי גבאים. (ב) מי תמציות. (ג) מי מקוה. (ד) מעין מועט מעורב בדבר שאובי'. (ה) מי מוכן. (ו) מים חיים. וכולהו מפרש בפרקן: ב) גבא הוא גומא. ומיירי בירדו לתוכה מי גשמים רביעי' דאינן שאובין. דאע"ג שאינן מ"ם אמקט"ו מדמתשבו כמחובר (א): ג) שלקח מהמים בלשונו או שאב בידו ונתה ואח"כ שתה וכו': ד) ר"ל נטמא הטהור ששתה אחר הטמא. דאע"ג שהמים שבגבא שאינן שאובין אם הם רביעי' אמקט"ו. מדאורייתא לטבילת כלי' [בפסחים י"ז ב'] ורק מד"ס צריך גם לכלי' מ"ס [כמוכיר לה"ת אבל במעין גם מדרבנן בגי לכלי בכ"ש בתוספות שם ופסחים י"ז ב'] עכ"פ הרי פיו לו ידו שאב בה כשהוציא מקצתה מהמעין אז הטפה שעל חלק גופו שחוץ להמים נטמא בגוף הטמא. דאע"ג דהטפה מחוברת עדיין למי הגבא. הרי קטפרס אינו חבור [בספ"ח דטהרות ועי' לקמן פ"ז מ"ז] והטפ' הטמא' זו חזר ונתת תוך המים שבגבא המכונסין. ואף שלא טימא את המים שבגבא. עכ"פ היא עצמה נכנסת שם בטומאתה. ולא נטהרה בהשקה. מדאין בהגבא מ' סאה. וכיון שהטפה הטמא' מעורבת במי הגבא הטהורים הרי בלח בלח יש בילה [כרא"ה י"ג ב' ועי' רתי"ש בפ"ט דפרה] אל"כ כל הטפה מעורבת בכל חלקי מי הגבא. וכשיתה אח"כ הטהור ממי הגבא הרי באותה שעה המים שיתה תלושין הן. ונטמא כל המים שיתה ממקצת חלקי הטפה שמעורב בהן. והרי התם שתיי' ברביעי' [שהיה רביעית משקין טמאין נטמא גופו מלאכול תרומה [כזבים פ"ט מי"ב] (ב). והר"ב כתב דחיישינן שמא שתה הטהור אותה הטפה הטמא. ותמוה דהרי ספק שתה משקין הזכיר כלל סברתינו דבלח בלח יש בילה. ולפיכך כתב דחיישינן שמא שתה הטפה הטמאה שנפלה. וק"ל א"כ מידי ספיקא לא נפקא. דשמא לא שתה אותה. והרי ספק משקין לטמא אחרים טהור (כפ"ד דטהרות מ"ם) וכ"ש ברה"ר הו"ל ספק טומאה ברה"ר טהור. אכנם גם לדבריו ק"ל למה לא התבטל הטפה הטמאה ובטוף המסכתא שם ובכמה דוכתי. והא דמחוברין לא מקבלי טומאה עלמד מקרא דכתיב מקוה מים יטהר טהור. וטיהר דתנן פ"ד דמס' ידים אמת המים הנאה מבית הקברות טהור וכ"כ רש"י בפי' התורה פ' ביום השמיני אהלי קרא דמקוה מים. ונימא נמי מ"ש הראב"ד הא דאין מי גבאים מקבלין טומאה במחובר דוקא שיש בהן רביעית. מהאי טעמא נמי הוא כיון דמקרא דמקוה מים אתי ומדאורייתא שיטור מקוה הוי ברביעית לחטאין ולטהרות. ושוב מצאתי שכ"כ רש"י בהדיא פ"ק דפסחים דף י"ז. ולענין הכשר נמי דבעינן חגאים אלו מקרא כיון דמקרא דמקוה מים אתי ומדאורייתא שיטור מקוה הוי ברביעית לחטאין ולטהרות. ומ"ש בעיקר פירוש מתמיהו לפי שעתה שפירשו דשתה טמא ושתה טהור טמא נפלה טפה מפי הטמא ונטמא שתה אותה הטהור וכו' יש לפי' לפו כמ"ש תוי"ט פ"ד דמכשירין מ"ג. ומ"מ בעיקר פירוש מתמיהו אינו דספק ד"ם עהור ותשב הטהרה מתקין עומאי' וא"ל טלה מתמת ספק לחטוה מוכח כיון דעיקר טומאה זו מדרבנן מי"מ דבר אין התמיהו כ"כ מספק ובהדיא תנן פ"ד דטהרות מי"ח ספק ד"ם עהור ותשב הטהרה מתקין עומאי' וא"ל טלה מתמת ספק אתינן עלה שמא נפלה מפי הטמא ונטמא שתה אותה הטהור ואמאי כיון דספק ד"ם טהור למה התמיהו כאן. ונטמא ס"ל דיש בילה בלח ומתחלקת טפה הטמאה בכל המים ואין לך טפה בכל המים שאין בה משהו מן הטמאה ומטמאת כל המים שבפיו. ומ"מ גם זה דוקא דאכתי מספקא לא נפקא שמא בשעה שבאה טפה הטמאה אפי' לא הי' רביעים במים שבפיו. ועוד קשה מה דמשום הבקה לא מהני הטפה שאין בה מ' אמה מעטה ביטול מיהא שהיה דביטול בכוב מדאורייתא ואשכחן בכמה דוכתי ביטול בטומאה בפ"ב דמכשירין מ"ג ובתמ' פרה ובבכורי פורה. וכן קשה הא דתנן נמס' מכשירין פ"ב אם קדמו מי גשמים ובאו עליהם מי שפיכות כ"ש ממאום ומיימי לה הר"ב לקמן ואמאי לא מהני ביטול בכוב שתה ונאתת מתחבנו שם מתפרשים שם. ותנן כתב הראב"ד דהטפה מתבטלה בגבא אבל אחר שנתלשה חזרה וטיעורה וכו' כמ"ש תוי"ט שמו. וזה נ"כ ל"ש דכמה בקלו ומרו בגמ' בכוחות ד' כ"ג לי טומאה בטבלה חזרה וטיעורה ואמאי לא פשטה מדהכא. ונ"ל שמתוך כל זה נקח לו הרמב"ם שעה אחת בדיעים אלו. שאם שאמרו אין מי גבאים מקבלין טומאה עד שיתלשו הייט שאין

דיגא

תפארת ישראל

פ"א (א) ולרמב"ם (פט"ו מאוכלין) גם שאובין. כל שהן מחוברין בקרקע אמקט"ו. וגם שאובין שנטמאו ומתחברו בקרקע. אמ"ע נאחרים עד שיהא נגיעת הטומאה בהטהרה בכוונה. וכן פי' רבינו בכאן. וכבר תמה עליו הראב"ד שם. אולם נ"מ להכנים ראשי בין הרבי עשתרות קרנים. היה כ"ל ראיה מלשונה להרמב"ם מש"ם פסחים (דף י"ז ב'). דאמרי' למשקין דבי מעבחיא כשהן בקרקע טהורין. ואמר רב פפא. והוא בדהוה רביעית. דחזי להטבל בו מחטין ושעורות מדאורייתא. ור"ל ולהכי במי מעבחיא דכן. דאין שבות במקדש. הרי משקין בי מעבחיא כבר תלושין הן (כתוס' שם ד"ה אלא). ואפ"ה לולא שבטלה לטבילה ברביעית בשאובין. היו כשרים אפילו לטבול בהן. אפי' מדרבנן אע"ג שהן שאובין. ורק לטבול בהן בעלו. ולא לענין שלא יקבלו טומאה. ולפ"ז גם לרמב"ם. עכ"פ אם השאובין פחות מרביעית והן בקרקע מק"ע. וכן משמע מרמב"ם שם. שלא הזכיר רק פחות ממ' סאה. ודו"ק. ואת"ל גם לרמב"ם היאך אפשר להטבל בהן מחטין ושעורות. הרי הרמב"ם בכבודו ובעצמו כתב (שם) דכשמתכוון שיגעו הטומאה והטהרה אהדדי נטמאו השאובין שבקרקע. וא"כ כשמטבל בהן המחטין. ודאי מתכוון שיגעו המחטין במים. ונטמאו המים. והיאך אפשר שיטהרו המחטין בהן. י"ל דלרמב"ם דוקא במתכוון שיגעו אהדדי לצורך עצמו. וכגון שמתכוון להליח המחט במים. אבל במתכוון לצורך מצה. לא כתשמישו דמי. דמצות לאו ליהנות ניתנו (כר"ה כ"ח א'). והרי גדולה מזו כתב הרמב"ם (שם) דבעבר טעמא ברגלין במים. שהורים. והיינו משום דאינו מתכוון ליגע בהמים בעצם רק רוצה לבוא מעבר זה לעבר זה (ועיי"ש שם). וא"כ ה"נ וכ"ש שאין לו צורך בעצם המים כלל. ורק לטהר המחט הוא מתכוון. ואין להקשות (מפי"ב דפרה סוף מ"ד). ג"ל לעשה שנעשה מצותן. הרי בלא זה מדמחוברין בקרקע. ולא התכוונו לדרוס עליהן. אמ"ש אחרים. י"ל התם מי חטאת יש בגוף עצמו טומאה. ולפיכך אף שמחוברין לקרקע. ולא התכוון ליגע בהן מטמאין אחרים. כל הטומאות שטמאין כין שנגע בהן לרגלו או שלא לרגלו: (ב) והר"ב לא הזכיר אלא שבתינו דבלח בלח יש בילה. ולפיכך כתב דחיישינן שמא שתה הטפה הטמאה שנפלה. וק"ל א"כ מידי ספיקא לא נפקא. דשמא לא שתה אותה. והרי ספק משקין לטמא אחרים טהור (כפ"ד דטהרות מ"ם) וכ"ש ברה"ר הו"ל ספק טומאה ברה"ר טהור. אכנם גם לדבריו ק"ל למה לא התבטל הטפה הטמאה

ציונים

נוב מעבחא זו הביאה הרא"ש ז"ל בפסקיו בפרק בתרא דעבדה.

א ששׁ מעלות. מיי' פ"ט מהלכות מקואות הלכה ח': מי גבאים. שם פט"ו מהט"א פ"א כמנ עמין ומנ':

חלופי גרסאות

א זו למעלה מזו. נכ"ז נ"ג. ושתה נד"ע שתה. ממא נכ"מ ממא תוספ אות התרומה.

תוספות חדשים

פ"א משנה א [בתוי"ט ד"ה] ושתה כו' רוק. אפשר דיש קשה לו למה התמיהו בספק שהוא מדרבנן לכן פירש רוק ואוירי בזב שמטמא מדאוריי' לחדש וכנ"ל. אבל מה יאמר במשנה ב' גבי מילא בכלי טמא ושתה טהור כו' ונאמת מימה הוא דתנן

אליהו רבא

פ"א א שתה טמא ושתה טהור טמא. שמא שתה הטהור אותה טפה שנפלה מפיו של טמא. וכשנטל הטהור כפיו לו בידיו לשתות

תוס' אנשי שם

פ"א א במשנה ששׁ מעלות. מגיעה למעוטי כל הימים שלא מזכרו בכולם פרקין דלא תימא דאית לה מעלה אחרת קמ"ל שם ותו לא דהימים ס"ה בכלל אלו המעוין למר בדא"ל ולמר בדא"ל כדתנן בפ"ח דפרה מ"תוכפא בפלוגתא לא קמ"ירי. (מ"ל): בתוי"ט ד"ה מי גבאים כו' ובתמטון כו'. כ"ל דבכל מפ' שאינן שאובין מכוס דבלוכין היינו מי בורות דמ"ד אבל בתבורו כלל שיהם יחד. (נס"מ): תוי"ט ד"ה ושתה כו' ובסם שהיה כו'. ק"ק מי דסתם שהיה הוא רביעית אמנם אין דיך כנ"ל

משנה אחרונה

פ"א א מי גבאים. דיעים אלו לפי שמת הר"ש ובכא"ם והר"ב בטוים על שני הגאים. האחד שאין מי גבאים מקבלין טומאה עד שיתבלו שאובין ובטודם מתובדין אין להן טומאה כלל. והשני שאפי' נתלשו אם נתלשו שלא לרצון בדיין כמתובדין הביבי. והגאים אלו בעצמן תלינו ג"כ לענין הכשר דמחוברין לא מכשרי ושתלושין שלא לרצון נמי כמחוברין חשיבי כדמוכח כ"ז בתמ' מכשירין בפ"ד מ"ג

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אמן נפ"ד דטהרות ספק דבני סוטרים סבור שהה מעקים טמאים כו' ואפי' ר"י דמתמיר לקמן פ"ב מ"ב מודה בספק ליטמא ולטמא שטהר. (ממחורש"ם ז"ל):

אליהו רבא

תשב אם המים שבפה אם שניד ושב אינה בטלה הטפה ברוב אלא מטמאה אם כל המשקין שבפה אם שניד ושהה משקין טמאין וטמאו. וכן מילא בכלי קטור. תשב אם המים כשמילאן בכלי ונטמאו כל המים שבכלי מן הטפה:

תוס' אנשי שם

בנ"ח לשאת רביעית בנ"ח אלא כמלא עוגמין והיא רוב רביעית וכגון דא סו"ל לתנא לפרש דבריו. (מ"ר): בר"ב ד"ה ושיתה כו' לא שלקא לה השקה כו'. קל' כיון דהשקה עשאה דמהני הוא משום חבור אף ברביעית או אפילו בפחות ליסבי כיון שאמקיש. (רש"ש): תוי"ט ד"ה ומלא' בכלי טהור כו' ואע"ג לפ"ש הרי"ש כו'. ואפשר דהר"ש סובר דאם לא היו המים שבכלי טמאים היה אותה הטפה בטילה כ"ז שהיתה עם אותן המים ביחד ולכן הוצרך לומר דהיא מטמאה אותן המים. ואם דהוצרכו בני שפה עטור שהוא טמא הואיל והמים נטמאו דאל"ה לא היה טמא כיון דאינו רביעית היינו דבלא"ה ל"ל שהמים נטמאו כל"ל אפשר הדא מחברתי מעתי נקט. (מגמ"מ):

משנה אחרונה

דינם כחלונים שמטמאין ומטמאין בין לרצון ובין שלא לרצון. אבל מחוברים לא מטמאין ולא מטמאין אלא ברצון כמ"ש בחבורו פט"ו מהט"ז. ומתשמיטו ז יצא לו זה דלפי שהה ז מתפרשת המשנה בריית דשהה מע' ושמ' מהו' מת' שהמת מיטמא אם המים בשמיטו ברצון והטהור ב"כ נטמא מן המים ברצון. וכן מילא בכלי זה וזה. ובנפלו מים מטמאים מפרש ג"כ שנפלו ברצון. ונפל ספר של תרומה דס"ל שלא בכוונה מיירי מדבמי הדיה. הייטו דאורחא דמלתא קמני דהסס ספר אין מניחו בכוונה לנים ומסתמא נפל שלא בכוונה תמצא. אבל מים ממאים דרכן לטופכן בכוונה לטר שלא במקום רגלי בני אדם. וטולה מחבי דמיירי ברצון מחילה מטמאה כל המים

הר"ש. דאע"ג דממתני' ד איכא למשמע הכי. מכל מקום בתוס' מפורש אמרו אין מי גבא [מיטמאין] כו': ומילא בכלי טהור טמא. פירש הר"ב [*לאחר כו'] דחיישינן לאותה טפה כדפרישית נטמא הכלי כו'. כלומר מהטיפה עצמה נטמא. דלמשקין אין שיעור לטמא כמ"ש כבר במ"ח דפ"ב דטהרות [ד"ה חזר]. ואין טורך למה שכתב הר"ש דחיישינן לאותה טפה כדפרישית ונטמאו כל

הטמאה בפיו טמאה כל המשקין שבפיו. ואותה טפה לא סלקא לה השקה בגבא דמירי כשאין בו ארבעים סאה. כדקתני בסיפא. וע"י נגיעת הטמא אין מי הגבא מטמאים עד שיהלנו. והכי איתא בתוספתא: מילא בכלי טהור. מן המים שבגבא לאחר שנתה בו הטמא. דחיישינן לאותה טפה כדפרישית. *)נטמא הכלי שהכלים מיטמאין בנגיעת משקין טמאין:

שתה טמא ומילא בכלי טהור. טמא ח). שתה טמא ונפל בכר של תרומה. חיג. כבר נו"ל וכבר אם

*) כדי ונטמא אם

יבין תפארת ישראל בועז

טהור [בטהרות פ"ד מי"ח]: ה) דהרי כיון דבלח בלח יש בילה. א"כ כשהוליא הכלי מהמים יש בהמשקין החלושין שעליו קלת מהטפה הטמאה שנתת מעל הגוף הטמא לתוך מי הגבא. ולא נתבטלה הטפה הזאת בשאר המים שע"ג הכלי שהוליא ממי הגבא. אלא מרבלה מהן חלושין ממלתן

הטפה

סאה תרומה ממאה בטילה בק' מהורות אף שהוכרו (בתרומות פ"ה מ"ד). ותו הרי גם טומאה שנתערב לח בלח. כמי רגלים של סהור וטמא שנתערבו. ג"כ מצינו בהן ביטול (במכשירין פ"ב מ"ג). ולא נבד בהכך דטומאתן מדרבנן. אלא אפי' בטומאה דאורייתא מצינו ביטול ברוב בלח בלח שנתערבו. כדאמרי' (בכורות כ"ב א') בטמה שפילה חברת דס. בטל חברת הבילה ברוב דס לילה וגטוים שיצא עמה. ואינה מטמאה במגע ומשא. והרי החס על כרחך בטימוחה החברה מיירי. אלא שקרוטה קלת. דאי לא נמוחה מה ביטול ברוב שייך בה. לשקל החברה שטומדת לבדה בלי הערובות. אלא ודאי שנימוחה. ורק משום דנס כזית בשר הבילה שנימוח טמטא במגע ומשא דהרי גם בגל שהוא מכזית בשר סמת מטמא גם באהל (כרפ"ב דאהלות). וכ"כ אמרינן (זיר ד' ג' ע"א). דאפי' בגל מבטמה דהיינו שבכר נפסד וגרקב. סלקא בתיקו אם יטמא במגע ומשא. א"כ כ"ש חברה מנפל שלא נמוח עדיין לגמרי בגלל. ודאי מטמא במגע ומשא. להכי קאמר דעכ"פ כשנתבטל ברוב אינו מטמא. ועכ"פ שמעינן מהתם דגם בטומאה דאורייתא שנתערב בלח בלח שייך ביטול (ועי' רמב"ם פ"א ממשכב הי"ד). וג"ל דודאי גם בטומאה שנתערב לח בלח שייך ביטול ברוב. וכליתא דמי. ולהכי אפילו בגשא כל התערובות לא נטמא. ורק מחיכת הבילה שנתערב ברוב גוטים של שחוטה מטמא במשא. משום דיש ממשות כזית הבילה בעין בהתערובת. והרי נשאר כשמשא כל התערובות. וכן כ' רכ"מ בשם ר"י קורקס (ספ"א מאה"מ). אבל כל זה לענין לטמא לאדם שנגע או נשא התערובות. בשכבר כל הלח מעורב ומתבטל. אבל התערובות עצמו עכ"פ טמא. דהרי באותו הרגע שנגע הלח הטהור בשנפל לתוכו קודם שנתערב ברוב חתיכות שטוחה. אפילו נגעה הבילה בחתיכת השטוחה. אף דאין התערובות טמאה כבילה עצמה מדלתבטלה ברוב. עכ"פ מטמאו החתיכות כולן מדנגעו בבילה. ויסיו כולן כראשון לטמאה דהרי לכה"פ נגע בבילה. אלא שעכ"פ אין התערובות הזה מטמא אדם. דאדם אין מקבל טומאה רק מאב הטומאה (כב"ק דף ב' ב'). והרי הבינן בשאת מגעו בהתערובות כאילו אין כאן אב הטומאה. אבל כולן נעשין ראשון לטומאה. ולפיכך במשמיטו נמי כיון שנטמאו המים הטהורים מהטמאים. ונעשה כל התערובות ראשון. השותה מהן רביעית נשפל גופו כשוף זביס (ועמ"ש בס"ד בפ"ב דטהרות סי' י' ודו"ק). אמנם בכל זה עדיין לא אורו עיני להבין משמיטו הקדוטה. דהרי באותו הרגע שנגעה הטפה במי הגבא. לא היה מי הגבא בני קבוץ. מדהיו אז מחוברין. וכיון שלא נטמאו מי הגבא. ודאי מבטלין הטפה. וא"כ אחר"כ כשתבלע הרביעית לשתותו. כבר נתבטלה הטפה בהתערובות. ואיך אפשר שיטמא השותה את הרביעית. דא"ל שכשתבלע הרביעית לא המגע שנגע בו הטפה הטמאה בעוד הרביעית נמחובר מחוד וגיער ונטמא. ליתא דוכי ס"ד דשרן שנגע בפרי מחובר. שכשתבלע הפרי אח"כ ויוכשר יהיה מגע הטומאה שנגע בו בעודו במחובר וקודם שהוכשר. מחוד וגיער בו אח"כ. ויחטמא הפרי. ואת"ל דהכא לא דמי לענגע ברן במחובר שאינו מחוד וגיער כשיאכל. משום שכשיאכל הפרי אין לטמגע כלל בעולם. משא"כ הפה טמאה שנתערבה. אף דהבינן בעורא בליתא. וכדמוכח מהפילה חברה אמא"ם במשא. מדאין שיעור כזית בבילה כאן. עכ"פ מדים בילה בלח בלח. א"כ בכל חלקי מי הגבא מעורב קלת מהפה הטמאה. וכשתבלע הרביעית יהיה נחשב כאילו השתה אגב מהבו מהטפה הטמאה הרביעית. ליתא דא"כ נמי רגלים טמאין לטה אחינן גנייהו בתר רובא (במכשירין פ"ב מ"ג). אלא נ"ל דאע"ג דבעוד המי גבא במחובר לא נטמאו אם הטפה. אפ"ה לא בטלו הטפה לכל במחובר לא שייך ביטול (כרש"י נימין נ"ל ב'). ולא תימא דדוקא בגוש בגוש. דכל א' עומד במקומו אמרינן כן. ומשום דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. אלא אפי' בלח. דהרי גם מבית שאובין שנפל ליה הגדול. המובל שם לא עלתה לו בבילה (במכות דף ד' א'). וכך הוא גרסת רש"י שם. וכך גרס גם הרמב"ם (פ"ו דמקואות ה"י). וע"כ מיירי בשהשקו המים שבחבית עם מי הים. וא"כ נתערבו לח בלח. ומה שהקשה רמב"ם (שם) הרי הטהרו כולן בהשקה. וכן הקשו רבינהתו"ם שם. כבר תרצו בס"ד במקום אחר. דהשקה בכלי לא מהני רק לסלק טומאתן. אבל לא לענין לבטל בהן. והרי ע"כ מיירי בבטל א"ע לטעלה מפה הבחית. דאילו תוך הבחית בעצמו אפי' חבית ריקה שנפלה לתוך הים. לא מהני בבילה בתוכה. וכדקיי"ל כראב"ד (י"ד קל"ח סל"א). ודוחק לומר דמיירי הכא בחבית אבן וכדומה שאמק"ש. אלא ע"כ דמיירי בטובל א"ע לטעלה מפה הבחית. אף"ה לא עלתה לו בבילה. דאף לטעלה מפה בחבית כמים שבתוכה. דרק בטבו"י דאיקלים טומאתו (כמבילה דף ח' ב'). הקילו דלא הבינן לטעל' מפה בתוכה (כסבו"י פ"ב מ"ו). ועכ"פ ק' הרי השאובין שלטעלה מפה ודאי מעורבין עם מי הים. ובלח בלח יש בילה. ובטבלו ברוב. ואע"ג דמי הים קוו וקיימו הרי גם בלח שנתערב תוך כלי נתבטל. אע"ג דנ"כ קוו וקיימו תוך הכלי. אע"כ שגם לח בלח שנתערב במחובר לא שייך ביטול. ואף לרבותיו בעלי התוס' (מכות שם) דגרסי' חבית יש שנפל ליה הגדול. הייטו רק משום דס"ל דאילו היו מים שאובין. היו נפחרים בהשקה. ולא משום דמתבטלו ברוב. ואדרבה מדלא הקשו להגרסא דגרס מים דהרי נתבטל ברוב. ש"מ דס"ל כדבריהו דכיון שהיה במחובר לא שייך ביטול ברוב. ובל"ז גם לפי גרסתם דגרסי חבית יין וכו'. קשה הרי גם יין נתבטל ברוב (עי' י"ד קל"ד ס"ה). אלא לאו ש"מ דכ"ע ס"ל דגם לח בלח שנתערב במחובר לא שייך ביטול ברוב. ואין להקשות מדאמרינן (שבת ס"ה ב') טפשין שרבו על חזולין. ול"ל רבו. הרי גם מיעוט לא נתבטל במחובר. י"ל שאני התם דאם היו רק מיעוט. אמרי' דנשפכו והלכו להן. וא"כ הכא שנפלה הטפה לתוך מי הגבא אין בו מ' סאה. דבכה"ג לא שייך בה השקה. וגם ברוב לא נתבטל מדהן במחובר. לפיכך כשנתלש הרביעית עמה ממקלת הטפה הטמאה שנתערב בו. ואף דבאותו הרגע היה הרביעית תלוש. ומה לא נתבטל אז הטפה הטמאה. י"ל הרי מצינו דוגמתו דכל היכא שטומאה והביטול באין כאחד, טומאה קדמה ואלא. כדאמרינן (חולין ע"ב ב') בג' מל ג' הבא מבגד גדול. דבשעת פריעתו נטמא מאביהו. והכא נמי הכי. אמנם כל זה לראב"ד ולהפוסקים דס"ל כותיה. אבל לרמב"ם (פט"ו מאוכלין) שהבאתו בס"ד בדברי לעיל סי' ב' אין מאחר לריכים לכל זה. דהרי ס"ל דבין שאובין או שאינן שאובין. אף שהבין בקרקע תחובין ממחוברין. אפ"ה כשמתכוון שיגע הטומאה והטהרה אהדדי מקבל טומאה. א"כ הכא כיון שהתה הטמא נמי הגבא ודאי התכוון ליגע בהמים שבגבא ונטמא כל המים שבגבא גם בעודן מחוברין בקרקע מגוף האדם הטמא שהתה. וגם רש"י ע"כ ס"ל כרמב"ם בזה. דאילו לפי דבריהו הא"ל

דהא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אם הדיח.את הכלי טמא ואם לא הדיח טהור.מפני שאין מי גבאין עולים לק"ט עד שיתלבו. הלכך אם לא הדיח טהור. ואפי' כשהגביה הכלי. לא הוחשבו מים שבו לק"ט מן הטפה. שנתבטלה הטפה במים הטהורים אבל כשהדיח [הוחשבו והוכשרו] מים שבידיו לק"ט מן הטפה ולא נתבטלה בהן אלא אדרבה [נטמאו] ומטמאו את הכלי: ב מלא בכלי טמא. לעיל אשמעינן כשהטומאה באה למים מחמת אדם טמא. והכא אשמעינן כשהטומאה באה מחמת כלי: ג נפלו מים טמאים. הכא אשמעי' שמי גבאים הללו *מקבלין טומאה ע"י משקין טמאין

כל המים שבכלי והכלי עצמו נטמא. ע"כ. ועיין עוד מזה לקמן: אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור. כתב הר"ב ואפילו כשהגביה הכלי לא הוחשבו מים שבו לקבל טומאה מן הטפה שנתבטלה הטפה במים הטהורים (וכו') אבל כשהדיח הוחשבו והוכשרו מים שבידיו ט'. וכ"כ הר"ש. וגרלין דבריהם כדברי הראב"ד בפט"ו מהט"ל שמפרש שנתבטלה במים שבמחובר אח"כ חשבו בתלוש. לפיכך אם הדיח בהן יחד לא הלכל שנפל. הרי הם הוכשרו לטומאה כלומ' נחשבו כתלוש ונטמאו משתיית הטמא וטמאו את הלכל שהרי המחוברים עצמן חזרו להיות כתלושין לקבל טומאה. שהרי נחשבו להלוש. ולפיכך נעורה הטמא לטמא את הלכל. ואם לא הדיח טהור שהרי [משבטלו] ברוב לא נחשבו ע"כ. וכלומר שאע"פ שחזרו להיות תלושין כשהן על הלכל. מ"מ הואיל וכבר נתבטלה הטפה במחוברים הרי היא עומדת בביטולה עד שיתחשבו המים

אם הדיח ו) טמא. ואם לא הדיח טהור ז): ב מלא בכלי טמא ח) ושתה טהור. טמא. מלא בכלי טמא ומלא בכלי טהור. טמא. מלא בכלי טמא ונפל כבר של תרומה. אם הדיח טמא. ואם לא הדיח. טהור: ג נפלו מים טמאים

מלאכת שלמה

בפי' ר"ע ז"ל שנתבטלה הטפה במים הטהורים שבו אבל כשהדיח הוכשרו והוחשבו. אמר המלקט והוי לרצון דלקח על גב דמשקי' טמאין כשהן בכלים מיטמאין ומטמאין לרצון ושלא לרצון כשהן בקרקע כגון אלו מי נבאים אין מיהטמאין ולא מטמאין אלא לרצון ור"ש פליג בטיפה דנפ מים שבקרקע מיטמאין ומטמאין לרצון ושלא לרצון ולכן בין הדיח בין לא הדיח טמא מהרמב"ם ז"ל. ובחבורו כפ"ם דהלכות מקואות נשום ז"ל שם כך הוא שהה מהן הטפור אחר שנטמאו בקרקע או שמלא מהן בכלי טהור נטמא הטהור ונטמא הכלי שהרי נרצון שתה לי מילא ע"כ: ב אם הדיח טמא. נשון הרמב"ם ז"ל שם פט"ו לפיכך אם הדיח ידו והוציא הכלי נטמא הכלי שבידיו שהרי הם נרצון: ג בפי' ר"ע ז"ל הכא אשמעי' שמי נבאים הללו מקבלין טומאה

יכין תפארת ישראל בועז

הטפה הטמאה [ובפיל פי' ד']. והרי גם מעט משקין טמאין מטמאין כלי מגזירת משקין של זב וזבה [בפנת דף י"ד ב']: ו) אם הדיחו גרסי'. ור"ל אם הדיח הכלי בהמים שבנבא. הרי גלי דעתי' דניח"ל שנפל לתוך המים. ולפיכך כשמוציאו אח"כ הו"ל המים שע"ג כתלושין ונטמאו מהטפה הטמאה המעורבת בהן. וחזרו וטימאו הכלי (ג): ז) דכל שלא נתלבו המים ממחובר. אע"ג שכשהוציא הכלי מהמים. עדיין הו' המים לחין עליו. אפ"ה הרי המים האלו עדיין כמחוברים. ולא נטמאו מהטפה המעורבת בהן. ומדלא נטמאו ביטלו המחברים את הטמאים של הטפה. והרי הן כולן טהורים (ד'). מיהו בנפל כלי מעצמו לשם. לא נטמא עד שידיחנו. רק ניח"ל לתנא למנקט ג' לופני טומאה שאפשר שיהטמאו מהמים. דהייט אדם. וכלי. ואוכלין. ורק באוכל נקט שנפל מעצמו דמי פתי יסור הנה להשליך לחמו למי נבאי' בכוזה: ח) כ"ל דקמ"ל דטפה שנפלה

ולפי' בנגע בהן זא"ז. שיש ספק בכל מגע ומגע בפני עצמו. עכ"פ אחרי שנגע בכולן הרי נטמא בודאי (ועי' טהרות פ"ה מ"ד). וכ"ש בנגע כולן כאחת. אלא נ"ל כתו' (בכורות כ"ג ג' ד"ה נבילה) דמיירי שנגע רק בג' מהחתיכות [או אפי' בב' מהנ'] ואפי' ברה"י. ואפ"ה אסור דמדאתבטל הנבילה תליון דעת בב' השחוטות. ולא דמי לפ' לפרדעים ושרץ אחד ביניהן. ונגע בג' מהן. דברה"י ספיק' טמא (ככתובות פ"ו ג') דהתם מדיבר הטומאה במקומה הו"ל קבוע לאוריי' (כש"ך י"ד סי' ק"י ס"ק ט"ו) ולא בטל ברוב. וכן מוכח כרבעתו"ם מסיפא דאמרינן שאינה נבילה. והרי זה וודאי ברה"ר מיירי (קתוס' מנחות כ"ג ג'). דאי ברה"י לענין מה קאמר שאינו מתבטל. הרי אפי' במחלה על מחלה ברה"י. כל ספק טומאה ברה"י טמא בודאי. ושורפין עליו את התרומה (כהוס' נדה ד' ב' ג'). אלא ודאי ברה"ר מיירי. דבנגע בג' מהן לא דיינינן ליה כרוב נבילה. מדלא"ת לשחוטה שתעשה נבילה. רק הו"ל כספק טומאה ברה"ר וספק. משמע הא ברה"י הרי אפי' במחלה על מחלה נבילה ושחוטה טמא. וכ"ש הכא דהרוב נבילה. וא"כ מי נימא כרבינו ר"י קורקס. דרישא בנגע בכולן מיירי. ע"כ דפ"ע נפיקא מיירי בנגע בכולן וא"כ מ"ש רה"ר לו רה"י. הרי בין כך ובין כך הוא ודאי בטומאה. ולענין מה נימא שחוטה אינה נבילה בנבילה. אע"ב מוכח כהוס' הנ"ל. דרק בנגע בקצת מכין החתיכות מיירי (ועי' בתשובות תו"י סי' ק"ז מה שהקשה לדעת בשגיגת דמנחות הנ"ל). (ג') כך פירשתי על דעת הר"ש והר"ב. ואין להקשות דא"כ דמשום הרשקין שנטמאו ע"ג הכלי. הרי הן חתלה. ומטמאין אף לכלי חולין. ול"ל דנקט תרומה. נ"ל דלרבותא נקט תרומה. דאע"ג דלריכה שהרה לתרומה. אפ"ה דוקא בהדיח טמא. הא לא הדיח טהור. א"נ משום משנה ו' נקט גם במשניות הקודמות תרומה. לאשמעינן דהתם אפי' בתרומה. ואפילו הדיח הכלי. אפ"ה טהור. ולהרמב"ם כאן ובחבורו (פט"ו מאוכלין) אם הדיח גרסינן. ר"ל אם הדיח ידיו קודם שהוציא עמהן הכלי. הרי כשהוציא ידיו מהמים אחר שהדיחן. הו"ל המים שעל ידיו כתלושין. ונטמאו ממקצת ספה הטמאה שמשרב בהן. וא"כ נטמאו ידיו ממשקין הטמאין. קודם שהוציא הכלי מהמים. ועשו שני' (כרפ"ג דידים). ולפיכך אפי' קיבל ידיו ממים הטמאים קודם שהוציא הכלי מהמים. אפ"ה נטמא הכלי. כך הבנתי מדברי הרמב"ם דאפי' נתיבשו ידיו קודם שהוציא הכלי מיירי. וגם התוספתא דרים מביאתן טופס שפי לפי' הרמב"ם הנ"ל. דקאמר התם מפני מה אם הדיח טמא. הוכשרו מים שבידיו. ונטמאו וטימאו הכלי. ואין להקשות א"כ נ"ל דנקט שהדיח ידיו. והוצרך עי"ז למנקט כלי תרומה. הו"ל למנקט שהדיח הכלי. ונטמא אף כלי חולין. י"ל דמשום רבותא דסיפא נקט גם בהך משנה תרומה וכמש"ל לדעת הר"ש והר"ב. אבנם ק"ל לרמב"ם דאי מטמאתו שבידיו ידיים מיירי. נ"ל דנקט דנפל לשם הכלי. הו"ל אם הדיח ידיו ונגע בהן כלי תרומה טימאו. ואת"ל דגם בהא רבותא קמ"ל דאע"ג שנפל הכלי לאותן המים ולא טמאוהו. אפ"ה כשהוציא הכלי נטמאו באותן המים נטמא. ולא יאמר הכלי לידים מטמאין לא טמאני ואתה תטמאני. אכ"פ כיון דטיקר טומאת הכלי הוא מדהוציאו באותן הידים שנטמאו כשהדיחן אין יהיה העיקר חסר מהספר. אלא מכר בטמנה כלל שהוציאו באותן הידים: (ד') ולהרמב"ם הנ"ל אף שכבר נטמאו הכי נגע במקומן כשהתה מהן הטמא. אפ"ה לא נטמא עדיין כלי תרומה. כשנפלה מעצמה לתוכן. דס"ל דהרמב"ם לכל

שטומאה סיו בנגע והוא יותר מדבריים ולא קבלו טומאה וגם עכשו כל זמן אלא הוחשבו כאילו הן בנגע שיבי: אם הדיח. פי' הר"ב את הכלי ותכל"ם פי' הדיח ידיו וכ"כ הרמב"ם: ב מילא בכלי טמא. כתב הר"ב לעיל אשמעי' טומאה שבי' אדם וכבר בטומאה בפ"ו כלי ולקמן פ"ו מים שמאים פ"ב ולא אחפרש לתתי לריכו כל כלי ומתי ס"ד לתלוק. וגם פ"ו מים שמאים פשיטא דלא לריכא דהייטו שהה שטומאתו פ"ו שפה הטפלת והייטו מים שמאים. ולשמת הרמב"ם שאין מקבלין טומאה אלא ברצון. ומ"ל דטולכו לריכי דאי תני בהה עמא ס"ל משום דסא ודאי חשיב לשן תפלית לשרך שהי' אבל מילא בכלי שמא נסי דמילא בטומאה אבל לא נסמון דוקא לכלי שמא שכן אי' יכול לתלות בכלי מהר מי' אבל אם הדיח. אח הכר בכלי והכלי עצמו נטמא. אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור. אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור. אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור

המים. וכשלא הדיח לא נתחסבו והטפה בביטולה. ומה שאין כן בשתייה ובמילוי כלי. דפשיטא שמתחשבין. ומ"מ קשיא לי דמדבריהם משמע שצריך שיקבלו המים טומאה מהטפה כדי שיחזור וטומאו לכבר. דתיפוק לי משום טפה עצמה הואיל וגיערה מביטולה וכדפי' לעיל שאין למשקים שיעור לטומאה. וזה לשון מהר"ם אם הדיח טמא. אם הדיח ידיו במים דגלי בדעתיה דניחא ליה במים שעליו. אז לא בטלה הטפה הטמאה במים הטהורים שעל ידיו. וטמאתן וטמאה נמי הכבר. ואם לא הדיח. דלא ניחא ליה במים שעליו. בטלה טפה הטמאה ברוב עכ"ל. ודע שהרא"ש [שם] התנה לומר דהא דאין מי גדא מקבלים טומאה עד שיתלבו. שהוא דוקא שיש בהם רביעית כדי להטביל בהן מחטין וגלגולות: ג [*רש"א בין כו'. כתב הר"ב שטפת מים טמאים [וכו']. וכן הוא בפי' הרמב"ם בשם התוספתא. ומ"ם שם לשון שטפת כו' בגא"י נמחק לסוף. וכן ראיתי בתוספתא דליתא. וקשיא לי תיבת טמאים שהל"ל טמאה. וגם ק"ל הלשון דלא"כ שכתב לבסוף כשנפלו. ובזה נ"ל של"ל כשנטפו]: ד אחד מי גבאים כו'. כתב הר"ב אחד מי בורות מי שיחין כולהו

נפלו מים טמאים ומלא מי גבים ג"ב נגע זו ד מת נג"ב הטת:

תוספות חדשים

משנה ד [במשנה] נפל לתוכן מת. הודישט בזאת ההלכה שאלה מי הגנים לא יטמאו אלא לדעת ולכן אם נפל בהן אפי' כמה אשר אין דבר יוצר טמא ממנו. אז בא

אליהו רבא

ג רש"א בין שהדיח כו' טמא. דתיפי' שמא כשהגביהו נפלו כל המים שעל הכבר ונשתיירה אותה הטפה ואינה בטלה ומטמאת את הכבר:

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה א[תי"ם ד"ה] אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור. כתב הרע"ב כו' דתיפוק לי משום טיפה עצמה הואיל וגיערה מביטול' כו' עכ"ל. נ"ב ונראה דלא קשי' דהלא הא בהא תליא דלמה גיערה מביטולה הואיל ואחשבי' לכל המים א"כ הם אמרו האמת שאפילו כל המים שהדיח נטמאו וטמאו את הכבר ומאי נ"מ אם הטפה מימאתן או כל המים הואיל ואא בהא תליא דאי לא נחשבו המים אז אפי' טפה בטלה וכשנחשבו אז הכל טמא וק"ל:

תוספות רע"ק

משקים טמאים שנפל (טמאים) ודינא דמתני' זו נכלל בדינא דמתני' לעיל וצלע"נ. והרא"ש כתב במתני' דנפל לתוכו מת ולא אמרי' כשיצא הטמא מן המים א"א שלא חזרה מומאה מגופו לתוך הגבא ושתה אדם טהור דא"נ חזרה לא נטמאת היין דלא אחשב' עכ"ל ונם ע"ז קשה לי דא"כ בנפלו מים טמאים אמאי שתה הטהור טמא הוא לא אחשבי' וצ"ע [*עי' ברמב"ם פט"ו מהל' טומאת אוכלים שכתב בפירוש או שנפל לתוכן משקין טמאים ברצון. אבל פירושו במה שאמר הניקר אחר מקבל כו' עד אלה המים. משמע אפי' שלא לרצון]:

תוס' אנשי שם

כ"נ דנ"ל. (רש"ם): באי"ר ומ"מ ק"ל כו'. לק"מ למ"ל גם דעת הר"ם כדעת מהר"מ דל"ז בלא מין המים עמאים היתה הטפה מתבטלה בהן כ"ז שהן ביחד ולהא לא חיים הת"ק דשמא שתייר הטפה בלתחתונה. (הגמ"מ):

ג תוי"ט ד"ה רש"א כו' ומ"ם שם לסוף כו'. דבריו אינם מסוגים

הלופי גרסאות

תוספות יום טוב

ד [במשנה] נפל לתוכן מת. הודישט בזאת ההלכה שאלה מי הגנים לא יטמאו אלא לדעת ולכן אם נפל בהן אפי' כמה אשר אין דבר יוצר טמא ממנו. אז בא

אליהו רבא

ג רש"א בין שהדיח כו' טמא. דתיפי' שמא כשהגביהו נפלו כל המים שעל הכבר ונשתיירה אותה הטפה ואינה בטלה ומטמאת את הכבר:

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה א[תי"ם ד"ה] אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור. כתב הרע"ב כו' דתיפוק לי משום טיפה עצמה הואיל וגיערה מביטול' כו' עכ"ל. נ"ב ונראה דלא קשי' דהלא הא בהא תליא דלמה גיערה מביטולה הואיל ואחשבי' לכל המים א"כ הם אמרו האמת שאפילו כל המים שהדיח נטמאו וטמאו את הכבר ומאי נ"מ אם הטפה מימאתן או כל המים הואיל ואא בהא תליא דאי לא נחשבו המים אז אפי' טפה בטלה וכשנחשבו אז הכל טמא וק"ל:

תוספות רע"ק

משקים טמאים שנפל (טמאים) ודינא דמתני' זו נכלל בדינא דמתני' לעיל וצלע"נ. והרא"ש כתב במתני' דנפל לתוכו מת ולא אמרי' כשיצא הטמא מן המים א"א שלא חזרה מומאה מגופו לתוך הגבא ושתה אדם טהור דא"נ חזרה לא נטמאת היין דלא אחשב' עכ"ל ונם ע"ז קשה לי דא"כ בנפלו מים טמאים אמאי שתה הטהור טמא הוא לא אחשבי' וצ"ע [*עי' ברמב"ם פט"ו מהל' טומאת אוכלים שכתב בפירוש או שנפל לתוכן משקין טמאים ברצון. אבל פירושו במה שאמר הניקר אחר מקבל כו' עד אלה המים. משמע אפי' שלא לרצון]:

תוס' אנשי שם

כ"נ דנ"ל. (רש"ם): באי"ר ומ"מ ק"ל כו'. לק"מ למ"ל גם דעת הר"ם כדעת מהר"מ דל"ז בלא מין המים עמאים היתה הטפה מתבטלה בהן כ"ז שהן ביחד ולהא לא חיים הת"ק דשמא שתייר הטפה בלתחתונה. (הגמ"מ):

ג תוי"ט ד"ה רש"א כו' ומ"ם שם לסוף כו'. דבריו אינם מסוגים

מלאכת שלמה

טומאה ע"י משקי טמאי שנפלו בהן. לשון הר"ם ז"ל קשה ומה לא קבלו טומאה לעיל מהטפה מפי הטמא דמ"ש זה מזה ודבריו שמשון ז"ל לא כתב כן והרמב"ם ז"ל כתב שיקבלו טומאה הוא הולך לפי שיטתו שאלו המי גבאים שהם דינם אם נפלה הטפה בהם או משקי טמאים אז שנגע בהן טמא הכל אחד לענין שצריך שיהא לדעתו כל זה ופי' נפלו משקין טמאי' לדעתו שנפלו בכונה אבל אם הוא שלא בכונה אפי' נפל לתוכן מת טהורין כדקתני בסמוך עכ"ל בסוף פי' ר"ע ז"ל צריך להיות לבסוף כשנפלו כל המים מן הכבר נשתיירה הטפה וכו': ד בפי' ר"ע ז"ל עד שיתלבו כדאמרן לעיל. אמר המלקט ולא אמרי' כשיצא הטמא אי אפשר שלא חזרה טומאה מגופו לתוך הגבא ושתה טהור דאי טהור דאי נמי חזרה לא נטמאת כיון דלא אחשבה שאינה בכונה הרא"ש ז"ל. עוד בפירושו ז"ל אע"פ שהמים הראשונים לא בטלו וכבי תנן בפרק שני דמכשירין. אמר המלקט נלע"ד פי' לא היו בהן כדי לבטל כגון שרחצו במים אנשים טמאים מרובים שהן כמו מי שפיכות דמייתי ראיה מינה. ובהוספתא תניא פסקו נשמים הרי הן כמי שפיכות שבשוקים הולכים אחר הרוב ופי' הר"ם ז"ל

יכין — תפארת ישראל — בועז

שנפלה מכלי טמא. דיהא כנפלה מגוף אדם טמא. מדהר"מ דוקא באדם דנ"ל לפעמים שיתקרר גופו במים. לפיכך המים שנתאחרו על גופו כשאליתו מהמים אחר ששתה. הו"ל כתלגן ברלון ונטמאו. אבל נבי כלי. ודאי לא ניח"ל שיתלחלח הכלי מבחוץ מהמים ששאב מהן. ולפיכך המים שע"ג מבחוץ. כל שלא התכוון להדיחו כתלגן שלא לרצון דמי ולא נטמאו. קמ"ל דמדהו"ל פ"ר כלרצון דמי [כרפ"ת דמכשירין]: ט) נ"ל דהרתי קמ"ל הך בבא. חדא. דלא דנפלו מעצמן. אפ"ה כיון שכבר טמאים הן אם הדיח טמא. ותו קמ"ל נמי. דאע"ג דודאי יש בהתערובות הזה מים רבים טמאים. אפ"ה אם לא הדיח טהור: י) אכולהו ג' משניות דלעיל פליג. וס"ל דבין ששתה טמא או מילא בכלי טמא. אז נפלו לשם מים טמאים. נטמא הכבר שנפל לשם אע"ג שלא הדיח. דחיישינן שמא כשהוליא הכבר זכו מעל גביו כל מי הגבא. ונשתייר ע"ג רק הטפה הטמאה. וא"כ לא נתבטלה בשאר המים. וטימאתה להכבר. כך פירשו רבותיו. ול"מ הי' נ"ל דרק אסיפ' פליג מדהיו כאן כבר מים טמאים בגיו והן רבים. אמרי' דודאי נפלו לשם: יא) הכא לא נקט שאב בכלי או נפל שם כבר כלעיל. ה"מ משום דהכא דקתני דאפילו בשתה הטהור טהור. א"כ כ"ש בלא הי' שם רק נגיעה כגון

מי בורות מי שיחין. טולהו טוין לכל הדיעים דתמיגן במתני' עד המעלה הסמיכ: בורות. הן עשויין עגולין. שיחין מרוכין וקלרי'. מערות מרובעות ומכוסות בקרקע אלא שיש להן פה: מי תמציות שפסקו. גשמים היורדים על ההרים ומתמלין המים ומבעבעין מן ההרים לאחר שפסקו הגשמים ופסקו ההרים מזחילתן לותן המים הנשאלים הן כמי גבאים. ואם שתה מהן אדם טמא. או מלא בכלי טמא. או נפלו בהן משקין טמאין. אין הטיפה הטמאה מתבטלת בהן. אבל כל זמן שלא פסקו ההרים מזחילתן. אעפ"י שפסקו הגשמים אין נחשבין כמי גבאים. ומי הגשמים המזחלין אחר כך מן ההרים. מבטלים הטיפה הטמאה. אעפ"י שהמים הראשונים לא בטלה. והכי תנן בפ' שני דמכשירין [מ"ב] מי שפיכות שירדו עליהם מי גשמים אם רוב מן הטהור טהור. לימתי בזמן שקדמו מי שפיכות אבל קדמו מי שפיכות אינן אלא כלום. ומי מערות יד) מי תמציות שפסקו טו) ומקואות טז) שאין בהם ארבעים סאה יז). בשעת ה שמים הכל טהור יח). פסקו הגשמים יט) הקרובים לעיר ולדרך. טמאים. ודו חוקים טהורין עד

מי בורות יב) מי שיחים יג)

מי מערות יד) מי תמציות שפסקו טו) ומקואות טז) שאין בהם ארבעים סאה יז). בשעת ה שמים הכל טהור יח). פסקו הגשמים יט) הקרובים לעיר ולדרך. טמאים. ודו חוקים טהורין עד

אמרו מי בורות. כי משפט הכל ל'. הרמב"ם: בשעת הגשמים הכל טהור. משום דמים [שכיחי] על פני כל הארץ לא חיישינן שמא אדם דחיישינן

מלאכת שלמה

ז"ל דתנן במכשירין פ' שני מי שפיכות שירדו עליהן מי גשמים אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור אינו אומר וכי היכי דהתם אזלינן בתר רובא ה"נ הכא: בשעת הגשמים הכל טהור. ולא חיישי' שמא שתה מהן שמא נפי שבשעת הגשמים אין בני אדם הולכים בדרכים אבל אחר שפסקו הגשמים הקרובים

יבין — תפארת ישראל — בועז

כגון שנאב בכלי לו נפל לשם כבר. דבאתרו בטהרתן. דהרי המים שבמחובר לארקע"ו (ד"ה): יב) נ"ל דבור ונבא אחד הוא. דשניהן חפירה עגולה הנעשו לכיום מי גשמים לשתיי'. רק דבור עמוק טפי. דסתם בור עמוק י' טפחים [כב"ק דף ל' ע"ב]: יג) ארוך וקלר. כדי שיהא מה לכמה בני אדם לעמוד בשורה לכבס במי גשמים שמתכנסים בתוכו. ומשום שדרך הכובס להוליך ולהביא הבגד לימין ולשמאל כדי לשפשף ולנקותו יפה. לפיכך שיה ארוך יפה לכיבוס [רב"א]: יד) מקורה. ועשוי לעבול במי גשמים שבו לתוכו ונתכנסו שם. ומדלתין הטובלין רוצים לעמוד ערומים בחוץ וגם בפרהסיא. להכי טובלין במערות במקום לטוע: טו) היינו מי גשמים שירדו בקלוח מההרים להעמק. אלא שהתמלו ונתכנסו המים ע"ג קרקע שוה. ושפסקו דקאמר ר"ל דר"ל שפסק קליחתן משם ולהלן. דאז שפיר איכא למיחש שהטיפה הטמאה שנפלה לשם נשארה שם תוך המים. ולהכי רק במי המלית שמכונס על קרקע שוה נקט שפסקו. דאילו לא פסקו רק שטפו משם ולהלאה. לא הוה חיישי' משם ולהלן [כמבואר דף ד' א']. אבל באיזה כמי גבים ובור וכו'. וכ"כ שפסקו. דהרי אפילו לא פסקו ורק שטפו על שפתם בזרם משם ולהלן. ים חשש שהטיפה הטמאה נשארת במקום העמוק שבתוך הגומא [בלקמן פ"ג מ"א]. והר"ב פי' דשפסקו. ר"ל שפסק הקלוח היורד מהר. דאילו לא פסק הקלוח. הי' הקלוח שבא אחר נפילת הטיפה הטמאה מבטלה. והביא ראי' ממכשירין [פ"ג מ"ב]. ולא זכיתי להבין דלמה לו לרבינו להביא ממרחק לחם ראי' שלו. דהיינו ממסכת מכשירין. והלא ראיה ברורה לפנינו לדבריו במ"ה שבפרקן דש"ל נב"ה דטהרת המים הטמאים הוא מטרבו אע"ג שלא שטפו אלא דמשנה דמכשירין היינו רק נב"ה דמשנה ה'. אבל משנתינו ד"ה היא. משום דמיירי רק לענין חשש טיפה טמאה שנשאר על הטהר כשהעלה מהמים. משא"כ לענין לטהר כל המים המטורבים במקומן. היינו משנה ה'. דפליגי בה ב"ש וב"ה: טו) היא גומא מרובעת. הנשאר ג"כ לטבילה. רק שאין קרוי על גבה: יז) נ"ל דהאי שאין בה מ' סאה אמולהו קאי. אמי גבאים ובור וכו'. דאילו הי' בא' מהן מ' סאה. הי' הטיפה הטמאה נטהרת בהשקה. וקמ"ל דכל הך שוה דיקן לכל הדיעים דתמיגן לעיל בכל המשניות במי גבאי'. משום דכולן מכוסים ועומדין הן איכא למיחש להטיפה הטמאה שנפלה לתוכן (ד): יח) לעיל אמענינן דאם בחד מהנך נפל בהן טיפה טמאה'. הרי דיקן כדאמרן. בין בשעת גשמים או לא. אבל הכא אמענינן הסתם של הנך מיני מים. דבשעת הגשמים כולן טהורים. ולא חיישינן שמא שתה מהן הטמא. מדאין מצויין שם עוברי דרכים. ואפילו הי' שם מים טמאים מקודם. כיון שרבו עליהן מי גשמים. נטהרו עליהן אז מים בכל המקומות. ונקל להן לקבל בכליהן מי גשמים שיורדין ומהיכא היתה רשותא דטומאה לומר שמא הטמא מהנך: יט) דאע"ג שפסקו רק לפני שעה מועטת

משנה אחרונה

שעליו אינם נרטון: ומקואות שאין בהן מ' סאה. לשון ומקואות אינו מיושב דאמנו כל הני דמביא לא מקואות הינו. ול"ל דאתי לרבות אפי' שאינן שהקוה מותן בקרקע אין להן טומאה אא"כ שתה הטמא או מילא כדלעיל וכמ"ל: בשעת הגשמים הכל טהור. כשרבו מי הגשמים שם שטפו כדמפרש לקמן מאימתי הוא טהרתן. ולשון הכל דקתני משום דבפסקו הגשמים מחלק בין קרובים לרחוקים להכי תני בשעת הגשמים אין חילוק והכל טהור ולא דוקא קרובים ורחוקים דבפסק הוא שמא שתה מהן הטמא אלא אפי' ודאי שתה אפי' נפלו לתוכן מים טמאין הכל טהור דרוב מי גשמים מטהרין הכל כדאמר פ"ב דמכשירין נבי מי שפיכות וכ"כ הרמב"ם בחבורו בהדיא כל אלו שנטמאו וירדו עליהם מי גשמים ורבו עליהן עוברין. והראב"ד שכתב עליו אין בטמאה שנטמאו

ציונים

פסקו. שם הלכה ג:

הלופי גרסאות

שיחים נד"ל שיח. מדוד נכי"מ מדוד מטעם ששמטו.

תוספות חדשים

כא בהם אים טמא וכוותו לעבור ולהוליך לא יטמאו אלא המים אם שתה מהם אתר זה אדם טהור. (הרמב"ם) [הי"ש ד"ה]בשעת הגשמי' כו' מבוס כו'.והלא"ם כתב הטעם שבשעת הגשמים אין בני אדם הולכין בדרכים:

אליהו רבא

ד מי בורות מי שיחין מי מערות. שהשולם עגלה בשלשה דברים אמ"ם אויר מים אם. וכל אחד הוא נלכן לשלשה דברים. אויר לרוח החיוני שבו הלוי חיות האדם. ורוח המקיל להקיל עצמו ושלא יקיבו הפירות. ורוח לזרות התבואה למחין. אם להאיר. אם לבשל. אם לברוף. מים לרחון עצמו. מים לכבס כסותו. מים לשתות. ובגדן בור שיח ומערה. בור לשתות הילכך הוא עגול שיהא יכול לשתות מכל לד. שיח הוא לכבס כסותו הלכך הוא ארוך שהארוך יפה לכבוס שאריך להוליך ולהביא את הבגד בדרך הכובסין. מערה היא לרחיצה. שבכ"מ שהוזכר רחיצה ומבילה שבינו בו מערה כמו הרוחץ במי מערה וכן בכל הטבילות שבינו בהן מערה. ובגדן בגדת הטולם בעגול ושתי מרובעין:

תוס' אנשי שם

מתוורים. ל' מה שיכר בעיניו מבהה ל"י למתוק הי' לכוף הלא גם בהר"ם והר"ב איתה ויבר מאד. ב' מבבם הי' כבנפלו בלי הכרח ולוכך בלא. ג' מה דק"ל הי' עמאים בל"ל פשוט דקאי על עצם המים שהם תמיד ברבוי ולא יתפרדו. (הר"ם):

ד תוי"ט ד"ה בשעת הגשמים כו' משום דמים כו'. עי' בתו"ש בשם הלא"ם. והרמב"ם נתן טעם בשבשמים ימציאום ויוצא מים ויביא מים להרים עכ"ל. ר"ל דמשמעות רבו המי גשמים אא"כ על המים שהיו בהן בתחלה כדתנן במשנה בתח"ג. ותחב הגמ"מ דאשבר דב' הטעמי' לריכי דלטעם מהר"ם והלא"ם ק' דלהכי נתנו דלמא קודם בילת הגשמים שתה מהן שמא לכך בעינן טעמא דהרמב"ם ולטעמא דהרמב"ם ק' לכתי ימוש בכ"ו דלמא עכשיו עבר ל' ושתה מהן לכך בעינן לטעם מהר"ם והלא"ם. (נה"מ):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אדם טמא שתה מהן. מהר"ם: ה כשרין לחלה. ל' הר"ב להשתמש בהן לחלה לגוף ולבטל בהן חלה. וכן הוא בפי' הרמב"ם. אבל בגמ"י להשתמש בה בעיסה הטבולה לחלה ולגוף בלקח טו' ובחבורו פ"ט מהלכות מקואות לעשות מהן עיסה ולבטל לחלה. ולזו מוכן אח"כ נגיה הטבולה לחלה. וכוב מלאתי כך בדפוס ישן. והשתא א"ש שבמשנה דלקמן תנן כשרים לתרומה להתם לא משכחת מים הצריכים לדבר הטבול לתרומה אלא התם בתרומה ממש וה"ה לחלה ממש שדינם שוה אבל הכא דוקא בטבולה

ה רמב. שם פפ"ו פוכה נ: בשרין. שם פ"ם מה"ש ה"ל ב ופפ"ו מפפ"ל ה"ו:

חלופי גרסאות

שיהלכו נ"א שיהלכו עליהן.

תוספות חדשים

משנה ה [במשנה] בש"א כו'. כגון גומא שמחזיק כ' סאה ונחלקה ט' סאין וירדו בו גשמים י' סאין נג"כ טהור ברגייה ונב"ם צריך עוד סאה כדי שיטמוטו. ונר"ם אפי' היה בגומא י"ם סאין פגי בסאה א' כדי שיטמוטו כו' ושרי. (הרא"ש) [בתר"ב ד"ח] כשרים כו' הלוי תקנן כו'. קו' לפי"מי גגאים הלוי תקנן במתני'

אליהו רבא

עד שיהלכו רוב בני אדם. תניא בתוספתא בד"א בגבי שאפשר לשהות ולא יהיה מקום פרסת רגלין נכרות אבל בגבי שא"א לו לשהות עד שיהיה מקום רגליו ניכרין מגא"ם שם מקום פרסת רגלי אדם מקום פרסת רגלי בהמה נסה עמא אבל אם אפשר לו לשהות עד שיהיה מקום רגליו ניכרין מגא"ם שם מקום פרסת רגלי אדם מקום פרסת רגלי בהמה נסה עמא מקום פרסת רגלי בהמה דקה מטהר: ה. כשרין לתלין וגיטול מקן ליהים. גרסי'. דמ"ש חלה

חדושי מהרי"ה

ס"ה [תוי"ם ד"ח] כשרין לחלה ל' הר"ב כו'. ב"ב עיין עד הסוף. אבל תראה בר"ש שמביא תוספתא שגם כאן כשרין לתרומה וא"כ יכול אפילו לבשל בהן חלה ואפשר דראיל ובמשנה ו' חוכיר תרומה דהיינו נפל כבר של תרומה לכן חוכיר שם תרומה:

תוס' אנשי שם

ה בר"ב ד"ח משירבו כו' קודם שתה כו'. ל"ל דולמי א"ל כגייה אלא על המים שנמלאו אחר שתיית טמא. (רש"ם):

משנה אחרונה

שתה טמא לא מילא וכו'. קשה אמאי חייביו מספק סא קי"ל בפ"ד דטהרות בפק דבכי קופיים טהור וספק מסקין לטמא טהור כמש"ל בר"פ וכאן קשה לכל הטיומות. ואין לומר מטום דהוי ספק הבגיל דעובדי דרכים פ"כ לריכין לשהות ומ"ל דליכא בהו ממאים. דמ"מ שתה לא שמו מן הגבא בפיהם אלא מלאו בכלי וכוב כלים אינם ממאים ואפי' מספק יש לטהר כדפי' ול"ל דמכאן ראי' לאמאי דפי' בתמ' שהרות בכמה דוכמה דפלמא כפ"ה דייקינן הא לענין שהרות וכל מנגון וכל כלים שבכשרותן בחזקת טומאה והוי טולאי טומאה: ה מאימתי מהרתן. פי' הר"ב על קרובים וכתוקים פ"כ ונפ"ז הא דפיכם אח"כ מטיכנו מי גשמים על המים בהי' בהם כבר קודם שתה מהם הטמא וכו'. אינו נכון דבשביית הטמא מ"ל הוא אלא כבגד הטפה הטמאה שנגלה בם כמ"ם הר"ב בופי' בתמ' דלעיל ובולאי כן הוא לפי שאינו אמרין מי הגבא מקבלין טומאה ולמה לריכין ביטול. אלא שנמצא בזה אחר פי' הרמב"ם. והוא כ"ל לפי שמטו שבשביית הטמא מטמא כל המים שבגבא. אבל לשמא הר"ב ליתא. ובאמת בתוספתא מבי שלריך ביטול בגבד כל המים. אבל התם מייבי שנפלו לתוכן מים ממאים דקתני התם כיצד נטו מקום מים בתוכו תשב עשרה סאה ונפלו לתוכן פחות מגלגה מים ממאים כיון שנפלו לתוכו כ"ל סאה מי גשמים הרי הם ובטוהין ע"כ. ומדמלריך הוב בעבד כל המים. פ"ל לאי' מכבמת בשמא הרמב"ם שם"י נפילת מים ממאים נטמאו כל המים שבגבא. לשמא הר"ב והמפרשים ז"ל נפלו מים ממאים דמיגון בר"פ אין מטמאין מים שבגבא אלא אחר שנתנו. אלא לתמיה בשמא הרמב"ם ונפלו בכלן מייבי דמפרש לעיל: ב"ש אומרים משירבו וישטופו. רבי' דהכא משמע מתוספתא שבתבו לעיל דזוקא בתרגנים שאה הוי בביי' וכן בביאה הר"ם. אבל הרמב"ם והרא"ש הביאו התוספתא בנוסחא אחרת דוכמה כרוכה דפלמא שרבו בבשיטו דהכא יותר מכל ביטולי איסור ומותרה דגמלי ברוב ולאד והכא לא קני עד שיטטופו ג"כ. ומשיפה פלמה מני לריך בשם מה מבכה שייך בשטיפה. וכ"ל דמעבר בבשמו לאד מ"ם דר"ם. ויש לפרש דמבכה בשיפה דהכא היא כאותה הבגיע לקמן פ"ג מ"ג בוד אבל אבא לא בגי בג

להשתמש בהן לחלה לגוש ולבשל בהן חלה: וליטול מהן לידים. לכל דבר שצריך נטילת ידים: **ן מי תמצית** שלא פסקו. ההריס מזחילתן ועדיין הן מבלבלין ממי הגשמים שירדו עליהן. אלו מבלבלים הטיפה הראשונה הטמאה שהיתה בגבת. לפיכך שתה טמא ושתה טהור כל זמן שלא פסקו טהור. דמיס טמאים שנפלו שם נטהרו וזו היא המעלה. דהני דלעיל לא עלתה טבילה למים הטמאים. ואילו הכא עלתה. אבל אין כשרים לטבילת אדם. וכלים וידים: טובלים

וליטול מהן לידים: ן למעלה מהן תמציות שלא פסקו (כו) **שתה נ מא ושתה טהור טהור** (כח). **שתה טמא אלא בבלי טהור טהור** (כח). **שתה טמא ו ל כבר של תרומה. אף על פי שהדיח ט זור** (כח). **מלא בבלי טמא ושתה טהור טהור** (כח). **מלא בבלי טמא ומלא בבלי טהור טהור** (כח). **מלא בבלי טמא ונפל כבר של תרומה אף על פי שהדיח טהור** (כח). **נפלו מים טמאים** (כט) **ושתה טהור טהור. נפלו מים טמאים ומלא בבלי טהור טהור. נפלו מים טמאים ונפל כבר של תרומה אף על פי שהדיח טהור. כשרים לתרומה וליטול מהם לידים**

מלאכת שלמה

שכתב ה"ר מנחם עזריה כ"ע בסימן י"ח אע"ג דהכא ברישא תני חלה ובסיפא תני תרומה הא קמ"ל דסייגו חלה היינו תרומה אע"ג דתרומה שמה עליה מעיקרא וחלה משעת ליסה ואילך מ"מ דינם שוה לכל מילי ע"כ ונלע"ד אע"ע שהרי גם הרמב"ם ז"ל פ"ע דהלכות מקואות כתב בחבורו כלשון המשנה במי גבאים כשרין לחלה ובמעלה שייה כשרים לתרומה. ובמוף פרק ה' נקט גם כן לשון התוספתא כשר לחלה ולת רומה וליטול מהן לידים וכו' פסול לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים: **ן בפי' ר"ע ז"ל** וזו היא המעלה. אמר המלקט ועוד זו מעלה דכשרין לתרומה מה שאין כן במי גבאים. מהרמב"ם ז"ל: עוד בסוף פירושו ז"ל אבל אין כשרין לטבילת אדם וכלים וידים. אמר המלקט עד שיהיו בהן מ' סאה והכי מוטה מן התוספתא

חלופי גרסאות

ן תמציות. נד"ל תמצית. מלא בבלי טמא ושתה נד"ל רבוס כאן סימן ז' וכם הוכאל נבגד זו נ"ש נמצות. נפלו מים טמאין ושתה נד"ל רבוס כאן סימן ח' ויש בפרק זה יו"ל תמצות. נפלו מים טמאים ומלא כו' נכ"ש נ"ג נבגד זו. כשרים נכ"ש אבל אין כשרים.

תוספות חדשים

במתני' נכ"ם כדא"ל ונכ"ה כדא"ל ונכ"ם כדא"ל כשרים לחלה כו' וכן מבואר בתוספתא אבל מי גבאים סתם אינם עומדים אלא בשעת גשמים. (כ"ד): משנתו [בהר"ב ד"ה] **מי** תמצית כו' לא עלתה טבילה כו'. אפשר לומר דנקט לשון עבילה דהוא ל' התוס' שכתבו שמטבילים בו את המים. גם הרמב"ם פ"ע מה"מ הל' ג' כתב ומטבילים בהם את המים שנשמלו:

אליהו רבא

תלה מתרומה דתני סיפא כשרין לתרומה אלא הכא לחולין וסיפא לתרומה: **וליטול** מהן לידים. ליטול מהן בכלי וליתן לידים:

חדושי מהרי"ח

משנה ו [ת"ם ד"ה] **ושתה** טהור כו' כתב הרע"ב כו'. ואיני יודע מה ענין טבילה כו' ותולל"ל השקה עכ"ל. נ"ב ולא על הר"ש תלונתו כי

משנה אחרונה

שכבר נשמפו הכהנו אפי' לתרומה מבוטין. אלא אדרב"פ קאי מים שנשמאו משמיית הטמא או שמילא בכלי טמא עומאתן אינה אלא לתרומה. וכשרין לחלה ואלו לחלה נופה דחלה ותרומה דין אחד להם אלא לענין הטבולה לחלה ולא לטבולה לתרומה. וכתב תוי"ע דנקט לחלה משום דלא מצינו מים הצריכים לטבול לתרומה ע"פ. ואינו מובן דמי לא משכחת שמבלבלין פירות

ן למעלה מהן. שם פ"ש מה"מ שם וה"ה סמג עשין רמח טור ובנו"ע ר"ל כיסון לא ס"ל ונתשובת מהר"י קשון שרש ט:

יכין **תפארת ישראל** **בועז**

על גב דאסור לגרום טומאה לחולין הטבולין לתרומה ולחלה [כע"ז ר"ו ה'] הני מילי בודאי טמא. אבל הכא דליכא כאן רק חשש רחוק מטומאה. שמא נתערב שם טיפה טמאה. לא גזרו בה רק בתרומה וחלה ממש. אבל לא בטבול להן. מיהו בהגר דלקמן במ"ו. שטהרתן יותר גדולה. שפיר נקט כשיר' לתרומה. ר"ל אפילו לתרומה ממש. וה"ה לחלה ממש. דגם הוא בכלל תרומה היא. וקדושת שניהן שוה. **והא** דנקט הכא בטבול לחלה. ה"ה בטבול לתרומה. רק לורחא דמלתא נקט. דטבול לתרומה לא לורחא לגוש במים. א"נ לרבותא נקט טבול לחלה אע"ג שגורם הטבל לחלה בידים. אפ"ה שרי (ז): כו) היינו שטופים ממקום שזחלו לשם למרחוק. ומיירי בחין בהם מ' סאה. ונ"ל דה"ב מיירי במי גשמים המכונסים אלא שטופין והולכין למרחוק. דדוקא בשטפו קלת ממעל לשפת מקום כינוסן לב"ה לגיל י"ל דלא מהני. אבל כשטופין להלחה לכ"ע אין בהן חשש טומאה כלל. דהרי אפילו נפלה לשם טיפה טמאה. כבר נטפה והלכה. ולהכי נמי נקט הכא רק מי תמציות. דהיינו מי גשמים שעל קרקע שוה. דאילו שבבורות שיחין וכו'. אפילו שופין והולכין למרחוק. יש חשש שהטיפה הטמאה נשארת במקום העמוק שבנומה [בעיל סימן ט"ז] **(ח)**: כח) דהרי הטיפה הטמאה נטיפה והלכה לה [ולהר"ש והר"ב הגיל הרי נתבטל] **בט**) קמ"ל אע"ג שהי' כאן ודאי מים טמאים בעין. והן נ"כ רבים. אפ"ה אמרי' דנטפו והלטו להן. ואינן עוד

בטבולה לחלה בלבד ועמ"ש בספ"ה דשביעית: **ן מי תמציות שלא פסקו.** ואלה המים נ"כ אין בו מ' סאה ואינם שאובים. הרמב"ם: ["שלא פסקו כו'. ול' הר"ב ועדיין הן מבלבלין. ועיעל מ"ל כתב מבעבעים. ופס כתב הר"ש לתוספתא ההריס בוגלים. ומפרש כלומר מבלבלים ומבעבעים]: ["ושתה טהור. כתב הר"ב וזו [היא המעלה] כו' לא עלתה טבילה. וכן לשון הר"ש. ואינו יודע מה ענין טבילה לטהרת מים לעצמן והל"ל השקה]: מקוה

נגמו ותלמידו נראה דהיינו לשיטת הראב"ד (ספ"ח מתרומה) דס"ל דרק חלה בזמן הזה דרבנן. הא תרומה בזמן הזה בארץ ישראל דאורי'. אבל להרמב"ם שם. הרי אידי ואידי בזמן הזה אפי' בארץ ישראל רק מדרבנן. ולפיכך הרמב"ם לשיטתיה פי' רפ"ם דמקואות דהכא מיירי רק בטבול לחלה: **(ח)** והר"ש והר"ב פירשו שלא פסק הקוח שיורד לתוכן מההרים. ומתבטל הטיפה הטמאה עי"ז. ולא זכיתי להבין דאי משום ביטול. היאך מסיים כאן הכשרים גם לתרומה

טבל אז שורין ומדיחין אותן. אלא שאין מניחין טבל לתרומה לגיה אלא דרך להפרים תרומה בגוונו דהמפרש הר"ב רפ"ו דדמאי פ"א לגוונו שתעקר אח"כ ניחנו. ויש לדקדק אי בטבול לחלה איירי הא אמרי' בגמ' פ"ק דנדה דף ז' כל שודאו טמאה מונין בטבולין הטבולין לחלה וא"כ אילו ודאי שתה טמאה מן הגבה ובטמאה בהן הוצין מטמאה דהא מעקה שבשעה חחלה אינו נעשה התלה ושעה שני בטבולין ולחה לא גזרו בטבולין לחלה. וי"ל דדוקא בשודאו טמאה חולין מן התורה גזרו על שפקו וכ"כ הרמב"ם בהדיא שפי"ח מהלה"ט ומעקה שבשעה חחלה אינו אלא מדרבנן. ואע"ג דאם ודאי שתה טמאה מעמא מעמא מעקה נמי מן התורה דכל אדם טמא אינו פחות מראשון ושעה שני מן התורה. מ"מ מעקה הטמאה אינו מעמא אלא מדרבנן דפ"ד דטהרות דמעקה לעמא אחרים מדרבנן. ומ"מ לחלה ולתרומה עלמן אינם כשרים משום דקבוע לודאי הוא מחמת עומאת ע"ה וכדפי' לעיל. והרמב"ם כתב פ"ע מהל' מקואות הוא"ל ואין מתמאתין אלא לגלן הרי הן בחזקת טהורין וכשרין לעשות מהן טיפה הטבולה לחלה ע"כ וכלאה שמפרש מפתיהו מי גבאים אלא טלד בהם שום ספק מטמיית עמא כגון הרמוקים עד שלא הלכו בהן רוב בני אדם. וג"ע דאלו אפי' לתרומה עלמה אחתי אין שטורין כיון שהן בחזקת טהרה וג"ע: **ן ושתה** טהור טהור. וה"ה דלכתחלה נמי מותר הטבול לשמות כיון שהטומאה בטלה. אלא ליטנא דלעיל נקט והכא אפי' לא רבו ולא שטפו דדוקא בספקו הנשמים בעינן רבו וה"ע מי תמלית שלא פסקו הוי כנשמים שלא פסקו. ואמו שכתב הר"ב הכי דלעיל לא עלתה עבילה לנים כו' כלומר שאין להן עהרה אא"כ רבו ושטפו והכא בכל ענין שהורין. ומ"ש מוי"ע דלשון מבילה לא שייך במים לפהרת עצמן אלא השקה אעלם ממנו ליטנא דמתני' פ' בהרא מ"ו בע"ח אין מטבילין ממין בשון וכו' ובכ"ח מטבילין ופטור הוא וכן לשון הרמב"ם שם בתחוה שמטבילין בהן המים. ומיהו הא קשיא שהר"ב כתב בר"פ שאין השקה מועלת בפחות מארבעים סאה וכ"כ הר"ש שם ואיכו כתבו כאן שמטבילין בהן המים והא הכא בדליכא מ' סאה איירי מדהני בסמוך לטעלה. מהן מים שם בהן מ' סאה. ונראה דהכא לאו משום השקה הוא אלא משום ביטול ולשון להטביל שכתבו לאו דוקא: **בשרין** לתרומה וליטול מהן לידים. בחכם תני הכא ליטול מהן לידים כיון דאפי' לבטל בהן תרומה עשרין כ"ם לבעילה לתרומה. ושוד דנהני דלעיל דתני כשרין לבעילה וכ"ם הני דהכא. ונראה דלא תני לה אלא לדוקא דוקא לבעילה כשרין. אבל לבעילת ידים לקדש דבעי מבילה לא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ז מקוה. שם: מעין. מי' שם ש"ר כמג שם שול ושו"ע שם פנ"ג ג:

ז מקוה שיש בו מ' סאה שבו טובלין. דתניא ורחץ את בשרו במים במי מקוה [במים נקודתו בפתח.משמע מים המיוחדין דהיינו אשבורן. תוס']. אם כל בשרו. מים שכל גופו עולה בהן כמה הן אמה על אמה ברוס ג' אמות ושיערו חכמים מי מקוה מ' סאה ספ"ק דחגיגה דף יח: **טובלין.** לשון הר"ב בני אדם כל גופו. חוץ מן הזב הזכר. הרמב"ם פ"מ מה' מקואות [הל' ה'] [*וע' במשנה דלקמן]: **מעין שמימיו מעוטין ורבו עליו כו'.** עיין [מ"ם] פ"ה מ"ג ומ"ה: [**"באשבורן.** פירושו כתב הר"ב ספ"ח דטהרות. ועמ"ם שם [נמשם רש"י]. זוחלין שכתב הר"ב. פירושו כתבתי במשנה דלקמן]: **בבל שהוא.** לאו דוקא כל שהוא אלא כל מקום שגופו עולה בבת אחת. זו היא דעת הרמב"ם והראב"ד. ומעמא דגבי מים חיים דזב לא כתיב כל בשרו. הר"ן פ"ב דשבועות. והא דמלריכים בבת אחת אפילו בס"ד בספ"ג. וקשיא לי על זה ממ"ו פ"ה כמו שאכתוב

ז טובלים. בני אדם כל *)גופו: ומטבילין. הכלים והידים. למיד דבעי טבילת ידים ולא סגי בנטילה. כגון לקדש: מעין שמימיו נובעים. והמים הנובעים מעטים מן המים שאובין שנפכו בתוכו: שוה למקוה לטהר באשבורן. ולא בזוחלין. דקי"ל מעין מטהר בזוחלין ומקוה מטהר באשבורן. והלי מקום מים שאובים מרובים שבו שוה למקוה לטהר באשבורן ולא בזוחלין: ולמעין להטביל בו בבל שהוא. ולא בני מ' סאה כמקוה. דאין מקוה מטהר

לידים (ל): **ז למעלה מהן מקוה שיש בו ארבעים סאה** (לא). **שבו טובלין** (לב) **ומטבילין** (לג). **למעלה מהן מעין שמימיו מועטין** (לד) **ורבו עליו מים שאובין** (לה) **שוה למקוה לטהר באשבורן** (לו). **ולמעין להטביל בו בבל שהוא** (לז)

*)כדל"מ גופו. נפחות

למעלה

אליהו רבא

ז ומטבילין כלים וידים שכשלון בו אלעזרים כלה טעלין מהן בכלי ומוהגים לידים אבל אם כטביל בו את הידים גם עלתה לו לא לגעילה ולא לטבילה אבל שים בו מ' כאה מטבילין בו את הידים ועלתה לו:

חדושי מהרי"ח

כי כן הוא בתוספתא שמביא הר"ש ע"ש ולשון השקה לא שייך כאן דל' השקה הוא רק שנגעין מים במים אבל כאן שנפלו ונתערבו לא שייך לשון השקה:

תוספות רע"ק

משנה ז [אות ב] **שוה** למקוה לטהר באשבורן) ומצינו נ"ב בתיפוך דלענין זוחלין הוי כמעין ואינו משהר בב"ש לדעת הש"ך שהשתקני לקמן פ"ה מ"ו בגליון. ועיין בר"ן נדרים (דף מ) שכתב בשמעתינו דמקומות מקוות יש דבמקום שהיו זוחלין תחלה אף שרבו הנוספים דין מעין יש לו לטהר בזוחלים ושישורו בב"ש. אבל במקום שנתרבה תחילתו ע"י הנוספים אם רבו הנוספים אינו משהר באותו מקום רק באשבורן ובני מ' סאה:

משנה אחרונה

לא מהני כאלו הואיל ואין בהן מ' סאה וכ"כ הר"ב כלן וכן הם דברי הר"ם והרא"ש וכ"כ הרמב"ם פ"מ מה' מקואות ולא כהראב"ד שסובר דלא בעינן מ' סאה לענינא ידים. וכתב נכ"מ שדעת רש"י כדעת רבינו וכ"מ בתוספתא ואף על פי שהרמב"ם והר"ב יונה סוברים כהראב"ד עכ"ל. וה"ל לכתוב שגם דעת הר"ם והרא"ש והר"ב כהרמב"ם. ולפי מ"ש ליישב דמתני' משמע כן: **ז למעלה** מהן מקוה שיש בו מ' סאה. הכא ה"מ למתני' עוד מעלה אחת מקוה שבלו שאובין עסור לבעלי קריין ופסולין לכל המצות כדלקמן פ"ח והדר ליתני הך מקוה שיש בו מ' סאה מי גשמים. אלא דהכא לא חייש אלא בטבילה לתרומה וקדשים ובעינא בעלי קריין אינה אלא לד"ת: **שבו טובלין ומטבילין.** הא דלא תני סתמא שבו עגילה לגמרא. אפשר דקמ"ל מטבילין דומיא דטובלין דלאיתא בתוספתא זה הכלל כל מקוה שאדם טובל בו ידים וכלים טובלין. דמיכא דידים וכלים ממי לריכין מ' סאה כדפי' לעיל: **ורבו עליו מים שאובין.** ס"ה רבו עליו מי גשמים דיעא הכי אלא דקמ"ל אפי' שאובין לא מבעלי מתורת מבילה. ואיכא למידק כיון דבכל דוכתא דאוריתא ס"ל אמתי לא בטל המעין ונימא דבטל בדוב. מיהן הכ"ו בשם ר"ן דמעין תבוב הוא ולא בטל אלא הוא מבטל כל המים הבאים עליו ס"ל דקי"ל דבר תבוב אינו בטל אינו אלא מדרבנן להתמיר. אבל הכא כיון דמדאוריתא בטל ופסול היכי מצינן להכשיר. ועוד דבני הר"ן אפשר לומר דמעשה קבוע לא בטל בהמעין קבוע במקומו ודין קבוע מדאוריתא לא בטל אפי' להקל. ואע"ג דדין קבוע אינו אלא בהתיסור והתיתר כל אחד קבוע במקומו אלא שאין יודע איזהו לקח אבל כשמשרבין לא וה"ל מעורבין סן. הכא נומת המעין ומקומו ניכר לעולם והוי קבוע ולא בטל. ושוב נמיתי לשון הר"ן בנדרים ד' מ"א בסוף הקונטרס כתב בשם הרמב"ם הא דרבו נופפין שוה למעין דוקא בהריגה בנומת המעין עצמו בשם הוא הטיבות מימיו ומבטל כל המים הבאים ע"כ וא"ש

יכין תפארת ישראל בועז

עוד כאן: **ל)** ר"ל לשאוב מהן בכלי. ולרחוץ בהם הידים לתרומה [וב"ש לחולין. דהרי אפילו נעמאו המים ממת ובדומה. מותרים לגע"י לחולין. אף דאיכ בהן גע"י מהרן תרומה [בחולין ק"ו א'] ועמ"ש בס"ד בידים סוף פ"ח ופ"ב סי' ל"ד]. והא דאלטריך למתני דכשירים לגע"י דרבנן. הרי כ"ם הוא מתרומה דאוריתא. י"ל דרק לדיוקא נקט גע"י לאמעי' דהא להטביל בהן הידים כפי הלריך לקודש [בחגיגה פ"ג מ"ה] פסול. וכ"ם לעיל מ"ה דפסולי' לטבילת ידים. ומשום חומרא דקודש. ולי"ל גם לטבילת ידים לחולין פסולי' מדאין בהן מ' סאה. [לו"ה קי"ט פ"ו]. והא דלא אמעיקן הכא דבגפל בהן מת לו הלך בהן טמא דטהורים ה"ט משום דכ"ם הוא ממעלה ראבונה. דג"כ טהור בכה"ג [וכמ"ד] וכ"ם הכא: **לא)** **שבו** מי גשמים: **לב)** כל גופו. חוץ מזב זכר. דלריך מים חיים לטבילתו: **לג)** כלים. וכ"ם דברי להטביל הידים לקודש. וה"ל מ"ל הגא לאמעיקן דבשתה מהן טמא. לו וכו'. דמותר הטהר לשתות משם אפי' לכתחלה. וכ"כ מותר לשאוב מכם בכלי טהור. משום דכל הנך כ"ם הוא ממשנה ו' שהוא מעלה למטה מזו: **לד)** פחותים ממ"ם: **לה)** ששפכו לתוכן שאובין מרובים ממי המעיין: **לו)** דמי גשמים מ"ם שנקו. מטהרין רק בעומדין כנוסין. ולא בזוחלין. והכך נמי מדלא הי' מתחלה מ"ם. והשאובים מרובים ממי המעיין. דיגן בזה כמי מקוה לטהר רק כשעומדין כנוסין. מיהו במקום שהיו זוחלין בתחלה. מותר לטבול אף כשזוחל כמי הכתה [תוספתא]: **לז)** דזוקא במקוה לריך בין לטבילת אדם או כלי מ' סאה מדרבנן. אבל במעין סגי לכה"פ לכלי בכ"ם. וכל שהוא לאו דוקא. דלכל הפחות לריך שיהי' נוף הנטבל בין אדם בין כלי מכוסה במים בפעם א'. ואז אף באדם ואינן מ' סאה. וכגון שהוא ילד או אטם נון. אפ"ה כיון שהוא מעין כשר

בשאובין בפסל בשמי מרחה תבל בדין המעין שמעמו שאינו בפסל בשאובין אבל בשמי מרחה לא שמעמו אלא אין לו אלא כלשון משנתנו ולא מלינו דין המעין משתנה אלא בשני דברים שאם עשאו כולו שאוב נפסל לגמרי ואם ריבה עליו מים שאובין נפסל מלטהר בזוחלין אבל פיסול מרחה אין בו ע"כ. עוד כתוב שם ע"ב בשם הרשב"א ז"ל בסוף ספר"הורת הבית בשער המים המעין מטהר בכל שהוא. ומטהר אפי' נשתנו מראיו כילד בפל שם יין או ליר או מוחל ושינו מראיו כשם שאינו בפסל במים שאובין כך אינו בפסל בשמי מרחה ולא עוד אלא אפי' המקוה שנפסל אם המשיך אליו מי מעין המעין מטהר אותו אפי' לא חזרו למראיהן כשם שמטהר אותו מפסול השאובי' ע"כ: **ולמעין להטביל בו בבל שהוא.** ר"י סובר דהא דמעין מטהר בכל שהוא דוקא לכלים כגון מהטין ומגרות דפסיעה דבעינן ביאת כל גופו כאחת במים דכתיב ורחץ את כל בשרו במים ביהא כל בשרו עולה במים כאחת ועוד דרש' ובא השמש מה השמש

מלאכת שלמה

התוספתא וז"ל התוספתא זה הכלל מקוה שאדם טובל בו ידים וכלים טובלים אין כל אדם טובל אין ידים וכלים טובלין ע"כ וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"מ דהלכות מקואות וכרפי"א והראב"ד ז"ל השיגו שם דלא בעינן לטבילת ידים מ' סאה ורש"י ז"ל ס"ל כהרמב"ם ז"ל וכן הר"ם והרא"ם ז"ל אבל הי"ר יונה והרשב"א ז"ל ס"ל כדעת הראב"ד ז"ל: **ז ומטבילין.** לכלים או ידים לקדש כדתנן בפ' שני דחגיגה ולקדש מטבילין: שמימיו נובעין שרבו עליו. כתב הרא"ם ז"ל בתשובה כלל י' סי' ד' וכן המרדכי בפ' שני דשבועות דלכתחלה נמי יכול לרבות עליו מים שאובין ע"כ פי' אע"פ שהמעין לא היה אלא כל שהוא אפ"ה מותר לכתחלה לרבות עליו מים שאובין אע"פ שבשטובל אין כל גופו אלא במים השאובין וכ"ם מקוה שים בו מ' סאה שבכר היה במים שיעור לעלות בהן כל גופו שמותר לכתחלה לרבות עליו מים שאובין. וכתוב בבית יוסף סימן ר"א דף רמ"ב ע"א בשם הראב"ד ז"ל המקוה הנלה אע"פ שאינו נפסל

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בפחות מארבעים סאה. והלי מטהר בכל שהוא כמעין: **ח** מים מוכין. מים נובעים שהן מלוחים או חמים. שהן מטהרים בזוחלין. ואילו מעין שמימיו מועטים לעצל. אינו מטהר בזוחלין אלא באשבורן: מים חיים. *)נובעים שאינן מוכין: שהן טבילה לזבים. דכתיב ביה (ויקרא טו) והקן את בשרו במים חיים: והזייה למצורעים. דכתיב בהו (שם יד) אל כלי חרס על מים חיים: **)בשרים לקדש בהן מי חטא. דכתיב בהו (במדבר יט) מים חיים אל כלי:

*)נד"ו מים נובעים. **)נד"ו בשרים.

ח למעלה מהן מים מוכין לח) **שהן מטהרין בזוחלין** לט). **למעלה מהן מים חיים** מ) **שבהן טבילה לזבים** מא) **והזייה למצורעים** מב). **וכשרים לקדש מהן מי חטאת** מג):

שאכתוב שם [ל"ה וכו מ"ם] גם אכתוב שם דעת החולקים וסבירא להו דלטבילת אדם בעינן מ' סאה לעולם אפי' במעין. ומאתי למהר"ם דגורס בכאן לטהר בו. אך אין להוכיח מזה כלום. דגם הרמב"ם גירסתו כך היא כגרסה מלבון פירושו וכך העתיק בחבורו פ"ט מה' מקואות. ובב"י ריש סי' ר"א העתיק ג"כ לטהר: **ח מוכין.** [*ושם נשנה במשנה המלוחים והפוסרים והר"ב שכתב תמין במקום פוסרין. כ"כ הרמב"ם בפי' אבל בה' פרה פ"ו העתיק הפוסרים ובפ"ט מהלכות מקואות [הל' ה'] העתיק מרים במקום חמים ובפירושו דהכא כתב מוכים ר"ל מלוחים או מרים או חמים או זולת זה מן הטעמים הרעים הנמלאים בקלת המימות כמו [שנתבאר] בשמיני מפרה עכ"ל ושם בפרה לא כתב רק מלוחין או חמין] [ויהיו מוכין בדגש הכ"ף]: **בזוחלין.** מלא זוחלין עבריית מ) מחמת זוחלי עפר (דברים יב כד) ר"ל הנתשים [הנגרים] בארץ. הרמב"ם:

מלאכת שלמה

הממם כל גופו בבת אחת אף הטובל כל גופו בבת אחת והאדם צריך אפי' במעין ע' סאה וכן סובר ריב"ם ועיין על זה בבית יוסף יורה דעה סימן ר"א ד' רל"ם עמוד שלישי. ועיין בפי' הר"ם ז"ל לקמן פ' תמיני סימן ב'. והביא הר"ן ז"ל לתתי' בפ' אין בין המודר דף מ' וכתב שם וגם בפ' במה אשה דף קכ"ח וז"ל מיהו איכא מ"ל דכי חיים' לרבנו מוספים על הזוחלין דוקא לטבול במקום שלא היתה שם זחילתו של נהר קודם לכן אבל במקום שהיתה זחילתו אע"פ שעכשיו רבו מוספים על הזוחלים מותר לטבול בו ומוכח לה מדתנן בפ"ק דמקואות מעין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין שהם לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא ומדקתני שהם למקוה לטהר באשבורן אלמא מקוה יש בו שאינו מטהר בזוחלין שאין עליו דין מעין אלא הרי הוא כמקוה שאריך אשבורן והדר קתני ולמעין להטביל בו בכל שהוא ובודאי מדקתני דשהם למעין להטביל בו בכל שהוא ה"ה דמטהר בזוחלין כיון דתורת מעין עליו וקאמ"ל דישא אמיפא אלא ודאי ס"ק מעין זה שרבו עליו מים שאובי' מקומות יש כו שתורת מקוה עליהן ואריך אשבורן וה"מ אותן מקומות שהוא זוחל בהן עכשיו מחמת רבוי המוספים ולא היה זוחל בו בתחלה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמות שהיה אלא הרי הוא כמעין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקוה שאפי' מתחלה היה זוחל בו והא דלא קתני ולמעין להטביל בו בזוחלין א"כ דליתני בדישא שהם למקוה אריך דישור כ"ל דתנא הכי לאשמועי' דמשום כל גופו בבת אחת אף הטובל כל גופו בבת אחת והאדם צריך אפי' במעין עי' סאה וכן סובר ריב"ם ועיין על זה בבית יוסף יורה דעה סימן ר"א ד' רל"ם עמוד שלישי. ועיין בפי' הר"ם ז"ל לקמן פ' תמיני סימן ב'. והביא הר"ן ז"ל לתתי' בפ' אין בין המודר דף מ' וכתב שם וגם בפ' במה אשה דף קכ"ח וז"ל מיהו איכא מ"ל דכי חיים' לרבנו מוספים על הזוחלין דוקא לטבול במקום שלא היתה שם זחילתו של נהר קודם לכן אבל במקום שהיתה זחילתו אע"פ שעכשיו רבו מוספים על הזוחלים מותר לטבול בו ומוכח לה מדתנן בפ"ק דמקואות מעין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין שהם למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל בו בכל שהוא ומדקתני שהם למקוה לטהר באשבורן אלמא מקוה יש בו שאינו מטהר בזוחלין שאין עליו דין מעין אלא הרי הוא כמקוה שאריך אשבורן והדר קתני ולמעין להטביל בו בכל שהוא ובודאי מדקתני דשהם למעין להטביל בו בכל שהוא ה"ה דמטהר בזוחלין כיון דתורת מעין עליו וקאמ"ל דישא אמיפא אלא ודאי ס"ק מעין זה שרבו עליו מים שאובי' מקומות יש כו שתורת מקוה עליהן ואריך אשבורן וה"מ אותן מקומות שהוא זוחל בהן עכשיו מחמת רבוי המוספים ולא היה זוחל בו בתחלה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמות שהיה אלא הרי הוא כמעין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקוה שאפי' מתחלה היה זוחל בו והא דלא קתני ולמעין להטביל בו בזוחלין א"כ דליתני בדישא שהם למקוה אריך דישור כ"ל דתנא הכי לאשמועי'

יכין תפארת ישראל בועז

כסר מדאורייתא לטבילה. (ט) ואנן קיי"ל דאפילו מי מעין ומי גשמים שנתערבו. אפילו רק מחצה ע"מ. לינן מטהרין בזוחלין רק באשבורן [ר"א שך סק"י]. ואפילו במעין בעין. דוקא לכלי סני בכ"ם. אבל לטבילת אדם גם במעין צריך מ' סאה [יו"ד ר"א ס"ה]: (לח) ר"ל מי מעין אף שאינן מ' סאה. אבל הוכה טעמן. שהן מרים. או מלוחים או חמין או אפילו פוסרין: (לט) ר"ל גם בזוחלין וכ"ם באשבורן. דדינן כשאר מעין. רק מדמשמים בטעמן. לינן נקראים מים חיים: (מ) מי מעין זכים ויפים ושוטפין בזרם [עי' פ"ה דפרה מ"ו]: מא) לזב זכר שהצריכה לו תורה טבילה במים חיים דוקא: מב) שהצריכה תורה שיחטוא הלפר האחד מב' לפרים שיביא. אל מים חיים שבכלי חרס ובתוכו יטבול אח"כ הלפר החי עם האזוב ושני תולעת ועץ ארז ויזה עמהן על המתטהר ז' פעמים: מג) כשישאבום ממם בכלי. רשאי לקדש המים שבכלי באפר פרה. להזות מהן על הטמאה במת ביום ג' וז':

ממעין. אלא ל"מ ל"ל דדוקא לענין שיטהרו בכ"ם דינו כדין מעין. כמו שהיה מעיקרא. דהרי גם השתא שאחזו לתוכן מי גשמים מרובין. אפ"ה לא נשתנו שפי ממעיקרא. דהרי כיון דבלח בנה ים בילה (כר"ה י"ג ב'). א"כ בכל מקום שהתפשטו שם המים המשובחין. יש שם כ"ם ממי המעין. להכי בכל מקום שהתפשטו מטהרין בכ"ם המי מעין שיש שם. אבל לענין זוחלין. הרי השתא השתא המים מעיקרא. דע"י שזחלו לתוכן מי גשמים מרובין התפשטו זחילתן עפי' למרחוק. לפיכך גם במקום זחילתן דמעיקרא אין מטהרין רק באשבורן דאין זו הזחילה שהיה לה תחלה (ועי' לקמן פ"ה מ"ג):

הלכתא גבירתא כללא דפרק א

פרק א משנה א. ב וג'. **ששה** מיני מים הן שנבחנין זה מזה בטהרתן.

(ח) מי נשמים פחות מכ' סאה שהתכנסו בגומא קטנה עגולה שבקרקע. או בבור או בשיח. או במערה. או בגומא מרובעת העשויה לטבילה [אף שאלו הצורות נעשו בידי אדם. אפ"ה לא מחשבו כתלושין]. או שהתכנסו מי גשמים על קרקע שוה. רק שלא נעשו זרם לרוות שוטפין למרחוק. בכל הנך כששתה בשעת הגשמים. שאין עוברים ושבין מצויין. והרי יודע שרק ע"י הגשמים נעשו. אבל כשפסקו הגשמים. דוקא הרחוקים מצויין. והרי יודע שרק ע"י הגשמים נעשו. שפסקו עדיין לא הי' שם אדם טמא טהורים:

משנה ד מידו בנפל לתוכן בלי כוונה אפילו מת. או אפילו עבר בתוכן בכוונה אדם טמא בדרכו. אבל שפי הוה ניחא ליה שלא הי' מים בדרכו. אפי' אח"כ הוציא חמת מהמים. או כבר עבר ויצא הטמא מהמים. אפ"ה נשארו המים בטהרתן. כיון שבשעתן לא התכוון שיגע הטומאה בהמים. **אולם** משום דטמאין מצויין. לחכי כל סדם מים כאלו שנמצאו בכל מקום. אינן טהורין רק בשעת הגשמים. שאין עוברים ושבין מצויין. והרי יודע שרק ע"י הגשמים נעשו. אבל כשפסקו הגשמים. דוקא הרחוקים מצויין. ודרך כל כך. שיוכל לשער שמשעת שפסקו עדיין לא הי' שם אדם טמא טהורים:

משנה ה וכשנטמאו המים הנ"ל. וירדו אח"כ לתוכן מי גשמים מרובין מהטמאין. נטהרו

ציונים

ח למעלה. מיי' שם ס"ה כפמ"ש בזבין רצח: לטבילה. מיי' שם פ"ה: לזבין. שם פ"ח ס"ה:

חלופי גרסאות

ח שבהן נד"ו וד"ק נלפם בלבו מלאתי ובד"ל ובל"ל שהן וכ"ה נמצא"ב.

משנה אחרונה

פפי מעטם קבוע כדפי' והייטו נמי דלענין לטהר בזוחלין בעל. דהזוחלין הם המים הוצאין מ"ל לנוחת וזוחלין והני ביידע. אבל באשבורן הוי קבוע והא דפסול נמי לחורת מים חיים נמי מה"ע שאין מבילתן בתוך הנוחת. ובוד דלא יהיבנא להו דין מים חיים אלא לטהר נמי בזוחלין אלא בל"ע דלקמן בפ"ה דתמי חזר והמשיכו פסול לזבים ולמצורעים וכו' ואילו לטהר בכ"ם לא תנן והתם הם מין לנוחת וכ"ת בפ"ב מ"ג מדבני כלאב"ד בתוי"ט. ובהבי יש לייסב הא דמקשין. הכא מבעלי מוספין לזוחלין בכוב. ואילו במקוה בל אבנעים פאה אפילו ריבה לתוכו אלף סאה שאובין לא מבעלי והביא הפ"ו קוביים זו בשם מ"ה ונדחק בה. ולמאי דפי' י"ל כיון דמעין לא בעל מדאוריי"א מקוה נמי דהא איתקש לתמין בכ"ם הכ"ב פ"ב מ"ג מה מעין בידי שמים אף מקוה דאיתקוש מהדדי דכתיב אך מעין ובור מקוה מים ה"כ דהכי' נמי לענין פיקר הכשר הטבילה הוי כמעין. מה מעין לא בעל אף מקוה לא בעל דאין היקש לממלה. אפ"ג דאמרינן אי מה מעין מטהר בזוחלין ובכל שהוא אף מקוה כן ת"ל אך התם מסתבר לטמאי זוחלין כמ"ם המדאי לגזון מקוה לקוו וקיימי כדכתיב יקוו המים ע"כ וגם כל שהוא אינו קרוי מקוה דמקוה הייטו אסיפת המים המכוונין אבל לגמר מילי י"ל דאיתקוש ומה שבעל המעין לענין דלא ממהר בזוחלין מטום דבידי ולאו קבוע הוו אבל מקוה דמי לנומת המעין ובלא"ה אפשר לייסב קושית ת"ה דוספין ולאי פסלי בכוב דהא מדאוריי"א כל מילי בסר רוצה מזגינן אבל שאובי' דבנגן יגזרו פלי' הטוו בזיכתם כי סיבי דשלשה לוגין שוקלין כמה סאין ולא בעלי בכוב ה"כ להקל מקוה לא בעל דבקלו תורה רוב תכלן דלא ליקו להקל בני לוגין: **ח למעלה** מהן מים מוכין. ולל'

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

יזמי לקמן פ"ה מ"ד כל הימים דינם כן אפי' אין מוכין אלא מקום דפליגי עליה התם הכא בפלוגתא לא מייבי:

נטהרו הכל. אבל רק לדבר המבול לתרומה או לחלה. ואפי' לגרש בהן עיסה שגורם להתחזות המבול לחלה. וגם כשרים לנס"י לתרומה:

משנה ו (ג) למעלה מטמים הנ"ל. מי נשמים פחות מ"מ מאה שירדו על קרקע שוה. אבל שופפין להלאת בורם. בוגנרו אפילו בנפל לשם מפה מטאה מהטמא ששתה מהן בפיו. או מידו ששאב בה. או מכלי מטא ששאב בה. או שנפלו לשם מים ממאין בעין. הרי המים הטמאין שנפלו לשם שפיר והלכו לתן. ולפיכך אפילו שתה מהן אח"כ אדם טהור. או ששאב שם אח"כ בכלי טהור. או אפילו הניח שם בכוונה כבר טהור. ואפילו כבר תרומה. הכל טהור. והמים עצמן כשרים אפילו לתרומה. וכ"ש לנס"י לתרומה. אבל לא לטבילת ידים לקודש. משום חומרא דקודש:

משנה ז (ג) למעלה מהן מי נשמים מ' מאה שהתכנסו בגומא. כשרים לכל הנ"ל. וגם לטבול בהן אדם וכלים הטמאים. וכ"ש להטביל בהן ידים לקודש. (ד) למעלה מהן. מעין פחות מ"מ מאה ששפך לתוכן שאובין מרובים ממי המעין. זה שוה למעלה ג' הנ"ל שאינו רשאי לטבול בהן רק כשהן באשבירן. אבל מוסיף על מעלה הנ' שרשאי לטבול בהן אף שאינן יחד מ' מאה. [וקק"ל בשלמא לפי מה דקיי"ל [יו"ד רס"י ר"א] דבמעין רק לטבילת כלי סגי בכ"ש. אבל לארם אפילו הוא קטן דסגי לכסות גופו פחות מ"מ מאה. אפ"ה צריך גם במעין לטבילתו מ' מאה. שפיר נקט הכא רק מטבילין. דהיינו כלים. אבל לאדם ד"ר דס"ל דבמעין אפילו לאדם סגי רק בשטיפו מבוסת בהן. ואפילו אינן מ' מאה. א"כ למה לא נקט ה"נ וטובלין ומטבילין כלעיל. וי"ל דהכא דאיכא תערובות שאובין לכ"ע לא סגי בפחות מ"מ מאה דתרי קולי לא מקלינן [כתוס' נדה ס"ז ב' ד"ה משום]:

משנה ח (ה) למעלה מהן מי מעין שהן בלי תערובות שאובין אבל מעמן מטונה שהן מרים מלוחים או עפוצים. חטין או פושרין. אפ"ה טובלין בהן אפילו כשהן כ"ש. ואפילו כשהן זוחלין. אבל פסולים לכל הצריך מים חיים. (ו) למעלה מהן מים חיים. כשרים גם לטבילת זב וזב. ולטהרת מצורע. ולקדשן באפר חטאת. שלכולן צריך מים חיים. רק לטבילת זב צריך שיהיו ג"כ מ' מאה:

ציונים

א המטמא. מיקוונין נמ: מיי' פ"ו מה"מ ה"ו סמג עשין לתת פול וצו"ע יו"ד סימן רל פעיף פא: **ב** מקוה. קדושין פפ. גיטין לא: נדה כ: יבומלמי פ"ב עגיפין ומטוכי פוטה כח. ד"ה אינו לין. מ"ו פס סמג. עם פול וצו"ע עם. ובלנטש יו"ד סימן רל פעיף פה ופעיף פא: בד"א. עיקוונין לה: מיי' עם סמג עם טוש"ע עם:

חלופי גרסאות

א המטמא נמיקוונין טמא. אפילו נמיקוונין ואפילו. ספק יש בו מי' נמיקוונין ספק טבל בארבעים סאה ספק לא טבל בארבעי' סאה וכן שני מקואות באחת יש בה ארבעים סאה ובאחת אין בה ארבעים סאה וטבל באחת מהן וכו' וכן נמשנה המורה. ארבעים סאה ואחד נל"ג נ"ג מלא סאה.

חדושי מהרי"ח

פ"ב משנה א [ת"ש ד"ה] בטומאה חמורה. פירש הר"ב באב הטומאה שמטמאתו מן התורה וכן פי' הר"ש ואני תמה כו' עכ"ל. נראה דבגמרא בעירובין

תוס' אנשי שם

פ"ב א במשנה אפי' עבל. פי' הר"ב ה"ע לפי' ידע בבירור שטבל אלא שנסתפק וכו' ונמתני' דלק' פי' אפי' נאמר שטבל יש בו ספק אחר ע"כ ונראה שכוונתו כי היכי דתיתי מתני' כדרך לא"ר ומשמה ה"ק מתני' דהכא ל"מ היכא שהספק בהטבילה עצמה דשמא לא עבל אבל אלא אפי' ודאי טבל אלא דיש ספק אם נמקוה יש בו שיעור. ולא זו אף זו דאיכא נמי מקוה אלא לפנינו אלא דספק אם עבל בו אי נמקוה החבר אפ"ה טמא. ונמתני' דלק' יסיה פי' הכי ל"מ היכא דליכא אלא ספק א' והוא אם עבל או לא אלא אפילו איכא ב' ספיקי להתיר ספק לא עבל ואח"ל עבל שמא לא היה בו כשיעור אפ"ה מהור וכמ"ש הר"ב שם. ומ"מ בכל שלשת דמתני' דלק' לא מתוקמא ודאי אלא ע"ד זו ואע"ל זו ואע"ל דתנייה אגב רישא כ"ז לפי דרכו של הרב המ'. אלא דלכי תידוק אחר המתילה ל"ל הכי דהא אפילו אי נפרש במתני' במלעיתא דודאי ידפי' דטבל אפ"ה נרע עפי מדרשא דברישא ליכא אלא חדא לרישותא דהיינו לעמוד עמא על חזקתו אבל מקוה בחזקה טהרה אבל הכא איכא ודאי הך דהעמד עמא על חזקתו ואימא לא עבל כהוגן ושוב דהא מקוה חבר לפנינו וכ"ש דס"ס תרוייהו כחדא חשיבי דהא מלי דלתמרי' העמד עמא על חזקתו הוא משום רישותא דמקוה (דהא בודאי ענגל אחיי') א"כ היא היא ליתא דברים נדה נכה"נ אחתא התם נס"ס דחשיבי תרתי לרישותא ע"ש א"כ ל"ל ליתהן לפ' אפי' עבל דרישא בעינן אחר ולסיפא בעינן אחר ודוקא דלקמן לו' ואפילו עבל י"ל טו ס' עבל נמ' סאה שהיה מקוה לפנינו ומלא חבר וכו' ועל פי' הר"ב נמתני' דלק' ודאי קשיא דנל"ח אינא הר"ל אינא דלמרן וכבר קדמני נזה הר"ד נ"ש והקשה כן על פי' הר"ב ז"ל ויפה טוין ע"ש. (ש"ל): **ב** תיי"ש ד"ה בטומאה כו' ואני אמה וכו'. אפשר דלא רצו לומקם נמי

מקואות הטמא פרק ב

תוספות יום טוב — ר' עובדיה מברטנורה

פרק ב **ב למפרע** כו' טומאות. עד שיודע שעבל כראוי. הרמב"ם רפ"י מה"מ [הלכה ו'].

ולאפוקי דלא תימא מהו למפרע מעת לעת. וכר"א בן שמוע דבמסנה סע"ג דגיטין בביולא בזה. דמתני' דהכא פליגא עליה. כדאיתא התם בגמ' [דף נא]: [*בטומאה חמורה. פי' הר"ב בחב הטומאה שמטמאתו מן התורה. וכ"פ הר"ש. ואני תמה דהא תנן בפ"ד דטהרות משנה יא דבר שהוא חב הטומאה והוא מד"ס ספיקו טמא. ומה פי' הר"ב דאפילו ספיקו ליטמא טמא כ"ש ליטהר כי הכא. ועיין עוד

פרק ב **א הטמא** שירד לטבול. ספיקו טמא. דאוקי גברא אחזקתיה. ובחזקת טומאה הוא:

ב בין ברה"י בין ברה"ר טמאות. אע"ג דספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור. האי ספק טהרה הוא ולא ספק טומאה: בטומאה חמורה. בחב הטומאה שמטמאתו מן התורה:

פרק ב **א הטמא** שירד לטבול. ספק טבל לא טבל. אפילו טבל א) ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו ב). שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד שאין בו ג) טבל באחד מהם. ואינו יודע באי זה מהן טבל. ספיקו טמא ד): **ב** מקוה שנמדד ונמצא חסר ה). כל טהרות שנעשו על גביו למפרע ו) בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים. טמאות ז). במה דברים אמורים ח). בטומאה חמורה ט).

טומאה

אבל

מלאכת שלמה

ע"י מדילה שמת שגל"כ מהיכן ידעו שהסר וקשה מה בא להשמיענו רש"י ז"ל ומי דחקו לפ' כן דלימא אפכא דמלת שנמדד קאי אכשנמלא חסר וממילא שמעת דודאי מלדוהו כשהיה שלם ויתכן שרש"י ז"ל לא בא רק לייחב קושי דהיכי אתרמי מילתא שמקוה גדול שסחמו שהוא יש בו יותר מכשיעור פעמים שלם ממלא חסר דהא מילתא דלא שכיחא היא ויישב דהכא נמי אפשר לומר דמייבי

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ב א) ר"ל אי אפילו ודאי טבל. אבל ספק וכו': ב) נ"ל דלא מבעי בחדש ביומי שצריך מדאורייתא מ' סאה שכך שיערו בו חכמים. שכך צריך לכסות בהן כל גופו בבת אחת [ביומא לא א']. וא"כ ה"ל ספיקא דאורייתא. אלא אפילו בחדש קטן דסגי ליה מדאורייתא כשרק כל גופו מהכשה בהמים. ואפי' אין מ' סאה. ורק מדרבנן צריך גם לקטן. ואפילו במעין מ' סאה [כיו"ד ר"ס ר"א]. וא"כ ה"ל הכא ספק דרבנן אפ"ה כיון דודאי טמא הי'. לא מהני ליה עבילה: ג) ואפי' ודאי הי' בה כדי לכסות גוף הנעבל. וכל הג' בבי. לא זו אף זו קתני: ד) הכא א"ל תנא לפרש דאפילו הי' המקוה בדה"ר טמא [בלקמן מ"ג]. דהכא שאני שאירע הספק בהטובל שיש לו חזקת טומאה. ואין חזקת מקוה כשירה כנגדה. להכי לא דמי לסוטה. שיש לה חזקה טהרה. להכי בדה"ר טהור. אבל זה שיש לו חזקת טומאה. ודאי מסתבר דאין ספק מוציא מידי ודאי. ופשיטא דטמא. מטא"כ במשנה ב' שהספק במקוה. שפיר סד"א כיון דמעמדת מעיקרא והיתה שלימה. ודאי דמיא לסוטה. להכי גם להמקוה היתה חזקת שלימה מעיקרא [ועמ"ש בס"ד בפ"ד דטהרות בבית הספק סי' יא ועי' הרא"ש כאן]. להכי קמשמע לן התם דאפילו הכי נס ברשות הרבים טמא. אבל משהיגו במלעיתא מיירי שלא היה להמקוה חזקת שלימה מעיקרא. וכ"כ בסיפא בטבל בא' מב' מקואות שא' מהן אין בה ארבעים סאה. אף על גב דהוה ליה ספק דרבנן. דמדאורייתא משבא כולו תחת המים סגי. אפילו הכי מדשמא טומאה דאורייתא. אין ספק שבילה מוציא מידי ודאי טומאה. מיהו כל זה בשמא האדם בחב הטומאה. אבל בשמא בולד הטומאה. הא"ל רק טומאה דרבנן. טהור [ובמשנה ג]: ה) ממ' סאה: ו) עד הנעה שיודע בודאי שהיתה שלימה כשטבל: ז) דרק ספק טומאה ברה"ר נמרינן משום דטהור. ולא ספק טהרה. מדאין ספק מוציא מידי ודאי: ח) גם לממשנה א' קאי: ט) שנטמא בחב הטומאה. אפילו בחב הטומאה דרבנן

משנה אחרונה

פרק ב א ספק טבל ספק לא טבל. נראה דמיירי שהמעת מעמו אומר שספק לו וכ"מ בפי' הרא"ש הא בא"ש שהיה אבל אם מעשה שהיה ואין יודע לנו אם טבל. אם תבר הוא שהיותיו שהורות. ואם הוא פ"ה בא"ש לתמלוקת התנאים פ"י דטהרות מ"ג: **אפי'** טבל ספק יש בו מ' סאה. דבוהתא היא אע"ג דאתם מקוה בהכשר נעשה לא מתכין אחא כל שאין יודע ודאי. ולהכי מני בני מקואות אפ"ג דליכא למימר לא שביק היתרא ואכל איסורא כיון שאין יודע הנעמד עמא מל חזקתו. והדר מני מקוה שנמדד ונמצא חסר. דמשמע שנעבריו נמצא וקודם לכן היתה בחזקת כשרות אפ"ה לא מהני: **ב** מקוה שנמדד. הא דמני לכן באפי' נפשה ולא כליל לה בהדי הני דלעיל משום דהכא נמי למיתני כל הטהרות שנעשו פ"ג לתפכת דלא שייך בהני דלעיל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

טומאה קלה. דרבנן: אבל אוכלים טמאים. אבל חלי פרס מאוכלים ממחוים. או שתה רביעית משקין ממחין. נפסל גופו מלאכול בתרומה. ופוסל את התרומה מדרבנן וכולן משמונה עשר דבר שגזרו בו *)חכמים. וכולן מפורשים פרק קמא דשבת: ואפי' טבל. דהשתא ליכא הרמי לריעותא. שמא לא טבל כלל. ואפילו טבל. שמא קודם טבילה נתחסר. אפי' הכי ספיקו טהור: רבי יוסי מטמא. ואפי' בטומאה דרבנן. אבל בטומאה קלה. כגון אבל אוכלים מקום דגברא בחזקת טומאה: אבל טמאים י) ושתה משקין טמאים יא) בא ראשו ורובו במים שאובים יב) או שנפלו

*) בד"ו ניסו.

תוספות יום טוב

עוד שם בפירוש הר"ב. ומש"ה נמי לא תנן במתני' דהכא. אלא כגון אכל אוכלים

על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין יג). *וירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל. אפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו. שני מקואות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד שאין בו. טבל באחד מהן. ואינו יודע באיזה מהן טבל יד). *ספיקו טהור טו). רבי יוסי מטמא טז)

מלאכת שלמה

שר'

דמיירי בטילתא דשכיחא טובא כגון שהיה שלם כלומר מלומלם בשיעורו או יותר מעט ולקח ממנו נער או מלן להוא מעט מים בכלי או מלא הפנין או שתו ממנו כלבים או שאר בהמות וחיות או ציפו בנמצא מחמת חום הזמן איך שיהיה הרי הוא חסר לפנינו כל מהרות שנעשו על גביו למפרע אפי' אחר שנמדד מיד ממילות דשמא מיד כשהפכו סיסה לגבת לבתיהם אחר שנמרו למודדו חסר כך נלע"ד. והתם בשירובין מייתי לה לאקשויי מינה דר' מאיר דסתם משנה הוא אדר"מ ודר' יוסי אדר' יוסי כמו שנכתב שמה בשירובין פ"ב סי' ד'. וכתבו שם תוס' ז"ל ספק טבל ספק לא טבל ואפי' טבל וכו' הך ספק ספיקא משום רבותא נקטיה אפ"ה בטומאה קלה טהורה וריצב"א מפ' דאו או קתני ואפי' טבל היינו או שטבל מדפריך בגמ' בתר הכי אדרבה אימא העמד מקוה על חזקתו

ואימא לא חסר והא לא שייך למפרך אספק טבל או לא טבל אלא או או קתני ופריך אספק טבל במ' סאה ספק לא טבל ע"ל ז"ל ושם לגב מלהביא הנוקת מקוה שנמדד וכו'. והתם בריש נדה רמיק חבית אמקוה דהגיע היה בודק את החבית להיות מפרש עליה תרומה והולך ואח"כ נמצא חומץ כל שלשה הימים הראשונים ודאי מכאן ואילך ספק פי' רש"י ז"ל להיות מפרש עליה כלומר להיות סומך עליה והולך ושותה שאר חבית ומתן עיניו בזו להפרש ממנה עליהם לאחר זמן שהתרומה נטלת במתבנה פי' כל שלשה ימים הראשונים ודאי פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי בגנה בתרא פרק המוכר פירות ר' יוחנן אמר כל שלשה ימים לאחר בדיקה ראשונה שמצאה בחזקתה ודאי יין ואם אמר כתוך ג' ימים ה"ז תרומה על מאי דסמוכים לה כולם מהוקמת מכאן

יכין תפארת ישראל בועז

דרבנן [כפ"ד דטהרות מי"ח]: י) חלי פרס. או שהה וכו': יא) רביעית: יב) מיד אחר שטבל להטהר משום טומאה. קודם הערב שמש שלו: יג) דכשנפלו עליו דרך נפילה. מטמאו אפילו טהור גמור. אפילו רק בג' לוגין [כשנה י"ג ב'] : יד) הא דנקט הכך ג' בני דהוו זו ואפ"ל זו. י"ל דנקט כ' בני קמייתא לרבותא דת"ק דאפ"ה טהור. ונקט פיסא בודאי טבל מ"ע לרבותא דר' יוסי דאפ"ה טמא: טו) דמדטמא רק מד"ס ונס לא נטמא בשום אב הטומאה קילא טפי (א): טו) לשיטתו אזיל דהכי

פ"ב (א) ואין להקשות להרי"ף והרמב"ם והמרדכי ותוס' (פסחים י"ז ב') דס"ל דמ' סאה שבקרקע אפי' כולם שאובין כשר מדאורייתא ורק מד"ס פסול אמו שאובין שבכלי. מ"כ למה לא נקט תנא נמי ב' מקואות מ' שאוב וא' כשירה. ומבל בחחת מהן טהור. אפי' בטמאה באב הטומאה. מדהו"ל ספק דרבנן. י"ל אפי' אי אימא דכולה שאובין דרבנן יפי' ממא המובל שם. מדשמא ודאי היה. אין ספק מביאה מוצא מידי ודאי טומאה (כלעיל סי' ב') אולא שטמאה בולד. והא דלא נקט הכי בריש. הייט משום דהוה בכלל ספק טבל ספק לא טבל. דהטובל בשאובין כלא טבל דמי. ובזה יתורץ נמי אף לדידן דקיי"ל (יו"ד ר"מ ס"ג) דכולהו שאובין פסול מדאורייתא. עכ"פ יש שאובין דפסולין רק מדרבנן (כהר"ן שבועות רל"מ א') ונמה לא נקט תנא ספק כהך. דטהור. אע"כ דכל שטמאה באב הטומאה אפי' יש

משנה אחרונה

דלעיל. ושוב נראה משום פלוגתא דר' יוסי דפליג ומחמיר אף בטומאה קלה ומקוה דלא פליג אלא אהני דריסה דלית לו חזקת כשרות ובמקוה שנמדד מודה כיון דהי' לה חזקת כשרות והייט דבטומאה קלה חשיב ואחזיל הני דריסה ומקוה שנמדד לא חשיב דמודה בה ר' יוסי. וה"נ כל מייתי מתני' בפ' בכל מערבין דף ל"ו לתיכמי פלוגתא דר"מ ור' יוסי דסבא לדסתם ומייתי טולהו ספקי ומקוה שנמדד מדלג ולא מייתי לה הסם משום דבהא לא פליגי בטומאה קלה דלכ"ע טהור ולא תני הכא מקוה שנמדד אלא לרבותא דבטומאה חמורה אף זו שמא אבל בטומאה קלה כ"ע לא פליגי דבמקוה שנמדד טהור דאחזי' בתר חזקה דמקוה. והכי אמר רבא הסם בהדיא לשטוי דומיא אמר הייט עשמא דל"ש בטומאה שמתה שמא של חזקתו ואימור לא נבל אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר בתקוה אלא נמדד דליכא חזקה שבכה. וא"כ מקוה שנמדד ונמלא חסר ועד השתא היתה בחזקת טהרה מודה ר"י דאתרי' העמד מקוה על חזקתו. ושוב ראיתי בתוספת ר"ש נמס' קידושין דף ע"מ שכתב בהדיא כן דבמקוה שנמדד מודה ר"י בטומאה קלה דשמד מקוה על חזקתו. ול"ל דהייטו נמי דפריך בפירוש אדרבה העמד מקוה על חזקתו. ומאי פריך הא כיון דליכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לאחמרא לינכי לן למיזל אלא דפשיטא לי' בטומאה קלה אלא בתר חזקה לקולא. והתוס' כתבו שם דה"מ לשטוי הני תקה לפניך כדמשני בריש מולין. י"ל דבטומאה דאוריתא אמר הכי. והכא בטומאה קלה לא אמרי' הכי תקה לפניך. וכן מוכח ג"כ מדברי התוס' שם בשירובין שכתבו דר' יוסי דמחמיר שכא דוקא לפנין נגבא להלריטו מבילה שנית אבל אם נגע בטהרות טהורות דהא בספק ליטמא ולטמא מודה ר"ש וא"כ בטומאה שנמדד דאייכי בהדיא לפנין טהרות דקמני כל טהרות שנגעו בו ר"ש. ע"כ מודה בה ר"י. ולגבנא נמי מודה בהך כי סיכי דמודה לעמא טהור משום חזקה דטהרות. ה"ל ליכא חזקה דמקוה. ולאיתי לסבר מצנה לאנך פ"י מהל' מקואות אמה מל הסום' בהא שבתנו לחם נגע בטהרות טהורות דהא מודה בליטמא ולטמא. וכתב דלא דמי דבגלגא ליטמא ולטמא שמא אין כאן טומאה ומספק לא מטמינן לי'. אבל הכא דנבלא עמא אין יחסן שבטהרות טהורות. ופשטא דמתני' מוכח דבטהרות פליגי דמקוה שנמדד בטהרות אייכי ופנה קתני בד"א בטומאה ממורה ובטומאה קלה פליגי בכ"ד. ואגב מורפי' לא מיין שפיר לאדרבה כך בד"א בטומאה

דלעיל. ושוב נראה משום פלוגתא דר' יוסי דפליג ומחמיר אף בטומאה קלה ומקוה דלא פליג אלא אהני דריסה דלית לו חזקת כשרות ובמקוה שנמדד מודה כיון דהי' לה חזקת כשרות והייט דבטומאה קלה חשיב ואחזיל הני דריסה ומקוה שנמדד לא חשיב דמודה בה ר' יוסי. וה"נ כל מייתי מתני' בפ' בכל מערבין דף ל"ו לתיכמי פלוגתא דר"מ ור' יוסי דסבא לדסתם ומייתי טולהו ספקי ומקוה שנמדד מדלג ולא מייתי לה הסם משום דבהא לא פליגי בטומאה קלה דלכ"ע טהור ולא תני הכא מקוה שנמדד אלא לרבותא דבטומאה חמורה אף זו שמא אבל בטומאה קלה כ"ע לא פליגי דבמקוה שנמדד טהור דאחזי' בתר חזקה דמקוה. והכי אמר רבא הסם בהדיא לשטוי דומיא אמר הייט עשמא דל"ש בטומאה שמתה שמא של חזקתו ואימור לא נבל אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר בתקוה אלא נמדד דליכא חזקה שבכה. וא"כ מקוה שנמדד ונמלא חסר ועד השתא היתה בחזקת טהרה מודה ר"י דאתרי' העמד מקוה על חזקתו. ושוב ראיתי בתוספת ר"ש נמס' קידושין דף ע"מ שכתב בהדיא כן דבמקוה שנמדד מודה ר"י בטומאה קלה דשמד מקוה על חזקתו. וא"ל דהייטו נמי דפריך בפירוש אדרבה העמד מקוה על חזקתו. ומאי פריך הא כיון דליכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לאחמרא לינכי לן למיזל אלא דפשיטא לי' בטומאה קלה אלא בתר חזקה לקולא. והתוס' כתבו שם דה"מ לשטוי הני תקה לפניך כדמשני בריש מולין. י"ל דבטומאה דאוריתא אמר הכי. והכא בטומאה קלה לא אמרי' הכי תקה לפניך. וכן מוכח ג"כ מדברי התוס' שם בשירובין שכתבו דר' יוסי דמחמיר שכא דוקא לפנין נגבא להלריטו מבילה שנית אבל אם נגע בטהרות טהורות דהא בספק ליטמא ולטמא מודה ר"ש וא"כ בטומאה שנמדד דאייכי בהדיא לפנין טהרות דקמני כל טהרות שנגעו בו ר"ש. ע"כ מודה בה ר"י. ולגבנא נמי מודה בהך כי סיכי דמודה לעמא טהור משום חזקה דטהרות. ה"ל ליכא חזקה דמקוה. ולאיתי לסבר מצנה לאנך פ"י מהל' מקואות אמה מל הסום' בהא שבתנו לחם נגע בטהרות טהורות דהא מודה בליטמא ולטמא. וכתב דלא דמי דבגלגא ליטמא ולטמא שמא אין כאן טומאה ומספק לא מטמינן לי'. אבל הכא דנבלא עמא אין יחסן שבטהרות טהורות. ופשטא דמתני' מוכח דבטהרות פליגי דמקוה שנמדד בטהרות אייכי ופנה קתני בד"א בטומאה ממורה ובטומאה קלה פליגי בכ"ד. ואגב מורפי' לא מיין שפיר לאדרבה כך בד"א בטומאה

הלופי גרסאות

ב כגון נד"ע ל"ג. אבל נטיבוגין שאכל. בא נטיבוגין והבא.

אליהו רבא

פ"ב רבי יוסי ממא. והכי נמי פליג בספק ידים ניעבר ומטמא (ידים פ"ב ד) סבן בחזקת טומאה:

חדושי מהרי"ה

בשירובין דף לו ע"ב הובא זה המשנה ואין לי להרין קושית הרב תוי"ט אלא משום דשם אמרה הגמרא אח"כ קסבר ר"ש תחומין דאורי' א"כ צ"ל דטומאה חמורה הייטו טומאה דאורי' דאל"כ לא מקשי הגמ' כלום מתחלה דשמא מדמי ר"ש עירוב לטומאה חמורה אף מדרבנן ודו"ק שם (כך מובן לסוף דבריו אבל תחילת דבריו מטושטש מאוד מאיד):

תוספות רע"ק

פ"ב משנה ב [אות ג] במשנה וירד לטבול) במ"ל פ"ד ה"א מה' בכורות כ' דאפשר דבדקדוק נקט כן שירד לטבול וספק רק אם טבל כדינו שטבל כל גופו או לא או ספק אם היה עליו דבר חוצץ אבל אם נתספק לו כל עיקר אם טבל כלל או לא אזלי' לחומרא. ודומה לזה פסקי' בש"ע א"ח סי' שצ"ד דספק עירוב כשר וספק הנוח מחמירין עי"ש: [אות ד] במשנה ספיקו טהור) וכיוצא בזה פליגי פרק ב משנה ד דידים:

תוס' אנשי שם

נמי אמ"ש דרבנן משום דלא פסיקא לכו דאיכא אמ"ש דרבנן דספיקא טהור כגון בית הסרם לאיש ס"ם וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד דטהרות. (ש"ל):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אוכלים טמאים כו'] : אבל ספיקו לטמא ולטמא טהור . ולוקח בטומאה דרבנן דהכא . אבל יש (תרומה) [טומאה] דרבנן דשרפים לרבי יוסי בספק מגע כגון ו' ספיקות בפ"ק דשבת . מהר"ם . מעשר רבי יוסי . דאין כאן חזקת טומאה ואין הלכה כר"י :

אבל ספיקו לטמא ולטמא . כגון ספק אכל אוכלים טמאין . או לא אכל . הרי ספיקו לטמא . או ודאי אכל אוכלים טמאים . ספק נגע בנבלה של תרומה ספק לא נגע . הרי ספיקו לטמא . בהני מעשר רבי יוסי . דאין כאן חזקת טומאה ואין הלכה כר"י :

ג ספק מים שאובים שטהרו חכמים . במסכת טהרות פרק הזורק טומאה תמן תנינן [אלו] ספיקות שטהרו חכמים' ספק מים שאובין [למקוה] : ספק נפלו . שלשת לוגין מים שאובים במקוה חסר : ספק יש בהן מ' סאה . כלומר ספק היה במקוה מ' סאה כשרים קודם שנפלו השאובין . דשוב אין השאובין פוסלים אותו : שיש לו במה יתלה . שיש לו מקום לתלות נפילתן שלא גרמו לו פסול : שאין לו במה יתלה . דמה נפשך בהי מיניהו דנפל פסלוהו . הלכך שניהם פסולין . והאי דמטהרינן הכא ספק מים שאובין במקום שיש לו במה לתלות הייט משום

שר' יוסי אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה . לעולם הוא בפסולו . עד שיודע שטהר . אבל ספיקו ליטמא (יז) ולטמא (יח) . טהור (יט) : ג ספק מים שאובין שטהרו חכמי (כ) . ספק נפלו ספק לא נפלו (כא) . אפילו נפלו (כב) . ספק יש בהם (כג) ארבעים סאה (כד) ספק אין בהם . שני מקואות (כה) . אחד יש בו ארבעים סאה . ואחד אין בו . נפל לאחד מהן ואינו יודע לאיזה מהן נפל ספיקו טהור . מפני שיש לו במה יתלה (כו) . היו שניהם פחותים מארבעים סאה . ונפל לא' מהם . ואינו יודע לאיזה מהן נפל . ספיקו טמא שאין לו במה יתלה (כז) : רבי

מלאכת שלמה

מכאן ואילך ספק ותרומה היא ויחזור ויתרום וריב"ל אמר כל אלשה ימים קודם בדיקה אחרונה שנמלאת חומץ ודאי חומץ לכיון דעכשיו חומץ גמור הוא ודאי אין פחות משלשה ימים שהתחיל להחמיץ ואם עשאו בתוך אותם שלשה ימים תרומה על מקום אחר אינה תרומה ואליבא דרבי דאמר בשמוכר את הספינה יין וחומץ שני מינים הם דאי לרבנן הא ק"ל תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה מכאן ואילך למפרע ספק והויא זו תרומה ויחזור ויתרום אלמא אין אמר ובין אמר מספקינן רישותא למפרע . ופרכי השתא דמ"ש דאמרינן הכא גבי מקוה ודאי מדקתני אפילו בה"ר ממאו' ומ"ש הכא ספק דקתני מכאן ולהלן ספק ולא אמרינן משעתא דשליק ידיו מלבודקו אחמיץ ומוקי להאיא דאחנית כר' שמעון דלגבי מקוה נמי ספקא משוי ליה דשמעי' ליה דאמר בבריי' בתוספתא במקוה נמי ברה"ר מהורות ברה"י תולין והביא התוספתא הר"ם ז"ל. ועיין במה שכתבתי שם רפ"ק דכלה : שר' יוסי אומר . אית דגרסי שהיה ר' יוסי אומר וכו' : לעולם הוא בפסולו . אית דגרסי לעולם הוא בטומאתו : ג ואפילו נפלו . לא מיבעיא ספק אם נפלו שם כלל אלא אפי' אם נפלו בודאי. וכתוב בכל בו סי' פ"ו והר"ף ז"ל כתב ואפי' נפלו ספק אם יש בו מ' סאה עכשיו בשעת נפילה שלשה לוגין מים שאובין ולעולם ממדד מתחלתו והיה בו מ' סאה

ע"כ

יכין תפארת ישראל בועז

דהכי ס"ל בפ"ב דידים [רב"א] : יז) כגון שמסופק אם אכל אוכלין טמאין. או שמסופק אם נטמא באיזה שמזכרו לעיל : יח) ר"ל או שנטמא בודאי בא' מהאב דלעיל. ומסופק אם נגע אח"כ בטהרות : יט) דכל הכך הם מאוהן ספקי דרבנן דאף ברה"י טהורים [בפ"ד דטהרות מ"ז] . ואפילו לר' יוסי לעיל דס"ל דאזלינן בתר חזקת הטמא . עכ"פ במסופק אם נגע בטהרות טהורים . מדיש להטהרות חזקת טהרה . מיהו יש ג"כ ספק טומאה דרבנן שטורפין עליה את התרומה [בפ"ד דטהרות מי"ח] : כ) [לעיל פ"ד דטהרות מ"ז] : כא) ג' לוגין מים שאובין במקוה החסירה ממ' סאה : כב) ר"ל או אפילו ודאי נפלו לשם . אבל ספק וכו' : כג) בהמי מקוה הכשרים שנפלו לתוכן הג' לוגין : כד) דבים בהמים כשרים שבמקוה מ' סאה . לא נפסלו אפילו נפלו לתוכן כל מים שאובין שבעולם [יו"ד ר"פ סג"ז] : כה) או ב' מקואות וכו' : כו) משום הג' לוגין שנפלו למקוה שיפסלוה הוא רק מד"ס . לפיכך היכא דאיכא למהלי שלא יפסיל אף א' מהן . אמרי' באי אומר [בפסחים דף י' ע"א] . ומה"ט במסופק אם היו ג' לוגין ואפילו ודאי נפלו ה"ל כספק נפלו ג' לוגין . ותלינן לקולא : כז) דאע"ג דבכל א' לבדה יש ספק נפילה. עכ"פ כיון דודאי נפל לא' מהן . וחד מעייהו ודאי פסול . הי מעייהו מפקת [יו"ד ר"פ סס"ח] . וב"ל דעכ"פ בבאו לשאל זא"ז שניהם כשרים . וכב' שבילין [טהרות פ"ה מ"ה ועי' יו"ד סימן קי"א ס"ד סקי"ט] . ומיירי בב' מקואות החסירות אין ידוע כמה חסר מזה וכמה מזה למ' סאה . וכ"כ בר"ת שהי' א' מהן שלימה ואי' חסירה אינו ידוע כמה חסר מזו ממ' סאה . וכמה יתירה זו ממ' סאה. דאע"ג הרי ע"י שימדדן ידע לאין נפלו . ואע"ג דהשתא עדיין שתיהן פסולין מדאין בזו ובזו כשיעור עכ"פ כ"מ בהשלמו שיהא אח"כ במי גשמים וכדומה שכשרים. ואפ"ה אותה שנפלו לתוכה הג' לוגין ונפסלה . נשארת בפסולה . עד שתשוק למקוה שלימה או למעין [יו"ד ר"פ סכ"ה] (ב) שנפל

דבמקוה שנמדד מודה ר"י . והא דתני ליטמא ולטמא מודה נמי משום ס"ע הוא דאיכא חזקה דטהרה . וכתב הר"ב דאין הלכה כר"י וכן פסקו כל הפוסקים דאין חילוק בטומאה קלה ואפי' ספק ליטבל טהור . והייט דוקא בטומאה אבל לענין איסורין אינו כן דבספק לאסור מדרבנן תלינן בשאני אומר כדאמרי' במתני' דבסמוך מים לו במה יתלה וכן בפ"ז דתרומות מ"ה ודוכתי אוכמא . ואינו להתיר אמרי' אין ספק מוליא מידי ודאי אפילו בדרבנן כגון לענין בדיקת ממץ מוכח בסוגיא דפסחים דף מ' דק"ל אין ספק מוליא מידי ודאי . וא"ל דבאיסורין החמירו יותר וכ"כ אמרי' בפ' כיסוי הדם דף פ"ו אם אמרו ספק טומאה לטבל יאמרו ספק איסור להתיר : ג ספק יש בהם מ' סאה . וה"ה ספק אם היו בהם שאובין ג' לוגין או לא היו : נפל לאחד מהן . וה"ה אם היו שני כדין באחד יש בו ג' לוגין והאחד יש בו פחות מג' לוגין ונפסלה שני מקואות בא' יש בו מ' סאה ובשני אין בו ונפלו אלו לתוך אלו אלו אני אומר זה של ג' לוגין נפל לתוך השלמה והשני לתוך המכשיר . ע' בי"ד ר"ס קי"ח : בספקי טהור . אמקוה קאי דלא נפסלה מספק והפחותה ממ' סאה כשרה אם יקוו בה מים כשרים להשלימה . ואפי' ר' יוסי דתמיר דמתני' דלעיל בספק ליטבל בשאר מקוה כגון אינו נפסלה לגמרי אמרינן דבר שאינו בכל מקוה אומר לעולם הוא בחזקתו והכא מקוה זה בחזקת טהרה קאי אלא אי' עליה שם פסול וכשרה להקוות עלי' כשתחלה : שאין לו במה יתלה . דהא אפי' מ"ק דר"פ מודה אע"ג דאיהו מטהר בכל הספקות בדרבנן . הכא לא מיקרי ספק כיון שאין ידוע באיזהו מהן שאיסור הוי בתערובת חד בחד דכל חד חשיב כגוף האיסור אפי' בדרבנן כמ"ש בפ"ז דתרומות מ"ה ובפ"ה דטהרות מ"ב וכשעת הש"ך בדיני ס"ם . והייט דמני בתוספתא שאם אחד סגפילה זו חזרו ונפלו ג' לוגין לתוך אחת מהן וידוע לאיזהו נפלו אין תולין הראשונים בשניים לומר שגם הראשונים נפלו לזו שנפלו בה השניים להתיר האחרת ע"כ והטעם כדפי' שכבר נעשה כל התערובות כודאי איסור ואין להם עוד היתר. ומה"ע הי' נראה דאפי'

עי

ג ספק. מיי' שם ה"ג ג' ופ"ד מטלבים הל"מ פ"ב סוף ופי"ע יו"ד סימן כא סעיף מז :

חלופי גרסאות

שר' יוסי גל פ ול ק נספח נג ן מצאתי שהיה ר' יוסי . בפסולו שם נספח נגזן מצאתי בטומאתו . ג נפל נל"ל נפלו . נפל נד ל נ"ג . ונפל לאחד מהם נל"ל נ"ג .

תוספות הדשים

פ"ב משנה ג [במשנה] אפי' נפלו כו'. ספק יש בהן ג' לוגים ספק אין בהן אפי' ידע ודאי שהן ג' לוגין ספק יש בו מ' סאה . (הרמב"ם רפ"י מה"מ) :

אליהו רבה

ג ספק מים שאובין שטהרו חכמים. דתנן בטהרות (פרק ד ז) אלו ספיקות שטהרו חכמים ספק מים שאובין למקוה ולא פרש לה הטם מאי איכו קתני הכא ספק מים שאובין שטהרו חכמים שאמרתי לך ספק נפלו כו' :

תוס' אנשי שם

ג הוי"ם ד"ה שיש לו כו' הכא דייקי' כו'. המעיין בר"ש יראה שמחמת קושיא זו נ"ל דבולו שאוב פסול מה"ת ותולה על ר"י הזקן שהכשיר כולו שאוב רק דמשכח"ל ע"י כלי גלגים שיהיה כולו שאוב כשר אבל לא בכלים המק"ע . ומעתה נ"ל מה לתרוצי דגזור אטו נבלי דיתה בפסיעות כיון דכולו שאוב פשוט מה"ת בכלים המק"ע וכ"ז ראה הרא"ש בתשובתו שכתב בלמדו מקואות שהר"ש הקשה כן ודברי התוי"ט תמוהים . (רי"ב) :

משנה אחרונה

אפי' ברה"י ספקן טהור כ דתנן פ"ד דטהרות מי"ח דספק מד"ס אפי' ברה"י טהור . אלא שהתוס' בעירובין ד' נ"ה כתבו דברה"ל ריירי כדאמי בתוספתא ר"מ מטהר שספק טומאה ברה"ל טהור ס"ב . וע"ש : שר"י אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו. כלומר מה שהוא בחזקת טומאה ואין בנגדו חזקת טהרה אבל כשיש חזקת טהרה כנגדו מודה ר"י בטומאה קלה דטהור כדפי' לעיל

ולהלן ספק ותרומה היא ויחזור ויתרום ריב"ל אמר כל אלשה ימים קודם בדיקה אחרונה שנמלאת חומץ ודאי חומץ לכיון דעכשיו חומץ גמור הוא ודאי אין פחות משלשה ימים שהתחיל להחמיץ ואם עשאו בתוך אותם שלשה ימים תרומה על מקום אחר אינה תרומה ואליבא דרבי דאמר בשמוכר את הספינה יין וחומץ שני מינים הם דאי לרבנן הא ק"ל תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה מכאן ואילך למפרע ספק והויא זו תרומה ויחזור ויתרום אלמא אין אמר ובין אמר מספקינן רישותא למפרע . ופרכי השתא דמ"ש דאמרינן הכא גבי מקוה ודאי מדקתני אפילו בה"ר ממאו' ומ"ש הכא ספק דקתני מכאן

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

משום דשאובין דרבנן. והא דתניא בת״כ אך מעין ובור מקוה מים. מה מעין בידי שמים. אף מקוה בידי שמים. אסמכתא בעלמא היא: **ד** בתחלה. שלא היה במקוה מים כלל כשנפל בו רביעית מים שאובין. ונעלם אח״כ שיעורו במי גשמים: על פני המים. לאחר שהיו בו הרבה מים כשרים: והחכמים אומרים. והלכה כחכמים: **ה** של לוג. **טוג** ⁸ בכל גומא: עד בתחלה בין בסוף. שיעורו שלשה לוגין (לא): **ה** מקוה (לב) שיש בו שלש גומות של מים שאובין של לוג לוג (לג). אם ידוע שנפל לתוכו (לד) ארבעים סאין מים

ד רבי אליעזר אומר רביעית מים שאובין בתחלה (כח) פוסלין את המקוה (כט). ושלשה לוגין על פני המים (ל). והחכמים אומרים בין

כלל ל״א סי׳ ז׳. ודעת הרמב״ם ג״כ דמדאורייתא אפי׳ כולו שאוב כשר. וכמ״ש בחבורו ר״פ ד׳ מה״מ. ועיין מ״ש לקמן מ״ה: **ד** ר״א אומר רביעית מים כו׳. משום דרביעית הוא שיעור טבילת מחטין ולמורות. וכבר יש שם מקוה פסול עליו. הרא״ש. ועיין במשנה דרפ״ג. וכיולא בזה פי׳ הר״ב במשנה י פ״ו. ועיין מ״ש בכסף״ז: ושלשה לוגין. מעמא כתבתי במ״ג פ״ק דעדיות [ל״ה והחכמים]: **ה** אם ידוע שנפל כו׳ כשר. הא ספק פסול. מדלא קתני אם ידוע שלא נפלו כו׳ פסול ואם לאו כשר. מכאן ראיה לכשרה האומרים הטובלים בין בסוף. שיעורו שלשה לוגין (לא): **ה** מקוה (לב) שיש בו שלש גומות של מים שאובין של לוג לוג (לג). אם ידוע שנפל לתוכו (לד) ארבעים סאין מים

דכולו שאוב פסול מדאורייתא. ומש״ה קודם שנעשה רוב מקוה בהכשר פסלינן מספק כ״כ הרא״ש ולייש״ב לדעת הר״ב והעימים הסוברים דמדאורייתא אפי׳ כולו שאוב כשר. ג״ל. דהנא מהדר למתני כשרות ברישא. ואי הוה קתני אם ידוע שלא נפלו כו׳ הוי כמהדר אפסלות. גם היה מאריך למתני שלא נפלו. וגם דברי ר״ש דמכשיר קיימי מפי אפסלות דסמיך ליה. כך נ״ל לייש״ב לסברת הסוברים דאפילו כולו שאוב

מלאבת שלמה

ע״כ: בסוף פי׳ ר״ע ז״ל אף מקוה בידי שמים. אמר המלקט כלומר פרש למים שאובין. ועיין בפי׳ הר״ש ז״ל שהאריך בזיכוח אי שאובה כולה דאורייתא או דרבנן דמן התוספתא וגם מפ״ק דפסחים משמע דאפי׳ כולו שאוב דרבנן ע״ש. וגם בהר״ן ז״ל שב״ל הלכות נדה להרי״ף ז״ל דבפ׳ שני דשבועות דף ט״ו ודעת רבינו שמשון ז״ל דאם שאב בדבר המקבל טומאה כגון הטיה דבפ׳ שני דמסכת פרה נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו המים לחבית פסולים עלי קנים ועלי אגוזים כשרים זה הכלל דבר המקבל טומאה פסולים ודבר שאינו מקבל טומאה כשרים ויל״פ׳ לא ממקוה מים יהיה טהור דמשמע כל מה שאתה מהווה בין למקוה בין לקדוש ע״י טהרה תהא ולא ע״י דבר המקבל טומאה אלמא לכל הפחות כולו שאוב בדבר המקבל טומאה דאורייתא אבל שאובה ע״י כלי גלים כלי אבנים כלי אדמה דפס לה כדמוכח בפ״ק דשבת משמע שאפילו כולו שאוב אינו מדאורייתא אלא מדרבנן דהא הוויתם ע״י טהרה הוו דאין מקבלין טומאה ועוד הביא ראיה מן התוספתא וכו׳ ע״ש ולדעתו ז״ל הא דתנן דטהרו הכמים שפק מים שאובים היינו מרובו ואיך דיון דתנן בין הכא בין התם בפ״ד דטהרות למקוה משמע שכבר יש בו מים ודעת הראב״ד ז״ל דשאובה ע״י כלים מאליהן כגון גזור שהקרן ונפשוף הנשוף דבפ׳ המוכר את הבית שאין בהן הפיסת ידי אדם אלא מאליהן בלו ולא נשאבו אינה אלא מדרבנן אבל מילא בכתף פס״ל מדאורייתא. אבל דעת רוב הפוסקים ז״ל אפי׳ שאובה כולה אינה אלא מדרבנן ודאורייתא מדתנן דטהרו הכמים שפק מים שאובים ואי הוי מדאורייתא שפיקו לתומרא ועוד הביאו ראיה מדתנן בתוספתא דמקואות פ׳ שני מקוה שהניחו ריקן ובא ומלאו מלא כשר מפני שזה שפק מים שאובים למקוה ומדקתני ריקן ומלאו מלא ולא קתני הטר ומלאו שלם משמע דריקן היה לגמרי מתחלה ואפ״ש שפיקו אסור אלמא אפי׳ כולו שאוב הוא מדרבנן דאי מדאורייתא הו״ל שפיקו דאורייתא ולתומרא ועוד הביאו ראיה ממשקה בית המטבחיים דבפ״ק דפסחים לי״ז כמו שכתבתי בפ׳ בתרא דעדויות סי׳ ד׳ וכי תימא ואי ליכא פיסול שאובים מדאורייתא למה גזרו בה חכמים וי״ל דגזרו אטו מובל בכלי שהוא פסול מדאורייתא דשבילה בקרקע בעינן דומיא דמעין ובור וזו היא דעת הרמב״ם ז״ל בריש הלכות נדה ודעת רבותיו הרב הלוי אבן מגאש ז״ל והרי״ף ז״ל וכן דעת הגאונים ובסמוך אכתוב דעת ר״ת ז״ל. אבן הרא״ש ז״ל בתשובותיו כלל ג״א סימן ז׳ הקשה וא״ת אי כולו שאוב מדאורייתא כשר אמאי פסלו הכמים שאובה כלל אי אמרת בשלמא דכולו שאוב מדאורייתא גזרו רבנן ג׳ לוגין שאובין דפסלי אטו כולו שאוב ע״כ וכבר תירץ ה״ר שמשון ז״ל כלהיבנא: **ד** ר׳ אליעזר אומר רביעית וכו׳ עיין במ״ש בשם הר״ן בפ׳ בתרא דע״ז סוף סי׳ ח׳. ואיתא ברש״י ז״ל פ׳ ג׳ מילין דף ל״ח ותוס׳ פ׳ המוכר את הבית דף ס״ו גם שם בהר״ן ז״ל שהביא ראיה ר״ת ז״ל ומהכא מדמפליג ר׳ אליעזר בין בתחלה לבסוף משמע משום דלכתחלה פסול שאובין מדאורייתא אבל בסוף כלומר על פני המים דלא פסיל אלא מדרבנן בעי אלשה לוגין כתב דלאו ראיה היא דלעולם אפילו בתחלה מדרבנן היא והיינו טעמא דמתמיר ר׳ אליעזר לבתחלה אפי׳ מעל פני המים משום דלכתחלה רביעית מקוה נמור הוא דחזי למחטין ולמורייאות כדאיתא בפ״ק דפסחים ומש״ה לא בעיל אבל על פני המים לאו מקוה הוא ובעיל עד דאיכא ג׳ לוגין שהוא דבר חשוב ארמוי להדיא ראשו ורובו כדאיתא בפ״ק דשבת ע״כ. ועיין ג״כ בהדושי הרשב״א ז״ל שם פ׳ המוכר את הבית דף ס״ה: וחב״א בין בתחלה וכו׳ שיעורו בשלשת לוגין. כך מ״מ. תניא בתוספתא גיסטרא שהיא משוקעת בקרקע בור של גת וילדו גשמים ומתמלאת הרי אלו פסולין מפני שהם גרועים ע״ג כלים ור׳ אליעזר מכשיר שאין המים שאובים פוסלין את המקוה עד שיפלו לתוכו: **ה** מקוה שיש בו שלש גומות. גרסי׳ דגומא לשון מקבה וכ׳ הרא״ש ז״ל בתחלת הלכות מקואות על משנה זו דמשמע דלדקא ידוע הא מספק פסול

ציונים

ד בין בתחלה. מיי׳ פ״ל מה״מ ה״ג וש״ה ה״ל ממג שם עור ובנ״ש שם שניף מו: **ה** מקוה. מיי׳ שם פ״ב ה״ב. ובהרא״ש פ״ז דנ״ק סימן ג:

חלופי גרסאות

ד בתחלה פוסלין נכ״מ נ״ב מגם בתחלה. **ה** טאין בל״מ סאה וכ״ם במשנ״ג.

תוספות הדשים

משנה ה [במשנה] שלש גומות. זו למעלה מזו במדרגן המקוה. (הרא״ש): [תוי״ט ד״ה] אם ידוע כו׳ כך נ״ל כו׳. וקשה דלקמן בפ״ד מ״ד גא אליג ר״ש ועוד ס״ל דמתני אם נפל כו׳ ולמה דייק ידוע ונ״ל דלא דמות ספיקות הכמים להדדי דהא נעיל ריש מפילתין דהוי ס״ס ספק אם נפל עפה מעתיית הטמא או לא ואח״ל דנפל שמא לא שהם הטאור אותה הטעה וכ״ש מדרבנן שהמשקה ישמא אדם וכלים ואפ״ה מתמיהין וא״כ גם כאן י״ל שלא התמיה להתמיר:

תוס׳ אנשי שם

ה תי״ט ד״ה אם ידוע כו׳ ולייש״ב כו׳ נ״ל כו׳. לא מתקרלה דעתו הפעוה בייחוסו לכך נלע״ד הסבורים דכולו שאוב כשר מדאו׳ ס״ל דעמא דפסלינן מספק מטום דספק זה הוא קרוב לודאי שגיעו המים לגומא אלאים קודם שיפלו בו מ׳ סאה ולכני בעינן שיהיה ידוע להכשיר ומעתה אין מקום לומר שהקשה התוי״ט על הכ״מ דלע״ד דמכן ס״ל כמ״ש אני הבל דהמולקים ס״ל דעעמא מטום שהוא קרוב לודאי וס״ל ז״ל דעיוק הרא״ש הוא כאן ויש״ב ואמנו לפני העתיק מכן דברי הרא״ש עליה הרמב״ם שהעתיק לשון המשנה לגמרו שלא לדעת הרמב״ם בעינן ידוע דוקא ווה פשוט עיין בכ״ך יוסף דעה סי׳ ר״ל ס״ק קמ״ג גבי שספיסול מוכיח. (ת״ג):

יכין תפארת ישראל בועז

בח) שנפל הרביעית תחלה לבור ריק. מע״ג אחח״כ ירדו עליו גשמים יותר ממ׳ סאה נפסל [ויש״ד ר״א סב״כ. ודלא כמשמע לכאורה מהר״ב דדוקא בלא נפלו אח״כ מ׳ סאה כשירים ופסלו]: כמ) ר״ל נפסלו כל המים הכשירים שנפלו לתוכן אח״כ: ל) ר״ל והא דאמרינן דג׳ לוגין שאובין פוסלין המקוה. היינו רק כשהיו תחלה בבור מים כשירים הפחותים ממ׳ סאה. דס״ל דכשהיו השאובין תחלה אינו לפסולה רביעית. שהוא שיעור מקוה דאורייתא. לכליס קטנים [בפסחים י״ז ב׳] והרי כבר יש שם מקוה פסולה עליו [הרא״ש]: לא) והכי קיי״ל [ויש״ד ר״א סקמ״ד]: לב) אבל ריק בל המקוה: לג) מיירי שהדפנות המקופות לאבל המקוה היו בשפוע. והיה במדרון הדפנות ג׳ גומות זו למעלה מזו. ובכל גומא היה לוג שאובין: לד) תוך אבל המקוה

הא למה זה דומה. לג׳ נשים שבכנו במטה אחת. ומלא דם במטה. דבבדקה אחת מהן ומלאה את עצמה מטהרה. היא טהורה והחבריותיה טמאות. וכשחזרו ובדקו את עצמן כולן ומצאו טהורות כולן ממאות (כנדה פ״ט מ״ה). ועוד ר״ל דהא דקאמר הכא פסולות. היינו לכתחלה. אבל בבנו בא׳ מהן ועשה

משנה אחרונה

שני מקואות אלו אם שם שני בני אדם ובאו לבאול בזה אח״ז נמי לא מעהרין שבבר נעשה כל התרומה לאיסור ולא. אלא שהב״ש בי״ד ס׳ ק״א הביא שמלגון הרמב״ן והרשב״א בזה והרמב״ן מתיר בשנאו לבאול בזה אח״ז. אפשר שהרמב״ן סובר דבדרבנן

לא נעשה כל אד כגוף האיסור בתערובת אד באד והיא שעת הפרי אדם בדיני ס״ם וכן משמע שם במתני׳ דתרומות אבל לבאול זה אח״ז ופעורים היינו מלספרים הטומם כדפי׳ שם. **וכתב** הר״ב הא דהקילו בספקות אלו משום דשאובין דרבנן וכו׳ משמע דס״ל אפי׳ כולו שאוב מדרבנן וכ״ד הרמב״ם. אבל הר״ש סובר דכולו שאוב פסול מדאורייתא. וכתב עוד דלמ״ד כולו שאוב דרבנן למה הקמיתו לגזור בשלשה לוגין. ובשלמא אי כולו שאוב מדאורייתא גזרו ג׳ לוגין אטו כולו שאוב. וי״ל דגזרו אטו שאובין בכלי דפסול מדאורייתא וכו׳ עכ״ל. ויש לבנין מ״ש דגזרו אטו כולו שאוב. ובכל האיסורין המתבטלין לא מצינו גזרה זו דיתמא דאיטו בטל גזרה אטו כולו איסור. ולולי דבריו היה נראה דשלשה לוגין דאחזו לרחיצת כל הגוף בש״ס תוי״ט פ״ק דעדיות בשם הרא״ש. מעשהו הכמים כדבר תבוב ודאי להכבד דלא בטיל אפי׳ בכל אפר איסורין וזה אין תלוק בין איסור דאורייתא ובין איסור דרבנן במ״ב בי״ד דסי׳ ק״א בהגה״ה: **ד** ר״א אומר רביעית הוי שיעור מקוה מדאורייתא למחטין ולמורות וכמ״ש הר״ב ס״פ ו׳ מ״ו הרי יש כאן מקוה שכולו פסול כל המים מדרבנן. וא״א סבר דכולו שאוב פסול מדאורייתא. וכיון דרביעית הוי שיעור מקוה מדאורייתא. ומה דאמרי׳ במס׳ נזיר דף ל״ח דבעלוה הכאין עליו אח״כ דבמקוה לא מהני ביטול ברוב עד שילא ממנו מילואו ועוד דלקמן דפ״ב וה״ה פסול עד שילאו כל המים עד פחות מרביעית. והא דאמרי׳ במס׳ נזיר דף ל״ח דבעלוה לשיעור רביעית דמקוה. היינו להחמיר דלא מתבטל. לעבילה. אבל לקבל להכשיר בכולו שאוב לא מצינו לחכמים דפסול מדאורייתא. והחכמים סברי דכולו שאוב ג״כ כשר מן התורה אלא גזרת הכמים ולא חלקו בגזרתם דכל פחות מג׳ לוגין אין בכלל פסול: **ה** מקוה שיש בו שלש גומות. ואיכא למידק למה לי׳ למתני שלש גומות. בגומא אחת שיש בה שלשה לוגין ה״מ למתני הם ידוע שנפלו מ׳ סאה עד שלא הגיעו לגומא כשר. ונראה משום דאמרינן בפ״ב שלשה לוגין מצטרפין אח״כ אין מצטרפין אח״כ התחיל הבני עד שלא פסק הראשון. והכא אחמת קתני שלש גומות בין שבאו לתוכן השאובין כאחד ובין שבאו בזה אח״ז. וכשבאו בזה אח״ז הרי הן שלשה כלים לאחר שפסק הראשון בא הבני וסד״א דלא פסלי קמ״ל דהכא שהן כולם נמקוה אחד שבוכין כבלי אחד. וכ״כ כ״ה בשם הראב״ד: אם ידוע שנפל וכו׳. ודקדק הרא״ש מדבעינן ידוע משמע דמספק פסול מכולו שאוב מדאורייתא פסול. נראה בכוונתו אע״ג דאמרי׳

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שאוב כשר מדאורייתא. ואני תמה על הכ"מ שכפ"ה מה"מ [הלכה ד'] הנתיק דברי הרא"ש למידק הכי על הרמב"ם שהעתיק לשון משנתינו. והרי הרא"ש כשכתב כן לא כתב אלא להחזיק סברת הסוברים דכולו שאוב פסול מדאורייתא. והרמב"ם אין סברתו כן. אלא דמדאורייתא הכל כשר: ן המסנק כו'. פירש הר"ב כמו המסלק. מל' סונקין אותו בגדי המזבח. בפ"ב דתמיד הר"ש: פסול. כתב הר"ב ודוקא כשאין במקוה ארבעים סאה כו' אבל אם היה בו ארבעים סאה אין כל מים שאובים שבעולם פוסלים אותו. אפי' לדברי דכולו שאוב פסול מן התורה. אפ"ה סברת הוא דהא בהשקה נעשו זרועין ליטהר מטומאתן [כדתנן במ"ו דפרק בתרא] וה"ה להטבול בהן. הר"ש. ועיין מ"ש במ"ח פ"ו

בשרין (לה) עד שלא הגיעו לגומא השלישית. בשר (לו). ואם לאו. פסול (לז). ור' שמעון מכשיר. מפני שהוא במקוה סמוך למקוה (לח): ן המסנק את הטיט לצדדין (לט). ומשכו ממנו שלישה לוגין. כשר (מ). היה תולש (מא) ומשכו ממנו שלשה לוגין (מב) פסול (מג) ור' שמעון מכשיר. מפני

עד שלא הגיעו לגומא שלישית כשר. דהוה ליה כמקוה שלם שנפלו להוטו ג' לוגין מים שאובין. דלא פסלוהו. וה"ל הואיל והיו במקוה ארבעים סאה קודם שהגיעו המים לגומא שלישית. לא נפסל המקוה: במקוה סמוך למקוה. כמקוה כשר הסמוך לשאוב. שזה עומד בכשרותו וזה עומד בפסלותו. וה"ל המים שבגומות כעומדים בפני עצמן חשיבי. ולא כמעורבין. ואין הלכה כר"ש: ן המסנק. כמו המסלק שמסלק את הטיט לגד אחד. ולא שתלש הטיט מן המים. אלא בתוך המים סלקו לגד א' שאם תלשו מן המים נחשב כשאוב. ואם משכו ממנו ג' לוגין פוסל את המקוה. ודוקא כשאין במקוה ארבעים סאה. הוא דשלשה לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה. אבל אם היו בו ארבעים סאה. אין כל מים שאובין שבעולם פוסלין אותו: ור' שמעון מכשיר. משום דאין מהכוין לשאיבה אלא לסלק את הטיט למקום אחד. ואין הלכה כר' שמעון: לנגבן

מלאכת שלמה

פסול מדלא קתני אם ידוע שלא נפלו מ' סאה עד שלא הגיעו לגומא השלישית פסול ואם לאו כשר ע"כ וכתוב בתוי"ט ואני תמה על הכ"מ כו' עד והרמב"ם ז"ל אין סברתו כן אלא דמדאורייתא הכל כשר ע"כ. ויתכן שגם מהרי"ק ז"ל לא כתבו רק מהחמיה על הרמב"ם ז"ל שהיה לו לשנות ל' המשנה ולכתוב אם ידוע שלא נפלו וכו' פסול מאחר שדעתו דמדאורייתא אפי' כולם שאובים כשר כמ"ש שם בה"מ פ"ב: במקוה סמוך למקוה. כמו שפי' ר"ע ז"ל פירשה הר"ש וגם הרמב"ם ז"ל וז"ל הרא"ש ז"ל מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה מקום מקום שאוב כשר מדאורייתא. ואני תמה על הכ"מ [הלכה ד'] הנתיק דברי הרא"ש למידק הכי על הרמב"ם שהעתיק לשון משנתינו. והרי הרא"ש כשכתב כן לא כתב אלא להחזיק סברת הסוברים דכולו שאוב פסול מדאורייתא. והרמב"ם אין סברתו כן. אלא דמדאורייתא הכל כשר: ן המסנק כו'. פירש הר"ב כמו המסלק. מל' סונקין אותו בגדי המזבח. בפ"ב דתמיד הר"ש: פסול. כתב הר"ב ודוקא כשאין במקוה ארבעים סאה כו' אבל אם היה בו ארבעים סאה אין כל מים שאובים שבעולם פוסלים אותו. אפי' לדברי דכולו שאוב פסול מן התורה. אפ"ה סברת הוא דהא בהשקה נעשו זרועין ליטהר מטומאתן [כדתנן במ"ו דפרק בתרא] וה"ה להטבול בהן. הר"ש. ועיין מ"ש במ"ח פ"ו

פסול מדלא קתני אם ידוע שלא נפלו מ' סאה עד שלא הגיעו לגומא השלישית פסול ואם לאו כשר ע"כ וכתוב בתוי"ט ואני תמה על הכ"מ כו' עד והרמב"ם ז"ל אין סברתו כן אלא דמדאורייתא הכל כשר ע"כ. ויתכן שגם מהרי"ק ז"ל לא כתבו רק מהחמיה על הרמב"ם ז"ל שהיה לו לשנות ל' המשנה ולכתוב אם ידוע שלא נפלו וכו' פסול מאחר שדעתו דמדאורייתא אפי' כולם שאובים כשר כמ"ש שם בה"מ פ"ב: במקוה סמוך למקוה. כמו שפי' ר"ע ז"ל פירשה הר"ש וגם הרמב"ם ז"ל וז"ל הרא"ש ז"ל מפני שהוא כמקוה סמוך למקוה מקום מקום שאוב כשר בהשקה אמי כשעומד בגו מקוה כשר בהשקה אמי כשעומדים בפני עצמן חשיבי ולא קרינן בהו שלשה לוגין שנפלו עכ"ל ז"ל: ן המסנק. כמו המסלק דלותיות דמלג"ת מחחלפות שהן לותיות הלשון ולכותחה תנן ר"פ שני דתמיד סונקים אותו לגדדי המזבח פי' מסלקים. ועיין במה שכתבתי שם. ונערוך פי' המסנק הממלא. ועיין על משנה זו בבית יוסף יו"ד סי' ר"מ דף ר"מ ע"מ: בפי' ר"ע ז"ל. היה צריך להיות שאם תלשו מן המים ושמו על שפת המקוה נחשב כשאוב. ואם משכו וכו': ור' שמעון מכשיר מפני

יכין — תפארת ישראל — בועז

המקוה: לה) מהגשמים שירדו להוטו: לו) מדה"ל מ' סאה קודם שהגיעו המים לגוג הג': לו) אפילו נפלו אח"כ לשם מי גשמים יותר ממ' סאה. (ג) [יו"ד ר"מ סי"ע]: לח) ר"ל זה דומה כאילו מקוה מים כשרים הפחותים ממ' סאה היו נוגעים במקוה שאובין שבלה נפסלו הכשרים עי"ז. ולרבנן דוקא כשיש בין מקוה הכשר לפסול מהילה מפסקת. שלא נתערבו להדיא. רק נוגעים אחדי ברחשן. אז לא נפסלו הכשרים ואף שפחתים ממ' סאה [כיו"ד ר"מ סי"ז]. משא"כ הכא הרי נתערבו כולן יחד. ונפסלו כולן [ר"מ סי"ה]. (ד) ובאמה לר"ש אפילו היו הג' לוגין בגומא מ' ממי כשר. רק נקט ג' גומות לרבותא דת"ק: לט) שהי' כאן מקוה ממים כשרים פחות ממ' סאה. והיה טיט מעורב בהמים. ובא מ' וגילף הטיט מתוך המים. ונשר הטיט בלד המים. אבל לא הלם הטיט לגמרי מהארץ: מ) דמדלא תלם הטיט לגמרי. רק גרפו לצדדין. לא נעשו מים הבלועים בו שאובין: מא) שהגביה הטיט ונקרו לגמרי מהקרקע בידו או בכלי: מב) ר"ל בשעה שעקר הטיט. ומשכו ממנו באויר ג' לוגין. ונפלו להמקוה החסירה. א"נ דמיירי שנמשכו ממנו הג' לוגין אחר שהניח הטיט בלד המקוה. אבל לא היה ריוח בין הטיט להמקוה שיעור ג' טפחים. דזהו שיעור המשכה להכשיר שאובין: מג) וקמ"ל דאף שלא היו המים בכלי. רק מונגעים

מהרות. טהורות. דהרי יש לו במה להלות שלאותה שלא טבל בם נפלו. הא בלא עשה טהרות. הרי יש לו חזקת טומאה. ומקואות שכיחי. וכ"ש בשבנו שנים. זה בזו והאחר באחרת. אפי' עשו שניהן טהרות. כולן תלויות. ולא מחלקינן הכא בין שנשאלו כאחת או בזה אחר זה. כנב' כבורות (טהרות פ"ה מ"ו). דהכא שאני שיש לכל א' חזקת טומאה: (ג) ואין להקשות כיון דרק מסופק הוא אם הגיעו המים להגומא קודם שנפלו בשם מ' סאה מי גשמים. וא"כ מ"ש מבנא ב' במשנה ג' בגולאי נפלו בשם הג' לוגין. וכיון דאינו יודע אם היו אז בה מ' סאה דבשר. ודוחק לומר דהכא שאני דהרוב מג' לוגין ודאי נפלו קודם שנתהוו מ' סאה. דליתא דעכ"פ הלוג הג' הוא הפוסל. והרי בו יש ספק אם נפל למ' סאה או לפחות ממ' סאה. ומ"ש מלעיל. י"ל דהכא שאני דכבר הוחזקו הג' לוגין תוך גומת המקוה קודם שירדו לתוכה מ' סאה מים כשרים. והייט כל מה דקמ"ל הך בבא: (ד) וצ"ל דלמי הכא לאביק שבמרחץ לקמן (ח"ו מ"י). ואין להקשות עכ"פ היכך בתחלת נגיעת המי שאובין להכשרים קודם שמתערבו כולן יחד. הרי כבר הוכרו השאובין בהשקה (כשם ס"ך סק"ג). י"ל השקה לא מהני רק בהוסק למ' סאה כשרים (ולי"ל גם בהוסק למ' סאה מים כשרים. לא מהני לפסולין השקה (ר"ל סב"ג). וגם בהמשכה לא הוכרו השאובין כאן. מדלריך שימשכו ממקומן ג' טפחים (ר"ל סמ"ה). ואין להקשות עוד מ"ש ג' גומות מג' כלים שבכל ה' לוג. שכשהפסיק הראשון קודם שהתחיל הב' אינן מצטרפין (כפ"ג מ"ד). י"ל הכא שאני שכבר היו מתחלה הג' לוגין יחד תוך חלול הבור

מבנים

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ן לנגבן. תרגום והגה חדבו. והא גגובו. ודוקא לנגבן שלא נתכוין לקבל המים. לכך לא נעשו שאובין. דכתיב אך מעין ובור. מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם. אף בור שאין בו תפיסת ידי אדם: אם עונת גשמים היא. שפתקשרו שמים בעבים וירדו גשמים: אם יש בו במעט מים בבור. גרסינן. ולא גרסינן לו: ישבר. הקנקנים ויפלו המים שבתוכן לבור. דהמשכה היא כיון שמתוך כלים שבוריים נופלים לבור: ואם לאו. שאינה עונת גשמים. לו נמי שאין מים בבור לא ישבר. דאם אינה עונת גשמים הרי לא יוכל לעשות מקוה מן המים שבקנקנים בלבד. דס"ל

מפני שלא נתכוין לשאוב מד) : ן המניח קנקנים בראש הגג לנגבן. ונתמלאו מים מה). רבי אליעזר אומר אם עונת גשמים הוא מו) אם יש בו מו) כמעט מים בבור מח). ישבר מט). ואם לאו נ). לא ישבר נא).

רבי

חיג. ן מפני נל"א ול"ל ל"ג וכ"ה במס"ג. ן בראש נל"א ול"ל לראש. הוא נל"ל ול"ל היא. אם נל"ג ול"ל או אם וכ"ה במס"ג.

פ"ו [ד"ה מניח]: ן לנגבן. פי' הר"ב שלא נתכוין לקבל המים כו'. עיין בר"פ דלקמן: ישבר. דסיפא דברייתא דאך מעין כו' שכתב הר"ב לעיל. מסיימה הכי. אי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקוה שאין בו תפיסת ידי אדם. יצא המניח כלים בראש הגג לנגבן ונתמלאו. ת"ל בור. הגה סב המקוה שיהיה מוהר בו שתוך אדם מגד ואסור עליו מגד. הרמב"ם. וכלומר לר"ת כדאית ליה. ולר"י כדאית ליה. וכ"כ ב"י בשם הרא"ש: ודלא כבעל קרבן אהרן שפי' דברייתא זו אליבא דר"י היא דוקא: ואם לאו לא ישבר. כתב הר"ב שמא יפלו מן המים לבור רביעית קודם שבירה. שדרך השבירה להפיל הקנקנים על צדיהן וכך ישברו. ואפשר שע"י כך קודם שיסברו יפול רביעית מהן לבור. וז"ל מהר"ם. ואם לאו לא ישבר הם אין מים בבור אע"פ שהא עונת גשמים פסולה. דמיד כשיכה בקנקנין לשבר אותם. שמא יהיו נחזין למעלה מעט מים מהקנקן רביעית

מלאכת שלמה

מפני שלא נתכוון לשאוב. גרסי': ן המניח קנקנים בראש הגג. כל"ל: או אם יש במעט. ל"ג לו דתרתי בעי' ר' אליעזר כדמפ' ואזיל רעז"ל: ויש

יכין

מובלעים בהטיט. אפ"ה מחשבו שאובין (ה). ונ"ל דלא מבעי בטיט עב דאע"ג דכשנפל הטיט להמקוה. והיו בלועי' בהטיט ג' לוגין שאובין לא כפלו המקוה. דלא גרע טיט מספוג [פ"ו מ"ד]. אפ"ה השתא שנמשכו ממנו הני' נעשו שאובין. אלא אפי' תלש טיט הגירוק דאפי' כשהוא שאובין מצלים לשיעור מקוה. ואינו פוסלה. ה"מ בעודו טיט הגירוק. אבל כשנמשכו המים מהטיט. באותה שעה נעשו שאובין ופוסלין: מד) רק לסלק הטיט. וס"ל דכמו לענין הכשר. אם נתלש שלא לרצון לא מחשב תלוש [כמכשירין פ"ד מ"ז ורמב"ם פי"ב מאוכלין ה"ג] כ"כ לא מחשב תלוש לפסול המקוה. והלכה כת"ק: [אמר העבד שמעאל הגה פה מקום אחי בהלכי לגנון אחר בו תפיתי כשה עובד. פניתי לשמעאל ואין מחזיק בידי. ואחי' כפלה דועה בין הכמים אילך ואילך. אחר בין כל עניני אחשבולות גפנים הנטועים באלנע אלקי' מרבותינו נומרי כרם ד"ל. לא מצאה נפשי הטיפה די הפק לעבוטה. דלאו גם משניות החמורות ז' מ' מ'. והרבה יש לדקדק בהן. ורבותינו נ"ע מתני לחמנו מתנו לבדן מלפניו. קלנו בדבריהם המזוקקים. ונמלנו רוח קדשם בין ב' בדי המון. ולכן כאן הכפה"ב מומד בפנים הבמי בחון ושאל מה. עשם יש בזה או בזה. ואין אומר השב. ולכן דנו עיני ולבי לחמוס. כי משם רואה אבן ישראל. ומשם יבקש לי אורם. ומעות לוט ישועתי יחי' נא למשנן לי. דאפתח אנא לפתחא לנפשאלי המעבה. ויפא רבות דאומא מלאה דתתקבל תבונה. לתפלה מגן ולמעה מן דבונה. ומהלת ד' ידבר פי ליולר המחוות לבוחי עבובה] : מה) מגשמים שירדו לתוכן. ואינן שאובין מדלא הניחן שם לשם כך: מו) שאם יש לו לצפות שאחר שיסבור הקנקנים ויזוב המים מהקנקנים שבגג לתוך הבור שאינו הכותל שתחת הגג למטה. יהמגלא הבור אח"כ רוב המ' שאה מהגשמים שעתידים לירד לתוך הבור [וכ"ש כשבבר היו רוב כשירים בבור. ועי' לעיל מ"ד]: מז) בהמים שבקנקנים: מח) ר"ל אע"ג שרוב המ' שאה שבבור יהיו מגשמים שירדו. לריך ג"כ עוד הגלו שהמים שבקנקנים יהיו רק כמעט הגמי גשמים שבבור יתן בבור קודם שיסבור הקנקנים. אבל אם מי הקנקנים יהיו מהכשירים שבבור. בטלים הכשרים שבבור בהרוב אל מי הקנקנים. וכלתהייהו דמי. והו"ל כירדו מי הקנקנים תחלה לבור. ואז לא יוכשרו. אף כשיתמלאו אח"כ רוב המ' שאה מהגשמים שירדו אח"כ. דאחרונים מבטלין הראשונים. [כמכשירין פ"ב מ"ג]: מט) ר"ל ישבר הקנקנים במקל במקום עמידתן. כדי שיזובו המים מהגג לבור שלמטה אבל הכותל. ולכשירדו אח"כ לתוכה רוב המ' שאה מי גשמים מותר לעבול בבור. והא דמלריך ר"א הרתי דהייהו שיהי' בבור רוב המ' שאה מי גשמים. לא יהי' פחותים ממי הקנקנים. ה"ע מעשה דס"ל לר"א דכיון דמים הללו שבקנקנים א"א שיתיקנו לעבילה. רק בא' מב' אופנים. דהייהו או ע"י המשכה. שימשיכום ע"ג קרקע נ"ט קודם שירדו למקוה. או ע"י שבירה. שכשיבור הקנקנים ויזוב המים לגומה המקוה. א"ל המשכה. ולא מחשבו שאובין. וא"כ אף דשבירה עדיף מהמשכה. דהרי בהמשכה לריך שיוקדמו בבור רוב מ' שאה מים כשרים. ואח"כ ימשכו לתוכן להשלים המ' שאה משאובין. אבל בשבירה סגי בשהשלמו הרוב מ' שאה כשרים לבסוף. עכ"פ לענין זה שוין שבירה והמשכה דכשמיהן לריך שיהי' רוב המ' שאה מים כשרים. הא בתחלה על מחלה. כמו דבהמשכה פסול [כיו"ד ר"א סי"ד] כ"כ בשבירה פסול לר"א. וס"ל עוד שיש עוד דמיון לשבירה עם המשכה. דכמו בהמשכה בין שהמשיך רוב המ' שאה שאובין לבסוף ובין שהיה רוב המ' שאה מים כשרים אבל המשיך רבעית שאובין בתחלה פסול [בלעיל מ"ד]. כ"כ בשבלו הבאובין המועטין ממ' שאה בתחלה לתוך הבור ע"י שבירה פסול. לתכי לריך שהמים הכשרים שם מעט מהן בבור. לא יתבטלו במי הקנקנים שכשיסברו יזובו לבור (ן). אמנם הא דמהני שבירה. ה"ע דכשסובר הקנקנים גלי דעתי' למפרע דלא הוה ניחא ליה שנתמלאו. ולהכי לא מחשב גבייהו בשעה שנתמלאו כאילו העמידם בכוונה שיתמלאו. וה"ל גבייהו תפיסת יד אדם. ולפיכך לא מחשבו שאובין. משא"כ כפיית הכלי' לא מהני. דבזה לא התברר עדיין דשלא בכוונה העמידן שם שיתמלאו. דאולי התכוון לכך לכפותן אח"כ. משא"כ שבירה. וכי ס"ד שיתכוין לשבור כליו לבסוף: ג) שחסר חד מהתך ג': נא) דשבירה ליה דכל שאין בהמקוה כל המ' שאה מים כשרים לריך ג' לטיבותא. שיהיו

רוב

תפארת ישראל

בועז

הבור. מיהו נ"ל דאפ"ה מדנקט ג' גומות דוקא. משמע הא ד' וה' גומות. אפי' ולאי הגיעו המים לתחתון העליונה קודם שנתהוו לג' שאה. כשר. דלא גרע מד' וה' כלים שבהן ג' לוגין שנפלו למקוה חסירה. דכשלא התכוון לרבות כשר (כפ"ג מ"ד) והרי הכא נמי לא התכוון לרבות (דה) כך פירשתי ע"ד הרא"ש הכא. וכך פי' הרמב"ם (פ"ה ממקואות) דדוקא בעבר הטיט לגמרי מהקרקע. מחשבו מים שבתוכו תלשין. ודלא כמשמע לכאור' מהר"ם והר"ב דסבי כשתלשו מהמים אף שלא נתלש מהקרקע. ולית דוכי גרע ממים עצמן. שכשלפן וגרדם בידו ע"ג קרקע ממקום למקום. דלא מחשבו שאובין עי"ז (כתוספתא ועי' ש"ך י"ד ר"מ סק"כ): (ן) ואין להקשות עכ"פ למה יצטרך לשבר הקנקנים. הרי יכול להוריד הקנקנים

למטה

בהדרי לגנון אחר בו תפיתי כשה עובד. פניתי לשמעאל ואין מחזיק בידי. ואחי' כפלה דועה בין הכמים אילך ואילך. אחר בין כל עניני אחשבולות גפנים הנטועים באלנע אלקי' מרבותינו נומרי כרם ד"ל. לא מצאה נפשי הטיפה די הפק לעבוטה. דלאו גם משניות החמורות ז' מ' מ'. והרבה יש לדקדק בהן. ורבותינו נ"ע מתני לחמנו מתנו לבדן מלפניו. קלנו בדבריהם המזוקקים. ונמלנו רוח קדשם בין ב' בדי המון. ולכן כאן הכפה"ב מומד בפנים הבמי בחון ושאל מה. עשם יש בזה או בזה. ואין אומר השב. ולכן דנו עיני ולבי לחמוס. כי משם רואה אבן ישראל. ומשם יבקש לי אורם. ומעות לוט ישועתי יחי' נא למשנן לי. דאפתח אנא לפתחא לנפשאלי המעבה. ויפא רבות דאומא מלאה דתתקבל תבונה. לתפלה מגן ולמעה מן דבונה. ומהלת ד' ידבר פי ליולר המחוות לבוחי עבובה] : מה) מגשמים שירדו לתוכן. ואינן שאובין מדלא הניחן שם לשם כך: מו) שאם יש לו לצפות שאחר שיסבור הקנקנים ויזוב המים מהקנקנים שבגג לתוך הבור [וכ"ש כשבבר היו רוב כשירים בבור. ועי' לעיל מ"ד]: מז) בהמים שבקנקנים: מח) ר"ל אע"ג שרוב המ' שאה שבבור יהיו מגשמים שירדו. לריך ג"כ עוד הגלו שהמים שבקנקנים יהיו רק כמעט הגמי גשמים שבבור יתן בבור קודם שיסבור הקנקנים. אבל אם מי הקנקנים יהיו מהכשירים שבבור. בטלים הכשרים שבבור בהרוב אל מי הקנקנים. וכלתהייהו דמי. והו"ל כירדו מי הקנקנים תחלה לבור. ואז לא יוכשרו. אף כשיתמלאו אח"כ רוב המ' שאה מהגשמים שירדו אח"כ. דאחרונים מבטלין הראשונים. [כמכשירין פ"ב מ"ג]: מט) ר"ל ישבר הקנקנים במקל במקום עמידתן. כדי שיזובו המים מהגג לבור שלמטה אבל הכותל. ולכשירדו אח"כ לתוכה רוב המ' שאה מי גשמים מותר לעבול בבור. והא דמלריך ר"א הרתי דהייהו שיהי' בבור רוב המ' שאה מי גשמים. וגם שהמי גשמים שבבור יתן בבור. לא יהי' פחותים ממי הקנקנים. ה"ע מעשה דס"ל לר"א דכיון דמים הללו שבקנקנים א"א שיתיקנו לעבילה. רק בא' מב' אופנים. דהייהו או ע"י המשכה. שימשיכום ע"ג קרקע נ"ט קודם שירדו למקוה. או ע"י שבירה. שכשיבור הקנקנים ויזוב המים לגומה המקוה. א"ל המשכה. ולא מחשבו שאובין. וא"כ אף דשבירה עדיף מהמשכה. דהרי בהמשכה לריך שיוקדמו בבור רוב מ' שאה מים כשרים. ואח"כ ימשכו לתוכן להשלים המ' שאה משאובין. אבל בשבירה סגי בשהשלמו הרוב מ' שאה כשרים לבסוף. עכ"פ לענין זה שוין שבירה והמשכה דכשמיהן לריך שיהי' רוב המ' שאה מים כשרים. הא בתחלה על מחלה. כמו דבהמשכה פסול [כיו"ד ר"א סי"ד] כ"כ בשבירה פסול לר"א. וס"ל עוד שיש עוד דמיון לשבירה עם המשכה. דכמו בהמשכה בין שהמשיך רוב המ' שאה שאובין לבסוף ובין שהיה רוב המ' שאה מים כשרים אבל המשיך רבעית שאובין בתחלה פסול [בלעיל מ"ד]. כ"כ בשבלו הבאובין המועטין ממ' שאה בתחלה לתוך הבור ע"י שבירה פסול. לתכי לריך שהמים הכשרים שם מעט מהן בבור. לא יתבטלו במי הקנקנים שכשיסברו יזובו לבור (ן). אמנם הא דמהני שבירה. ה"ע דכשסובר הקנקנים גלי דעתי' למפרע דלא הוה ניחא ליה שנתמלאו. ולהכי לא מחשב גבייהו בשעה שנתמלאו כאילו העמידם בכוונה שיתמלאו. וה"ל גבייהו תפיסת יד אדם. ולפיכך לא מחשבו שאובין. משא"כ כפיית הכלי' לא מהני. דבזה לא התברר עדיין דשלא בכוונה העמידן שם שיתמלאו. דאולי התכוון לכך לכפותן אח"כ. משא"כ שבירה. וכי ס"ד שיתכוין לשבור כליו לבסוף: ג) שחסר חד מהתך ג': נא) דשבירה ליה דכל שאין בהמקוה כל המ' שאה מים כשרים לריך ג' לטיבותא. שיהיו

רוב

משנה אחרונה

שהמים אינם נמין לא פסלו בנפילתן כמו ספוג ודלי פ"ו מ"ד. ולא ידפתי לתה ודחק הרמב"ד לתלק דהכא בעים עב שאי מטיע הגירוק ומניחו ב"י. ולפ"ד לא ודלא אתם היא לענין זה: מפני שלא נתכוון לשאוב. ומ"ק סבר כיון שתלשן בידו הוי כמו נתכוון והיכי דמי שלא נתכוון כהיא דמתני' דבשמוך המניח קנקנים לנגבן לו שאבת תחת הגגות בכפ"ד: ן אם יש במעט מים בבור ישבר.

משנה ז [בהר"ב ד"ה] לנגבן כו' דכתיב אך מעין כו' עכ"ל. דברי קבין לחולמן ועי' בזה בס' בית דוד וספר שיל אבל בפי' הרמב"ם ז"ל אמר הטם אך מעין כו' ת"ל אך מעין מה מעין בידי שמים כו' לי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם ת"ל בור כו' ע"ש ולפסר שיש כאן הבמעת ידי סופר בדברי הר"ב ועיין בנ"י סי' ר"ל:

אליהו רבא

ן המניח קנקנים כו' ונתמלאו מים. ואוקמ מים בכרים הן. בגלמר אך מעין ובור מקוה מים יהא שהול מעין יכול אפי' שאובין ת"ל אך מעין יכול אפילו אין בו תפיסת ידי אדם כגון המניח קנקנים לנגבן ת"ל ובור יכול אפילו יש בו תפיסת ידי אדם ת"ל מקוה מים. והיינו דכתיב מעין מקוה מים בגלא ו' ובור כתיב בו"ו לגלוי דבור לרבויי להא והגך למשיטי קאתי: אין יש בו במעט מים גרסי'. כלומר אם עונת גשמים הוא מסתמא יכול להוך הבור במעט מים שיפלו מי הקנקנים לתוכן אז אם אינו עונת גשמים ויש בו במעט מים בבור: ישבר. ויפלו מי הקנקנים לתוך הבור ואינו צריך להמשיכן מצד הבור אלא אפי' יפלו מן הקנקנים לתוך הבור כשר שמי הקנקנים כשרין הן באין בהן תפיסת ידי אדם. וצריך לישבר שאם יבביהם קלת יעשו שאובין בהבבתו: ואם לאו. שאינו עונת גשמים ואין בבור כמעט מים: לא ישבר. ר"ל לשעמיה דמתמיר בתחלה במים שאובין. דאמר רביעית מים שאובין בתחלה פוסלין את המקוה ושלשה לוגין ע"פ המים ה"ג מתמיר בתחלה בקנקנים שאין בהן תפיסת ידי אדם הואיל ומ"מ הם בכלים שאם אין בו מעט מים בבור לא יבבר שיפלו לתוך הבור:

תוס' אנשי שם

ס"ל בעלמא בר"ם וכן אין סברא לומר לפי דעת בעל העערוך לי הביב הלי מלאת פ"ה דיש"ל לי לא. ושד דהא כתב הרא"ש בפ' שאמר שנלים דהא דר' בעל הערוך דלא אבר ר"ם אלא פ"ל דיש"ל אינו אלא לענין שבת דבעינן מלאכת מחשבת אבל בבאר לישוכין לא בעינן דיש"ל והביא ראיה לדבר ע"ש. וא"כ יש לתמוה על הרא"ש דהתם הבכים לומר דבכל התורה כולה קיי"ל בר"ם והכא אסרן דלא בר"ם ועי' בדברי הגוס' שבת מ"א ע"ב ד"ה מיתם. (ח"ג): ן תוי"ט סר"ה לנגבן כו' ברפ"ד לקמן בפ"ג. (סה"מ)

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רביעית קודם שיטבר. ואח"כ לא יוציל להקוות עליו לר"א דס"ל רביעית בתחלה פוסל את המקוה. ואפי' אם אח"כ ירדו גשמים לא יוכשר. אבל השתא דליכא תרוייהו. טוגת גשמים. ויש מים בבור. כיון שיש מעט מים בבור לא פסלה ביה רביעית מים שאובין אלא ג' לוגין על פני המים. כדאמר לעיל ולא חיישינן שמא יהיו נתזין ג' לוגין. דכולי האי אין נתזין. וא"כ ישבר הקנקנין ויטבר שיהא מיעוט מי המקוה בהמשכה. וכשירדו אח"כ גשמים יהא רובו מי גשמים ומיעוטו בהמשכה. וכשר. אע"ג דכשהמשיך לתוכו קודם שירדו גשמים היה רובו בהמשכה. כיון דכשהגיעו שיעור מקוה בסוף היה מיעוטו בהמשכה. כשר. עכ"ל: רי"א בין כך ובין כך ישבר. כתב הר"ב דקסבר שאיבה שהמשיכה כולה טהורה. וכן כתב הרמב"ם. גם הר"ן פי' כן בפ"ב דשבועות. והמיהני על הר"ב שכ' שאין הלכה כר"א. ס"מ דהלכה כר"י *והרמב"ם כתב בפירוש והלכה כר"י. ובפ"ד מ"ד וכן בפ"ה דתרומות מ"ו מפרש דאין שהמשכה כשרה אינה כשרה אלא כשהיה מקוה מים שיעור מקוה בשעת הגעת הגשמים ומים שנמשכו אינם מים שאינם מים מן הקנקנים אינם מים בתחלה בין בסוף ג' לוגין דלא חמיר בתחלה מבסוף וה"ל לא חמיר בתחלה ואפי' היו שוגת גשמים ואין בו כמעט מים בבור ישבר ויפלו לתוך הבור שמי הקנקנים כשרין הן שאין בהן הפסת ידי אדם:

חדושי מהרי"ח

משנה ז [תר"ם ד"ה] רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר כ' הר"ב דקסבר שאובה שהמשיכה כולה טהורה כו'. ותמיהני על הר"ב שכתב שאין הלכה כר"א ש"מ דהלכה כר"י כו' דאין ההמשכה כשרה אלא אחר שכבר היו שם רוב מי גשמים כו' עכ"ל. ול"נ דשאני הכא דלא הוי כאן שאובין נשארין דהא הניחן לגנבן ולא היה כוונתו למלאות וכמ"ש הר"ב בפ' בפ"ד מ"א ו"ל ולא דמו למניח קנקנים כו' ע"ש אחוי דומיא דהניחן בשעת פיזור עבים כמו שנביא כאן הרב

תוספות רע"ק

משנה ז [אות ה] תוי"ט ד"ה ר"א. והרמב"ם כתב בפירושו והלכה כר"י) לא ידעתי סך קושיא דהמעיין ברמב"ם יראה דס"ל דשיטא דר"י דלא מקרי כלל שאובים כיון דלא היה בו תשיסת ידי אדם וכמ"ש הר"ב בתחל' סתני' אלא בסוף דברי הר"ב רמעטא דר"י דס"ל דשאובים שהמשיכה כולה כשירה הוא תמוה דהא לא מקרי שאובים כלל. אח"כ ראיתי שכ"כ בפ' ב"ד ז

ציונים

ן בין כך. שם פ"ו ה"ע פמג עמין נמו מיל ומו"ע שם פ"ו מג:

תוספות חדשים

[בתוי"ט ד"ה] רי"א כו' ותמיהני כו'. עי' בס' בית דוד שהאריך בזה להביא על התוי"ט וסמכים עמו בכל דבריו בס' ש"ל. והע דכל בור המכר בכולי מכילתין הייט מקוה: [בא"ד] ש"מ דהלכה כר"י ט'. וכתב בן המחבר מהוכ"מ כתב לתכן המיסת התוי"ט דהאי אין הלי כר"א לא קאי אלא אמאי דמלאיך תרבי שוגת הגשמים ומים בבור אבל אחרינא דהמשכה לא קאי. ומש"ם דייק בעיטים דקאמר אין הלכה כר"א. ולא קאמר כלי כר"י מקום שנם דר"י ניחא דשב"ם שוגת גשמים בעי: [בסה"ד] בנ"ע. ול"נ דסבא שאני דלא"ה כו' שאינה גמורה דלא נתכוין כמ"ם התוי"ט בדבור אחת"ו והכי במ"ש כאן מקום שהלה כשר וע"כ ע"ל כמ"ם התוי"ט בסם הרמ"ם שם אבל נקמן בר"פ הא פי' הר"ב והרמב"ם אפילו ממלא בכתף י"ע סאין והמשיכו כשרין וק"ל. (ממהורש"ת זצ"ל):

אליהו רבא

רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר. סבר לה כרבנן דאליבי אליה דר"א ברבעית מים בתחלה בין בסוף ג' לוגין דלא חמיר בתחלה מבסוף וה"ל לא חמיר בתחלה ואפי' היו שוגת גשמים ואין בו כמעט מים בבור ישבר ויפלו לתוך הבור שמי הקנקנים כשרין הן שאין בהן הפסת ידי אדם:

יכין — תפארת ישראל — בועז

רוב המ' סאה מים כשירים. ומיהו מעט מים כשירים התלה בבור שלא נתבטלו. ומיהו מעט שאובין בתוך המקוה ע"י שבירה [אבל המשכה לא] ומימנך ר מ ש: נב) דס"ל דאפי' ג' לוגיות. שאין הרוב מים כשרים. וגם לא הי' מעט מים כשרים התלה בבור. וגם שהשאובין שבהכלים לא בטל להבור ע"י שבירה. רק ע"י שכפה הכלי. נזלו המים להבור. עכ"פ כיון שלא מלאן בידו. וגם לא הגביה הכלים אחר שהמלאו. ואפי' כל המקוה נעשה ממים הללו כשיר' [כיו"ד ר"א סי"ב] : נג) דמיקר כשהגביהן לעורה נעשו שאובין. וכ"ש כשלא הענן להתנגב. רק ההכין שיתמלאו ממי גשמים היורדים. נעשו שאובין ונריכין המשכה ממש. ולתוך רוב מ'

משנה

דבטיייהו פקולין וגרסי' לו יש כמעט מים בבור דבין ע"י מי גשמים ובין ע"י מימי הבור שמצטרפין לשאובין אלו כשר. וכ' יהושע לא גזר כלל וכב"י הביא ג"כ פי' הכה"מ וכתב שהוא עיקר וכל"ש הפליג פי' המשנה לענין אחר ע"כ וכתב עוד שמפי' הרמב"ם משמע ג"כ שמפרש כן ולקמן רפ"ד מוכח נמי כפי' זה. וא"ש נמי לתלמי דפי' מ"ד דל"א סבר כולו שאוב פסול מדאוריתא והלכך ממיר הכא: **ישבר** לו יכפה. הר"ב מפרש דאם יבטל יכפה ומעבה הוי שלא בהמשכה. וגלגה המפרש מעבה להדיה לתוך הבור וכ"כ הר"ש. ומשמע דאם מעבה לאלן ומשכין לבור שפיר דמי אלא שמים שעיין לבור אחשביהו וכ"כ הר"ם בהדיה ולעצמייהו אלו דמפרשי דלר"י כשר בזו בהמשכה. ובאמת הוא דלא הכלכתא כדפי' לעיל. וגם בכאן פירושם דמוך דמי קמני לתוך הבור. אבל הדברים כפשטן דבין כופה ובין מעבה תרוייהו מין לבור אלא המעבה דבכו

דס"ל לרבי אליעזר שאיבה שהמשיכה כולה לו רובה פסולה. אבל כשהיא שוגת גשמים ישבר להמשיך אלו המים ויהמלא רוב המקוה במי גשמים. וכשאין בו מים כלל לא ישבר אע"פ שהיא שוגת גשמים. שמא יפלו מן המים לבור רביעית קודם שבירה. ור"א לטעמיה דאמר לעיל רביעית מים פוסלים את המקוה *)לכתחלה: רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר. דקסבר ג' לוגין פוסלין את המקוה. בין בתחלה בין בסוף. ולא רביעית. ולא חיישינן שמא יפלו לבור ג' לוגין קודם שבירה ואף על גב דלאו שוגת גשמים היא ישבר דיכול להמשיך עד שיעור מקוה. דקסבר שאיבה שהמשיכה כולה טהורה. ואין הלכה כר"א: או יכפה. שכופה הקנקנים שעל הגג שלא יפלו המים מתוכן לבור. אלא יפלו לגד אחר [ומשם] נמשכים לבור: אבל לא יערה. שאם הגביה הקנקנים ועירה אותן. נעשו כמים שאובין שהרי יש בהן הפסת ידי אדם: הסייד

רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר. או יכפה נב). אבל לא יערה נג):

*)בד"ו בתחלה ובוא ע"ם ע"ל בתחלה.

כשרה אלא אחר שכבר היו שם רוב מי גשמים הכשרים. ופסק כן הלכה. ואף במ"ד פ"ק דתמורה מפרש כן אע"ג דכתב עוד פירוש אחר מסמא דגמ'. מ"מ לא דחה הדין דנפקא לפוס פירושא קמא. והרמב"ם בחבורו לדברי רבי יהושע דהכא נראה מדבריו כפשטא דמתני' דאפי' בכולה מכשרינן. לא קשיא אדידיה דפסק אחר כך דהמשכה אינה כשרה אלא אחר רוב הכשרים דיש לומר דילמד סתום מן המפורש שאחר כך. אבל מ"מ מפירושו דהכא ודאי קשיא. דמפרש בהדיא דלר"י *)ל"ל שיהא בזה הבור כלל מן המים ואפילו לא יהיה בעת גשמים. ופסק דהלכה כמותו. ובפ"ד מ"ד מפרש דאיתו כשר אלא אחר הרוב. וע"ע: אבל לא יערה. דאע"ג דלגנבן הענן ולא נתכוין שיתמלאו. והוי דומיא דהניחן בשעת פיזור עבים דבפירוש הר"ב בר"פ דלקמן דטהורים שאני הכא דכיון שעירה לבור

*) במ"ם העתיק אפי' שלא יהא.

מלאכת שלמה

מקוה שיש בו כ"א סאה מי גשמים ממלא בכתף י"ע סאין ופותקן למקוה כלומר ממשיכן והן שהורין שהשאובה שטהרת ברביעה והמשכה ומש"ה נמי א"ר אליעזר דאם יש בו מעט מים כלומר כ"א סאין ישבר וימשכו המים מן הקנקנים הסבורים למקוה וכיון שאין בו מ' סאה קרי ליה מעט מפני שאין בו שיעור מקוה דקסבר ר' אליעזר דשאובה שהמשיכה כולה או רובה פסולה ור' יהושע אומר בין כך ובין כך כלומר אפי' אין במקוה מים ישבור או יכפה ובלבד שלא יערה למקוה אלא המשכה דקסבר ר' יהושע דשאובה שהמשיכה כולה כשרה וקיימא לן כר' יהושע דר' אליעזר שמותי הוא וכלאסקינא בס"ק דנדה דלית הלכתא כר' אליעזר אלא בד' מקומות בין בסדר מהרות בין בשאר סדרים ובפ"ק דתמורה נמי אמרי' דכי אתא רב דימי א"ר יוחנן שאובה שהמשיכה כולה כשרה וכן נראה דעת הרב אלפס ז"ל וכן דעת הר"ם ז"ל אבל רב אחא משנתא

אליהו רבא

רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר. סבר לה כרבנן דאליבי אליה דר"א ברבעית מים בתחלה בין בסוף ג' לוגין דלא חמיר בתחלה מבסוף וה"ל לא חמיר בתחלה ואפי' היו שוגת גשמים ואין בו כמעט מים בבור ישבר ויפלו לתוך הבור שמי הקנקנים כשרין הן שאין בהן הפסת ידי אדם:

חדושי מהרי"ח

משנה ז [תר"ם ד"ה] רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר כ' הר"ב דקסבר שאובה שהמשיכה כולה טהורה כו'. ותמיהני על הר"ב שכתב שאין הלכה כר"א ש"מ דהלכה כר"י כו' דאין ההמשכה כשרה אלא אחר שכבר היו שם רוב מי גשמים כו' עכ"ל. ול"נ דשאני הכא דלא הוי כאן שאובין נשארין דהא הניחן לגנבן ולא היה כוונתו למלאות וכמ"ש הר"ב בפ' בפ"ד מ"א ו"ל ולא דמו למניח קנקנים כו' ע"ש אחוי דומיא דהניחן בשעת פיזור עבים כמו שנביא כאן הרב

תוספות רע"ק

משנה ז [אות ה] תוי"ט ד"ה ר"א. והרמב"ם כתב בפירושו והלכה כר"י) לא ידעתי סך קושיא דהמעיין ברמב"ם יראה דס"ל דשיטא דר"י דלא מקרי כלל שאובים כיון דלא היה בו תשיסת ידי אדם וכמ"ש הר"ב בתחל' סתני' אלא בסוף דברי הר"ב רמעטא דר"י דס"ל דשאובים שהמשיכה כולה כשרה הוא תמוה דהא לא מקרי שאובים כלל. אח"כ ראיתי שכ"כ בפ' ב"ד ז

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.com

ח הסייד. לומן הסד את הבור בסיד. כדי שיחזיק מימיו ודרכו להביא הסיד לבור בעצין. ואותו בור היו בו מים כשרים. ונשקע העצין לתוך המים ונתמלא: אם היו המים צפים על גביו כל שהו ישבר. שלא נשאבו המים לכל שעה הן מעורבין. אבל אם היה מעלה העצין ביחו היו נפסקים ונעשים תלושין: ואם לאו. שאין המים צפים על גביו: לא ישבר. ובשאינה לבור אחשובי אחשוביהו. הר"ש: **ח** אם היו המים צפים ע"ג כל שהוא ישבר. פירש הר"ב שלא נשאבו המים לכל שעה הן מחוברים. ומסיים מהר"ם ישבר העצין שמא יתמעטו המים שלא יהיו צפים ע"ג ויהיו שאובים ואז יפלו ממנו לבור ויפסלוהו אם אין בו מ' סאה ואם לאו לא ישבר אם מי העצין הם הרוב. דרוב בהמשכה לא. ע"כ: ורי"א

ח הסייד ששכח עציץ בבור (ג') ונתמלא מים אם היו המים צפים על גביו כל שהו (ד') ישבר. ואם לאו. לא ישבר (ה') דברי ר' אליעזר. ורבי

מלאכת שלמה

משנתא פסק כר' אליעזר בן יעקב דמשמע קב ונקי וכן פסקו הראב"ד והרא"ש ז"ל ולאו להחמיר עכ"ל ז"ל: **ח** אם היו המים צפים על גביו כל שהוא. פי' ע"ג העצין דלא חשיבי המים שבתוכו שאובי' כיון שמחוברין למקוה וישבר את העצין אבל אם הגביה ושירה המים למקוה נעשו שאובין ואם לא היו צפים נעשו שאובין ור' יהושע סבר אפי' אין המים צפים על גביו לא חשיבי שאובין וישבר אבל לא יכפה דחשיב תפיסת ידי אדם יותר ממניח קנקנים

חלופי גרסאות

ח שהו נר"ל שהן ונמצא"ל שהם.

אליהו רבא

ח אם היו המים צפים ע"ג כו'. ולא נעשו שאובין משום הואיל ומחוברין הן למי הבור: ואם לא לא ישבר. אע"פ שיש בו מים בבור וכיון בו כמעט מים בבור מודה ר"ש בקנקנים שישבר. כתם לאו חפיסת ידי אדם הן דלא ניחא ליה כלל במים שבקנקנים דלענין העצין אבל הכא ניחא ליה קצת וקסבר ר"ש דהוי כשאובין בלפי' בים בו מים בבור פוסלין ורבי יהושע סבר דלא הוי כשאובין:

חדושי מהרי"ח

הרב תוי"ט בדבור שאח"ז ע"ש וע"ב צ"ל כן דאם הם נחשבים כשאובין נמורין למה עשה החילוק בין הניחן בשעת פיזור עבים או בשעת קישור עבים דבשניהם לא יערה דהא מדאבינהו אחשבינהו ונעשו שאובין כמי כאן ואם יכפה או ישברם ג"כ ממ"נ לפי דעת הרב תי"ט אם יש רוב במקוה מים כשרים לא יהא שאובין נמורין שמלאן ממש בכתף כשרים ברוב ואם לא היה מים כלל במקוה אפי' הניחן בשעת פיזור עבים וכמו כן כאן שמניחן לנגבם דהוו לשניהם דין א' צריך רוב לפי דעת הרב תוי"ט וזה אפילו בשאובין ממש כשר כנ"ל וששים' בהניחן בשעת קישור עבים שלא מילא ממש כדהנן אלא ע"כ שהחילוק הוא רק זה באמת הואיל ואינם שאובין נמורים הן כאן שהניח לנגבם הן שם שהניחן בשעת פיזור עבים אוי כשר בהמשכה אפי' כולה כנ"ל נכון מאד. והשי' יאיר עינינו ובתחילה כתבתי זה מסברת ראשי ואח"כ ראיתי השו"ע י"ד סימן ר"א סעיף ל"ד פוסק בהדיא דבעינן נתמלאו לדעת

תוס' אנשי שם

ח במשנה **בבור.** היינו במקוה וכמ"ש במשנה דלעיל ולפיכך יש לתמוה על הר"ש והר"ב בד"ה ריש"א וכו' שכתבו דיכול להמשיך וכו' ועל לשון מהר"מ נמי שכתב"ם סד"ה אם היו בו' שכ' דרוב בהמשכה לא הכא לא שייכא המשכה כלל שהרי העצין בתוך המקוה הוא. וז"ל הר"מ בתכונו ס"ד הסייד שבכת עצין במקוה ונתמלא מים אע"פ שלא נשאר במקוה אלא מעט והרי העצין יש בו רוב המקוה ס"ז ישבור את העצין במקומו ונמצא המקוה טלו כשר ע"כ ומכאן יתמלא לך ג"כ דסוסק הר' יהושע ודלא כמ"ש בפירושו ולפי דעתי כל מ"ש שם ע"ש הוא ותדע דר' שמעון לא הזכיר במשנתינו כלל וגם בהוספתא הגי' כמו במתני'. (כ"ד):

יכין — תפארת ישראל — בועז

מ' סאה שיהיו תחלה תוך הבור (ז): נד) דרכם היה לסייד הבורות שלא יהבלעו המים בדופני הבור. וכדאמרינן באבות בור סיד שאינו מאבד טפה. ומיירי הכא שהסייד שהביא לשם הסיד שבתוך העצין. לאחר שסייד הבור שכח העצין בריק בתוך הבור. ונתמלא העצין ממי גשמים שבבור היו בתוך הבור. אלא שלא היו מ' סאה. ונשקע העצין בהן ונתמלא מים. ואי"ל יעלהו דרך שולו. דאז לא יפסלו המים שבתוכו למים הכשרים שבבור [כלקמן פ"ז מ"ז]. ליתא. דזה לא מהני רק בשאר עכ"פ מ' סאה מצומצמות בתוך הבור. משא"כ הכא דאין מ' סאה בהבור. אם לא יבור העצין לגלות דעתיה דלא הו"ל בהן תפיסת ידי אדם בשעה שנתמלאו. אז אפי' קודם שיעלו נעשו שאובין למפרע (ח): נה) דכשיבי כן עי"ז משעה שבא קלוח המים שבבור לתוך העצין עד השתא. תמיד היו מים שבעצין מחוברים למים שבבור: נו) דמדאינן מחוברין יחד למים הכשרים נעשו שאובין. ושבירה לא מהני שאינו ל"ל רבי זיל נחור (כחולין פ"ה ב'). אע"ג דאסור לנחור אז להטריף שוס בהמה (כרש"י ע"ז י"א א') משום בל תשחית. אע"ב דכל שעשה לצורך ליכא חשש בל תשחית. ומה"ש שרינן התם לעקר הבהמות על הסרים. אע"ג דלעבר בעל חיים לחוריתא (כת"מ סי' רע"ב ס"מ) אפ"ה כל שעשה לצורך מותר. דמה"מ מותר נמי מלד הדין למרוח המותר מאוזות חיות (כאה"ע סס' ה'). ולא ידענא למה הוצרכו רבותינו בעלי התוס' (בע"ז י"ח א') להרך. דמשמע"ה מותר לעקר על הסרים ולא חיישינן לעבר בעל חיים. משום דאתי עשה דרבים דהיינו כבוד מלך כל ישראל ולהי איסור לעבר בעל חיים. והרי בלא זה מותר לעשות מלאכה בבילה עם בהמות ולגזזן ולשחטן אע"ג דאיכא עבר בעל חיים. אלא ע"כ כל שלצורך אדם לא חיישינן לעבר בעל חיים. אמנם ק"ל בסוגיית דחולין (ד' ז' ע"ב) דאסר ר' פנחס בן יאיר לרבי לעקר כודלייתא חיורתא דהיה בביתו. אע"ג שמכאם מאורסת ואינה נרפאת. אפ"ה כשיעקרם איכא עבר בעל חיים. וקשה כיון דכל דלצורך אדם אין בו משום עבר בעל חיים. אין לך צורך גדול יותר מזה. מדמשמע מכאם. ואפי' לרבותינו בעלי התוס' הכ"ל דדוקא עשה לכבוד הסר דוחה לאיסור עבר בעל חיים. הרי אין לך עשה גדולה מלאו דלא תשיב למיס בביתך. וכי גרע כודלייתא חיורתא מכלב רע שאסור לגדלו בביתו מס"ע (כב"ק ד' פ"ג). וכי עדיף כבוד אדם לאחר מותו. שפשיטא שאין מחללין עליו את השבת. מסכת נפשות דמותר בשבת. והרי קיי"ל דכל המזיקין ואפי' אין רצין אחריו מותר להרגן בשבת (בשבת קכ"א). ואפי' אתם שאינו ודאי מזיק (בברכות ל"ג א') ואפ"ה הריגתו דוחה שבת דאמיר מכ"ש עבר בעל חיים דקיל. וצריך לחוק דאע"ג דר' פנחס בן יאיר קרא לכודלייתא מלאך המות. וגם אמרינן התם דלהכי נקראין אימים שאימתן מוטלת על הבריות. אפ"ה אין בשיכתן מגיה כמו בנחש ועקרב וכדומה. ובחזור לענינו. דעכ"פ ק"ל הכא. דאתו בשופטני עסקינן לר' יהושע. דכיון דלדידיה שני לי' בשיכפה קנקניו ויכשיר מימיהן למקוה. נ"ל דלרבותא נקט ר' יהושע דמותר לתקנן ע"י שבירתן. דסד"א דכיון דכל עיקר טעמא דלא מהשבו המים שבהקנקנים שאובין. היינו מדהעלן בכוונה לתקן כליו. דהיינו שיתנגבו. ולא כדי שירדו לתוכן גשמים. וא"כ כשישברן דגלי דעתא השתא דאינו חס לכלים הללו כלל. וכ"ש לתקונן שיתנגבו. והרי העלן בשעת קישור עבים (כשבת פ"ז ב'). ואתשבו שאובין. קמ"ל דאפ"ה אם אינו חושש לכלים הללו מותר לשברן. ואפ"ה מותרים למקוה. והדר תו קמ"ל דמותר נמי לכופן. ולא מחשב כאילו הגביה הכלים לאז ודאי הוו מחשבו שאובין. א"נ נ"ל דקמ"ל לר' יהושע דמותר לשברן. אע"ג דאפשר וסגי לתקן מימיהן ע"י כפייה. כיון דשבירה ג"כ הוא כדי לתקן מימיהן. אינו בכלל בל תשחית. והרי שברא זו מוכרחת אליבא דר' יהושע ודו"ק: (ד) כך פירשתי ע"ד כל רבותינו דלקמוה למתני' שכבר היו מי גשמים בבור כשהעמיד שם העצין. אולם לרבינו הש"ך (ר"א סקנ"ה) מיירי שנתמלא העצין ממי גשמים שירדו לתוכו. ול"מ א"א לומר כן. דלא"כ אפי' היו המים נפין ע"ג נ"ע לא הוה מהני לה שבירה אפי' יש ג' לטיבותא כסי' כ"א. דהיינו שירדו מי הגשמים תחלה לבור ואח"כ לתוך העצין. וגם שהמים שבעצין לא היו יחירים מהמים שבבור תחלה. וגם שהרוב ממ' סאה יהי' ממי הגשמים שירדו אח"כ. אפ"ה נפסלו נ"ע. דעד כאן לא מקלינן בכה"ג לעיל בשאינה ז' כר' יהושע. רק התם לענגבן העצין. ואם מתנהלתו בהיפוך מכוונתו

משא"כ

משנה אחרונה

הרא"ש: **ח** הסייד משכח עצין בבור. נפי פי' הר"ב פלוגתייהו הכא בהמשכה כדלעיל לפי פירושו שם וכ"כ הר"ש. וכאן קשה יותר דא"כ אין שום מידוש בהמשכה ז' אלא שאם המים נפין ע"ג ישבר ומלתא דפשיטא הוא כיון שמחוברין אין כאן שאובין. אם לא שנאמר דלדיוקא תני לה דדוקא ישבר אבל לא יכפה. וגם מ"ש הר"ב אם המים נפין ישבר אאם הי' מעלה העצין בידו נעשו תלושין וכ"כ הר"ש ורא"ש. לא הבנתי למה לזו הכא לפרש כן הא אפי' אינו מעלה העצין בידו לא הרי ר"א אלא לשבר ולא לכפות. אבל העיקר בפירושא דמתני' כדפי' לעיל וגם כאן לא פליגי בהמשכה בכל אלא הכא מחמיר ר"א אפי' יש מים בבור והוא ג"כ שונה בשאינה ז' אבל הכא איכא תפיסת יד אדם אפי' דמייני שיש מים בבור ופסק בור יש בו מים וס"ל קתני אם המים נפין ע"ג. ואי"כ יש לומר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ורי"א בין כך ובין כך ישבר. אבל לא יכפה דתשיב תפיס' ידי אדם יותר ממניח קנקנין לנגבן. דהתם לא חישב עליהם לקבל' מעולם דלא העלם אלא לנגבן. כ"י בשם הרא"ש: ט המסדר קנקנין בתוך הבור. שהוא מלא מים כדי שיבלעו המים בתוך דופני הקנקנין ולא יבלעו היין שיתן לתוכן ונתמלאו מים. שבלעו המים בדפנותיהם וגם ורבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר נז): ט המסדר קנקנים בתוך הבור נח). ונתמלאו מים. אף על פי שבלע הבור את מימיו נט)

ובשאינה עונת גשמים אירי. דאם היה עונת גשמים. כיון דאיכא מים בבור ישבר כדאמרן: רבי יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר. דיכול להמשיך. כדפרישנא לעיל: ט המסדר קנקנים בבור ונתמלאו אף על פי שבלע הבור את מימיו. ואין מים בבור אלא שבקנקנים: הרי

מלאכת שלמה

קנקנים לנגבן דהתם לא חישב עליהם לקבלם מעולם דלא העלם אלא לנגבם הרא"ש ז"ל ועיין על זה בבית יוסף י"ד סימן ר"א דף רמ"ד. תניא בתוספתא ר' יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר ר' יוסי אומר משום ר' יהושע אף יפה ובלבד שלא יטול ויערה ע"כ כפי מה שהגיה הר"ש ז"ל וכראה מהוך פירושו ז"ל דהאי תוספתא קאי אמניח קנקנים דמתני' לעיל שפירשה כך ישבר ולא יפה. אף יפה היינו יכפה דמתני' ומתני' רבי יוסי ואליבא דרבי יהושע ע"כ: ט המסדר קנקנים בתוך הבור. שהוא מלא מים כדי שיבלעו המים בתוך דופני הקנקנים ולא יבלעו היין שיתן לתוכו ונתמלאו כי נבלעו המים בדפנותיהן וגם עברו לתוכן עד שנתמלאו מים אע"פ שבלע הבור את מימיו ישבר הקנקנים דמים שבתוכן לא חשיבי באופן שלא כוון שיכנסו המים הרא"ש ז"ל. וכן משמע שפי' ג"כ הרמב"ם ז"ל שכתב שם בחבורו וכן המסדר קנקנים בתוך המקוה כדי לחסמן ונתמלאו מים וכו'. אח"כ מלאתי בבית יוסף ביורה דעה סימן ר"א דף רמ"ב שכתב דברייתא דת"כ מוכחא שפיר כפי' הרמב"ם והרא"ש ז"ל ורבינו שמשון ז"ל הפליג פי' משניות אלו לענין אחר וכתב עוד שם ואיכא למידק אמסדר קנקנים בבור דמדקתני ליה שתמא איכא במשמע דמדי בה ר' אליעזר דאע"ג דליכא מים בבור שרי מאי אולמיה ממניח קנקנים בראש הגג דהתם אסר והכא מודה לאדרבה מסדר קנקנים בתוך הבור משמע דגרע שפי שהרי מתחלה כשסדרן במקוה לדעת שישאבו ממי המקוה סדרן ואע"פ שלא כוון שיכנסו המים לתוכן מ"מ לא חשיב כמניח קנקנים בראש הגג דלא היה בדעתו שישאבו מים כלל אדרבה כדי לנגבן הטלן שם לכך י"ל דהאי שתמא אליבא דר' יהושע הוא אבל ר' אליעזר פליג עליה בקל וחומר ממניח קנקנים בראש הגג ואכתי איכא למידק דבמסדר קנקנים בתוך הבור לא קתני לא יכפה כדקתני גבי מניח קנקנים בראש הגג וגם הרמב"ם ז"ל לא כתב במסדר קנקנים בבור אלא ישבר ולא כתב לו יכפה ומראה דשמתא כדפרישית דע"כ ל"ק רבי יהושע יכפה אלא במניח קנקנים בראש הגג שלא היתה שם דעת שאינה כלל אבל במסדר קנקנים בתוך הבור שהיתה שם דעת שאינה קלת כמו שכתבתי ישבר אבל לא יכפה ומ"מ כיון שלא כוון שיכנסו המים לתוכן אע"פ שבלע הבור את מימיו כלומר שכל מי המקוה נבלעו בקנקנים ולא נשאר שם מים כלל זולת מי קנקנים ישבר ועליו מתוך שכשהכניסו היה על דעת קבלה שהרי היה בו מים אלא שבר כך ל"ל עכ"ל ז"ל. ולאיתי להעתיק הנה כל דברי ספר הלבוש

יכין תפארת ישראל

שאני שלא העמיד העליון לנגבו: נו) ר' יהושע ומי ס"ל דהכא שלא העמיד העליון לנגבו. דהיינו הסיפוק מלחלוה המלוי. נרע טפי מלעיל. ולהכי גם לדידיה לא מהני כפיי'. רק גלוי דעת אלימתא ע"י שיבור העליון [ועי' מכשירין פ"ד מ"ח. רק התם יש בהמקוה מ' סאה ולא נעשו מים שבקיר' שאוזין]: נח) כדי שיבלע בדפנותיהן המים שבבור. ולא יבלעו היין שיתן אח"כ לתוכן. מדיהיו שבעים מלבלעו. ובבלע המים בדפנות הכלי'. ועברו ג"כ לתוך חללן. עד שנתמלאו מים ממש. וג"ל דקמ"ל בהך בבא דאף דהתסיין שיבלעו המים לתוך דפנות הכלי'. לא הו"ל כהתכוין שיתמלא חללן. ולא מחשבו שאוזין: נט) ולא נשאר רק המים שתוך חלל הקנקנים. והן אינן מחוברין כלל דרך נקב הפליטה שבדפנות. להמים

משנה

זה כיון שמחוברין לתקוה. וגם אין קבלת כלל דאם מקיפין את הכלי מאי הכלי מאי חיבור איכא כיון שהמים אינם מחוברין. ועוד דנסתוף במסדר קנקנים בבור קתני בהדיא אע"פ שבלע הבור את מימיו אלמא לר"י לא צריך כלל מים בבור והב"י סברים בזה ובלתם בה. וגוני פה קדוש היה נראה להכא משום שיש מים בבור חתיר מפי כדפי' לעיל דמיתי כגוני לעת שיתמלא העליון ומש"ה לא שרי לכפות ואילו לא הי' מים בבור אפי' לכפות הוה שרי מדינא אי לא משום דלא פלוג בבורות וכדפי' לקמן: ט המסדר קנקנים. הרא"ש מפרש שמסדר בתוך הבור שהוא מלא מים. וקשה דא"כ היינו מתני' דלעיל שבכא עליון בבור שיש בו מים ואמאי תני לה התם בשלוגתא והכא שתמא כר' יהושע ה"ל למיסתמא

אליהו רבא

ט אע"פ שבלע הבור את מימיו כו'. סתמא כרבי יהושע שאפי' אין בבור כמושבו מים ישבר ומחלוקת ואח"כ התם הוא:

חדושי מהרי"ח

לדעת הרא מוכרח אליבא דר"ע ובאמת בשביל זה כתב שם הטעם בהרא דהמניח קנקנים דהניח לנגבן ובהניח בשעת פיזור נשמים שכשר לעשות ממנו מקוה היינו מטעם הנ"ל וכמ"ש ב"ה שכותבי האמת. והנה הייתי יכול לצדד זכות על הרב תי"ם שתמי' שלו על הל' דאמר קסבר שאיבה שהמשיכה כולה כשרה והיה להם לפרש דהיינו דוקא כאן אבל מה שרצה להרץ על הרמב"ם בחבורו דלא יקשה שכתב אלו הב' דינים שילמד פתום מן הטפורש שכאן נ"כ אינו כשר אלא א"כ יש רוב דוקא ו"א כלל וכלל וכמו שתראה שם לשון הרמב"ם וכמו שפסק בשו"ע בסי' ר"א הנ"ל וכמו שפי' הש"ז והש"ך ע"ש כנ"ל פשוט ואמת שבמלאן שלא לדעת כנון הרא דקנקנים דהניח בשעת פיזור עבים כשר בהמשכה כולה רק שלא יגביה ואז היה נעשה שאובין ובמים שאובין ממש שמילאן לדעת אוי אפילו המשיכן אח"כ אינו כשר אלא כשהיה במקוה רוב מים כשרים דוקא. והש"י יאיר עינינו בתורתו:

הרי

שביו"ד סי' ר"ח סעיף מ"ג שהם קיצור כל דברי בית יוסף וז"ל וכן הסיד שסד את הבור בטיט והניח את הסיט בעליון ושכח העליון בבור ונתמלאת העליון מים ממי הגשמים אם כשאמרו כבר קלת מים כשרים בבור אע"פ שהן מועטים ובעליון יש בו הרבה מים על שיטיו רוב המקוה ה"ז ישבור את העליון במקומו ונמלא המקוה טולו כשר והא דהכא לא התירו לכפות את העליון אלא דוקא שבירה וגם לא התירו אלא כשיש מעט מים כשרים בבור כדי שיתחברו אלו המים עם אותן המים אבל אם אין שם שום מים בבור לא התירו ואילו גבי מניח קנקנים בראש הגג התירו אפי' כפיית הכלים ואפי' אין שום מים בבור אלא טולו מאלו המים הכשירו הייט טעמא משום דהכא יש בו תפיסת ידי אדם בעליון יותר מבמניח קנקנים בראש הגג דהתם לא הניח הקנקנים על הגג אלא לנגבן ולא היתה מחשבתו כלל שיקבלו שום דבר לכך הקלו בו והתירו אפי' כפייה אע"פ שיש בכפיה קלת תפיסת ידי אדם והתירו אפי' אין שם שום מים בבור אבל הכא גבי עליון יש בה מתחלה תפיסת יד יותר שהרי הסיד הכניסו על דעת קבלה שהרי היה בו הטיט הלכך לא התירו אלא כשיש שם כבר מעט מים בבור שיחברו אלו עמהם וגם לא התירו אלא שבירה בלי ולא כפיית כלי שיש בו תפיסת יד יותר וכן המסדר קנקנים בתוך המקוה לחסמן פי' שמניח קנקנים של עץ או של חרס לתוך המקוה שהיא מלאה מים כדי שיבלעו המים בתוך דופני הקנקנים שיהיו הדפנות בלועי' מלאים מים ולא יוכלו אח"כ לבלוע היין שיתן לתוכן והיינו שם על שנתמלאו דופני הכלים שיש בלועי' וגם באו לתוך חלל הכלים אפי' ככנסו כל המים שבבור לתוך חלל הכלים ולא נשאר שם מים כלל בבור אלא המים שבתוך חללי הקנקנים ה"ז ישבור את הקנקנים והמים הנקוים מהם לא חשיבי שאובים והמקוה כשר שהרי לא כוון שיכנסו המים לתוך חללן אלא שיבלעו לתוך דופנותם והכא גבי קנקנים התירו ג"כ אע"פ שלא נשארו שום מים בבור מה שלא התירו כן גבי עליון הסיד היינו מטעמא שכתבנו דהסיד הכניס העליון מתחלה ע"ד שתקבל הטיט ומסדר הקנקנים לא הכניסן כלל ע"ד שיקבלו המים לתוך חללן רק יבלעו בדפנותיהן מיהו הכא גבי המסדר קנקנים גרע קלת ממניח קנקנים בראש הגג דהתם לא הניחן אלא לנגבן ולא סיתה שם דעת שאינה כלל אבל מסדר קנקנים בתוך המקוה היתה שם דעת שאינה קלת שהרי מתחלה כשסדרן למקוה לדעת שישאבו ויבלעו ממי המקוה סדרן לפיכך הקלו גבי מניח קנקנים בראש הגג אפי' והתירו אשלו כפיית כלים ביד והכא גבי מסדר קנקנים בבור לא התירו אלא שבירת כלים ולא

יכין תפארת ישראל

מאה"כ הכא ואין לומר דהתם נקט שהעלן לנגבן אע"ג דקיי"ל כר' יהושע ואע"ג דהכא בשכח העליון מיירי. והרי בשכח כשיריים נב"ה (לקמן רפ"ד). עכ"פ הרי שתמא משמע אפי' שכחו שם אפי' בשעת קישור עבים. ובכה"ג גם נב"ה מחשבו שאובין. וכיון שכן אם מים נפין על גבי העליון גרע מפי. מלבפסלו המים שבבור עי"ז משום דקולם שבבר העליון כבר נתערבו מים שבבור עם השאובין שבעליון. ותו דאי מיירי הכא בעליון שנתמלא העליון מגשמים שירדו לתוכו. למה לא מצריך ר"א כי התם שירדו שיהי' עונת גשמים. ושיהי' בהן כמעט מים בבור. ותו אי מיירי הכא שירדו הגשמים לתוך העליון אחר ששכחו בתוך הבור. לא ידענו מה מהני שהשתא נפין יחדיו. והרי קודם שנתמלא העליון כבר נפסלו המים שבתוכו. והשקה שאח"כ לא מהני להו. מדאין בהבור מ' סאה

משנה אחרונה

לעיל ומשנה תירוצא נמשה לי. וגוני דבני הרא"ש נראה דהכא בלא הבור את מימיו כבר בשעה שסידר לא הי' מים בבור. ושתתא קמ"ל דבותתא דאין שאין מים בבור דמי לקנקנים שבראש הגג וכי היכי דהתם ס"ל לר"י ישבר אי יכפה ה"ה הכא קמ"ל דהכא ישבר דוקא אף לר"י כיון דשתם בורות יש בהן מים לא פלוג בבורות. וכן משמע מדקתני ובלע הבור את מימיו היינו קודם שסידר הקנקנים דאי אחר שסידר ונתמלאו הקנקנים לא ס"ל לחיתני שבלע אלא שבלעו כל המים לקנקנים ולא נשאר בבור. ופי' הרמב"ם בתשובה זו תמוהים שכתב שסידר הקנקנים למלאותן לשתות המים וכו' וזה דבר שא"א. ונמצאו כתב שסדרן להסמן ויש לפרש אע"פ שאין שם מים מתחתן מלאותיה הבור

שים

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הרי זה ישבר. כל' יהושע דאין רביעית פוסל ומשבר את הקנקנים ושאה מקוה בתחלה: **ו** רבי יהושע אומר בטיט ובמים. כשהמים נפיס ע"ג הטיט ואפי' רגלו שוקעות בטיט מטבילין לר' יהושע מפני שהמים מקדמים. ור"א לית ליה האי סברא. אבל אם היה מטביל כלי קטן במים הצפים על גבי הטיט. בהא מודה ר"א דעלתה לו טבילה כיון שלא היה שוקע בטיט כלל ומצטרף להשלים ארבעים סאה. והלכה כרבי יהושע: שהקנה יורד מאליו. שהוא רך ומנוח כל כך שאם ישימו בו קנה ישקע בטיט מאליו:

הרי זה ישבר (ס): **ו מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט** (סא) ר' אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט (סב). רבי יהושע אומר במים ובטיט (סג). באיזה טיט מטבילין (סד). בטיט שהמים צפים על גביו (סה). היו המים מצד אחד. מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט (סו). באיזה טיט אמרו (סז). בטיט שהקנה יורד מאליו (סח). דברי ר' מאיר. רבי יהודה אומר

מקוה

מקום

וגם עברו לתוכן עד שנתמלאו מים אע"פ שבלע הבור מימיו. ישבר הקנקני. דהמים שבתוכן לא תשיבו שחובין. אלא כוון שיכנסו המים לתוכן. ב"י בשם הרא"ש: **ו** רי"א במים ובטיט. פירש הר"ב מפני שהמים מקדמין וכי הא דתנן בספ"ז. ופי' הר"ב וז"ל שהמים מקדמים להטביל הרגלים קודם שישקעו בטיט ובמים הוטבלו. וק"ל דמאי מהנו הא דהוטבלו במים קודם שנשקעו בטיט. והרי אז לא היתה המטה כולה במים. ואנן כולה בבת אחת בעינן שתהא במים כמ"ש שם הר"ב. וז"ל הר"ש [שם] שהמים מקדמין לאותן הגומות של כרעי המטה ובמים הוטבלה ואין כאן חלילה דאין חוזר אלא טיט היון וטיט היוצרים [כדתנן בפ"ט מ"ב]. ע"כ. וקשה לי להיאך מקדמין המים לגומות. הרי הגומות אינן נעשות אלא ע"י הרגלים. אבל לשון הרא"ש מפני שהמים מקדמין. כלומר דכשתחב רגלי המטה בטיט כבר קדמו המים וגנבו ברגלי המטה קודם שהגיעו לטיט. ואותם המים מחוברים למקוה. הילכך לא הוי חלילה. כדתנן [ספ"ח] האותז באדם ובכלים ומטבילין טמאים ואם הדיח ידיו במים טהורים ע"כ: מודה ר' יהושע. שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט. ומיהו אלמרופי מלמרף להשלים לארבעים סאה [כמו שכתב הר"ב אליבא דר"א] הר"ש. [*ועיין רפ"ז]:

מלאכת שלמה

ולא כפיית כלים ביד דהוי תפיסת היד ספי ואע"ג דגבי מים כלים תחת הגמר בשעת קשור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקבצו שריגן אפי' כפיית כלי ביד אע"ג דע"ד שיקבלו מן הגשר הניחם שם דשאני התם דבשעה שנתפזרו העבים בטלה לה המחשבה קמייתא לגמרי ואין כאן לדעת כלל וכ"ש בהניחם בשעת פזור עבים דמוכחא מילתא שלא היתה שם מחשבה כלל הלכך שרי אפי' לכפות ע"כ: **ו** ר' יהושע אומר במים ובטיט. מ"מ בטיט ובמים: מקום שהמשקולת יורדת. כך מ"מ: באיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר וכו'. הקשו תוס' להתם וה"ר שמשון ז"ל דאמר ריש לקיש שם פ' קבלה כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור לרביעית אינו משלים ופריך למשומי מאי אילימא למשומי טיט הגרוק ה"ל אי דפרה שוחה ושותה ממנו אפי' למקוה ממי איט משלים והשתא אי איתא דמים דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע הוא טיט הגרוק כדכתבי' לקמן רפ"ז א"כ היכי שביק כל הני שיעורי דר"מ ור' יהודה ואתא אלעזר וכולהו תנאי דמקואות ונקט שיעורא דפרה שוחה ושותה ממנו דלא תנן ושמא כל הכי שיעורי דהני תנאי בהכי אלא בעמייהו דמר סבר דבהאי שותה ובהאי איכא שותה ואין שייך לומר ניחוי אלא דהא אין כל הפרות שוות והא דמשמע פ' כל הבשר דמים שנפסלו משתיית בהמה עובל בהן כל גופו לא נפסלו מחמת טיט אילימא מחמת מים אלא מאי דאיתא לטבילה ע"כ: באיזה טיט אמרו. פי' באיזה טיט אמרו שבהמים נפין על גביו טובלין בו הא תרתי לטיבותא בעי' חדא שיהא רך לגר כדאית ליה ולגר ולא אלא כפיית כלים ביד דהוי תפיסת היד ספי ואע"ג דגבי מים כלים תחת הגמר בשעת קשור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקבצו שריגן אפי' כפיית כלי ביד אע"ג דע"ד שיקבלו מן הגשר הניחם שם דשאני התם דבשעה שנתפזרו העבים בטלה לה המחשבה קמייתא לגמרי ואין כאן לדעת כלל וכ"ש בהניחם בשעת פזור עבים דמוכחא מילתא שלא היתה שם מחשבה כלל הלכך שרי אפי' לכפות ע"כ: **ו** ר' יהושע אומר במים ובטיט. מ"מ בטיט ובמים: מקום שהמשקולת יורדת. כך מ"מ: באיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאליו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר וכו'. הקשו תוס' להתם וה"ר שמשון ז"ל דאמר ריש לקיש שם פ' קבלה כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור לרביעית אינו משלים ופריך למשומי מאי אילימא למשומי טיט הגרוק ה"ל אי

יכין — תפארת ישראל — בועז

להמים הכשירים שבתוך הבור. דהרי אין מים בבור: ס) מדלא הניחן שיתמלאו: סג' בשבירה (ע): סא) שמיהן יחד מ' סאה והטיט מרוק דמלטרף [מרפ"ז]: סב) דס"ל דאע"ג דהטיט מלטרף להשלים המ' סאה דהרי מודה דעכ"פ דשאי להטביל בהמים. אפ"ה אין הטיט מחשב כמים ממש דהרי בשכולו טיט דק. לכ"ע פסול לטבילה [בסוכה י"ע ג'] לפיכך גם כשמקלת גופו תוך הטיט. לא מהני טבילה. והא דטובל עכ"פ בהמים. מיירי בשטובל כלי. או אדם קטן. שאין להן לוקך מ' סאה לכסות גופן בבת אחת [ביומא ל"ח א'] : סג) ר"ל מותר לטבול אף שקלת גופו יושקע בשעת טבילה בטיט. דס"ל דאע"ג דאסור לטבול כל גופו בטיט. והרי ה"ל קלת מרגליו יושקעו בטיט. ומ"מ קלת גופו מטלה גופו. אפ"ה שאני הכא. דכיון שהמים נפין ע"ג טיט וכדמסיק. לפיכך באותה שעה שתוחב רגליו תוך הטיט. המים מקדימין ובאין לתוך מקום התחיבה. והמים ההם הרי מחוברים למי המקוה. ושפיר גם מקלת הגוף שתוך התחיבה. במי מקוה נטבל. והרי הטיט שסביבן מלטרף. ולחלילה אין לחוש. דהרי רך הוא וכדמסיק והכי קיי"ל [ר"א סל"ב]: סד) כדקאמר ר' יהושע לעיל: סה) דאז מקדימין המים לטיט וכדאמרן [ופי' ספ"ז]: סו) ואפ"ה מלטרף להשלים המ' סאה: סז) שמלטרף להשלים שיעור המ' סאה. וגם דמימת גבייהו שאם המים נפין ע"ג מקדימין המים לרגליו כשיתחבם לתוך הטיט: סח) ר"ל שהטיט רך כל כך. עד שכשימדד בהקנה את המים. הקנה ישקע בעצמו

סאה וא"ע: (ע) ונ"ל דהך בבא ד"ה היא [ודלא כהר"ב]. ומשום דהכא עדיף מעליך. דהכא הניחן בפירוש לכוונה אחרת. ולא על דעת שיתמלאו. לפיכך הכא גם לר"א א"ל שיהיו מים נפין ע"ג. ואת"ל עכ"פ מי עדיף ממשנה ז' דהטלן ג"כ שם לכוונה מיוחדת לגבן. ואפ"ה צריך עכ"פ מעט מים בבור תחלה. כ"ל דשאני הכא שהיו המים תחלה בהבור. וגם הכלים כבר הם בקרקע הבור. ומים שבבור דרך דשותיהן נכנס. להני הו"ל כאילו המים עדיין בקרקע הבור עומדין. וכן למאל א' גריעי הכא אפי מקנקנים שבבן מהשלן לגבן. דהיינו הטיפוך ממש מהמשנה שנתמלאו מים. משא"כ הכא דעכ"פ התכוון שיבלע המים תוך דשותיהן ויתלחלחו. ולהכי הכא גם לר' יהושע לא סגי ליה בשיכפה אותן. כדי שלא יהא בהן תפיסת יד אדם כלל. וצריך גילוי

ואם מ"ל כשם במים מ' סאה מטבילין כהיא דהתם. לא הי' צריך לכותבו דהיינו מתני' דהתם דמטבילין שהמים מקדמין. ופוד לא ה"ל לכתוב לר' יהושע דבהא אף ר"א מודה שהמים מקדמין. ובעיקר פי' המים מקדמין כתב הר"ש ספ"ז שהמים מקדמין לאותן הגומות של כרעי המטה וכו' והקשה תו"ש האיך מקדמין המים לגומות והרי הגומות אין נמשין אלא פ"י הרגלים כל"ל וא"א שיעמה הר"ש בדברים פשוטים אבל כוונתו לא שהמים קודמין בזמן דהא לא אמר קודמין אלא מקדמין והיינו שממהרין לבא עם הגומות בבת אחת וכשנין שאמרו נבי כלי מרם שהעומאה משכחת לפתחו ובמקרא בתה אקדם וגו' ובכתובות דף מ"ה היא ושומרי' מקדימין לבית הסקילה. פי' רש"י מקדימין כלומר יבכיתו בבקר לשם שאין להם הם והמלאכה מחה. באיזה טיט אמרו. שמטבילין בו ל"י ומצטרף לר"א דוקא בטיט רך ופליגי בה איזה מיקרי רך ובספ"ז מני סתם טיט הגרוק ופי' הר"ב רך ובקיק כמו רוק. התם סתיך דאדהכא דאמר בהכי מיקרי רך ואמר בהכי. ומיהו בזבחים דף כ"ב איתא שיעור אחר אם הפרה שותה ושותה ממנו מטבילין למי מקוה ואם לא אינו מטבילין וכתב הר"ש דקשה היכי שביק שיעורא דכולהו תנאי דמתני' ונקט שיעור אחר. ושמא דמתני' דהכא נמי פליגי איזהו הוי שיעור דפרה שותה דלמר בהכי פרה שותה ולמר בהכי ואין לומר ניחוי אלא אם שותה אין כל הפרות שוות אבל ודוחק הוא ודוחק הוא דרך חכמי התלמוד לפרש סתימתא המשנה ובתן הוא בספר דשיעור התלמוד ל"ל לעמוד בלוי אין כל הפרות שוות ותנאי דמתני' נתנו שיעור מבורר. ולולי דברי רבינו נראה דשיעור התלמוד אינו ענין לדהכא. דאולה מתני' מיירי שהמים עומדין בפני עצמן והמים בפני עצמן בין שהמים מתחת המים והמים נפין ע"ג. ובין שהמים אין לא נתקלקלו המים ממחת המים ולאויר לשמיית בהמה. ואגמ' בזבחים אייבי שהמים עכוף ומשורב אם המים והמים מתקלקלין ולאויר אם לאויר לשמיית בהמה אין כאן קלקול. והיינו דתנן בפ"ק דידים מ"ג מים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולין ובקרקע כשרין ומוקי לה הר"ב אם נפסלו מחמת מים אפי' בקרקע פסולין וכ"כ הר"ש כאן והיינו שנתקלקלו המים עצמן ונפסלו משתיית בהמה אין הפרה שותה בהמה כהיא דזבחים. אלא שראיתי להרמב"ם פ"ז מה' מקואות שלא הסמיק שיעורים אלו דתנאי דמתני' ולא כתב רק שיעורא דגמ'

ציונים

ו מקוה שיש. תוס' פרק יפ: ל"ה מים אמרון ואחיים כב. ד"ה נפשוטי: במים ובטיט. מיי' שם פ"ח ה"י סמג עשין ריז בטמ. טור וש"ע שם סעיף נג:

חלופי גרסאות

ט ישבר נל"ג ישבר אם היה הבור מלא מים. ו שהמים כו' בל"ג ג' כאן שהקנה וכו' על פוף הפשנה ואח"כ מתחיל שהמים וכו' עד יורד מאליו והא נ' מוקפת בל"ם. היו בל"ם ול"ת אם היו. מצד בל"ג בצד. שמטבילין בל"ג מטבילין.

תוספות חדשים

משנה ו [בתו"ם סד"ח] מודה ל"י כו' רפ"ג. דטיט אפי' נמוק אינו פוסל ומלטרף למ' סאה ועיין ברא"ש:

משנה אחרונה

ו שיש בו מ' סאה מים ועיש. כולה מתני' בטיט רך מיירי והייט טיט הגרוק דרפ"ז דאמר התם שהוא משלים למ' סאה וסייט דפליגי בה תנאי דמתני' אינהו הוי רך לגבי דהכי אמר וכ"כ הרמב"ם בהקדמתו פ"ח מהל' מקואות והטור סי' ר"א דבטיט רך מיירי דאינו טיט עב אינו נמדד. ואינו מלטרף. והב"י כתב בשם הר"ב ומרדכי דטיט הנעבה יבשה נמוקה היא. וכן נראה להדיא מדברי התוס' בזבחים דף כ"ב דמתני' בטיט הגרוק מיירי ואי"ת לפי מ"ש הר"ב מעמא דר"י הכא שהמים מקדמין. מאי איריא דפליגי בטיט רך אפי' בטיט עב אמרי' ספ"ז דמוחר מפני שהמים מקדמין. שאני התם דאיכא מ' סאה מים בלא טיט ומהני אפי' בטיט עב שהמים מקדמין. והכא דליכא מ' סאה מים אלא בלי טיט אינו ס"ל לר"י כיון דטיט רך מלטרף משום כמו שם במים מ' סאה ומלא המים מקדמין. ובתו"מ ספ"ז שגג בתמני' דהכא ומכוון דאף בטיט עב מפנינן לר"י וזה איט הכא לא שכי ר' יהושע אלא בטיט רך דקתני באיזה טיט אמרו וכו'

מקום שאין קנה המדה עומד . קנה שמודדין בו אינו עומד מאליו בחוכו וזה אינו רך וגמוש כראשון : *)משקולת. בדיל של הבנאים . וכל הטיעורים הללו כל אחד מוסיף בקושי הטיע ועביו . שהראשון רך מכלם והשני קשה הימנו . והשליש קשה הימנו . וכן סולם : בפי חבית . שפיה צר וקטן . ואם הטיע רך כל כך שיכול ליפף ולהכנס בפה צר של חבית

*)נד"ו וכד"פ המשקולת .

מקום שאין קנה המדה עומד סט). אבא אלעזר בן דולעאי אומר מקום שהמשקלת יורדת ע). ר' אליעזר אומר היורד בפי חבית עא). ר' שמעון אומר הנכנס בשפופרת הנוד עב). ר' אליעזר בר צדוק אומר הנמדד בלוג עג):

עלתה לו טבילה: *)שפופרת הנוד . שפופרת של קנה שמניחין פ"פ הנוד שמפיכים להוכו . וטיעור הקנה של שפופרת הנוד שיהו חוזרות בו שתי לגבעות ביטויות . שהן רוחב שתי לגבעות הראשונות של פס היד לא הגודל : הנמדד בלוג . כל זמן שהוא רך כל כך שהוא נמדד בלוג והוא כלי שמחזיק ו' ביצים הוא נמדד עם המקוה וטובלין בו והלי' כרבי יהודה :

*)נד"ו נשפופרת .

מלאכת שלמה

ולמר כדאית ליה וכו' ולכ"ע בעינן שיהו המים נפין על גביו וכולהו הני תנאי ס"ל כר' יהושע ולפרש דבריו קאתו : ר' אלעזר אומר היורד בפי חבייא. כך היא הגירסא בפירושי הר"ם והרא"ש והיינו פי חבית כפי פי' הר"ש אבל הרא"ש ז"ל פי' בפי חבייא כלי שפיה צר וה"ר משה פי' כעין סלון החבוי בתוך הקרקע ופי הסילון דרכו להיות צר ואם יורד דרך שם הוא מים שמטבילין בו ע"כ וכן משמע קצת שהיא הגירסא מתוך פי' הרמב"ם ז"ל שפירש כלי צר הפה אשר היה אגלס ויקראו חבית ע"כ ואי ס"ד דגרסי' חבית אין צריך לפרש מה היא חבית . ובערוך פי' בערך חבית המגקים הבורות והביצין מוציאים המים והטיע בחבית ומה חבית ומריקין לחוץ ופיה צר ע"כ . ופשוט הוא דר' אלעזר גרסי' בלתי יו"ד וכן נ"כ ר' אלעזר ב"ר צדוק

יכין תפארת ישראל בועז

בעצמו בהטיע . מבלי שיצטרך לדחקו בכח להוכו : סט) אם הקנה כבר התובה בהטיע . לא יהי' עומד אלא יטה את עצמו לצד הלד . אם לא יתמכנו בידו . וכל הטיעורים הללו . המאוחר עב טפי מקמא :

ע) שכשעמיד על הטיע כלי המשקולת של בנאין . ולזרהו כזה דהיינו שיש לו ב' רגלים מחוברים יחד בשפוע . וממולע בין שניהן תלוי חוט ובקצהו כדור עפרת . וכשירצו לראות אם הרצפה לו גג החומה ישר . מעמידין כלי זה על המקום ההוא . ואם לא יהיה המקום שעומד עליו זה הכלי ישר . יטה את עצמו הכדור שתלוי בהחוט שבאמצע . לכאן או לכאן . וקאמר הכא שאם יעמידו כלי זה ע"ג טיע זה יושקעו ב' רגליו בטיע . אז לא מחשב הטיע הזה כקרקע עולם . רק כמים נחשב . אע"ג שקנה המדה כשאר עומד בתוכו בלי תמיכה : עא) החבית פיו צר פחות משפופרת הנוד . וקאמר הכא דאם הטיע רך כל כך . עד שלא יהי' אפשר לסתום עמו פה החבית . שכשימרחו אותו על פה החבית . יזוב לתוך החבית . זה מחשב כמים . אף שקנה המשקולת נשאר עומד עליו : עב) הוא הקנה שבפה הנוד . ורחבו כב' אצבעות שמגיע לגודל חוזרות בתוך פה הקנה סביב . ואם הטיע רך כל כך שכשימרחו על פה זה יזוב לתוכו . אף שכשימרחו על פה החבית שהוא פחות מזה לא יזוב לתוך החבית . אפ"ה דינו כמים : עג) שהוא רך כל כך עד שיהי' יכול למדדו בלוג שפיו רחב יותר משפופרת הנוד . ולא יהיה צריך לדחוק הטיע לתוך המדה . והוא שיעור הקל ביותר . דאפי' יהי' עב ולא יהי' יכול לעשות עמו כל המעשים הנ"ל . עכ"פ יהי' יכול למדדו בלוג (י) :

מן ליד האוזן . אלא י"ל הכא בהטיע שלבנה בגוף הנטבל שאי . שוב ראיתי שגם לרבותינו שפירשו להכא בטיע שהפרה שותה ממנו מיירי . צריך לחלק כן בין הכא לאותו דהתם ודו"ק :

הלכתא גבירתא כללא דפרק ב

פרק ב משנה א סמא שנולד ספק בטבילתו . ואפילו ברה"ר . בין שמספק אם טבל כלל . או שמספק רק בכשרות המקוה . או אפילו שיש כאן ודאי כשירים . וגם ודאי טבל . רק שמספק אם טבל בהכשירה או באחרת הפסולה . סמא :

משנה ב אפילו נולד פסול במקוה שהיה לה חזקת כשרות נטמא למפרע כל הטובל בה . וכל זה בנטמא באב הטומאה . ואפי' דרבנן . אבל בנטמא בולד הטומאה . ואירע ספק א' מג' ספיקות הנ"ל בטבילתו . טומאה דרבנן כזו קולא . ואפי' ברה"י ספיקתו טהור . וכ"ש במספק אם נטמא טומאה דרבנן טהור . ובמספק אם הנטמא בטומאה דרבנן חזר ונגע בטהרות טהורות :

משנה ג וכ"כ מים שאובין שפוסלין מקוה חסירה . בין שמספק אם נפלו כלל להמקוה . או אפי' אם ודאי נפלו . אבל מספק אם היתה שלימה אז . או אפילו היתה ודאי חסירה . אבל מספק אם נפלו להוכה או לשלימה . תלינן לקולא . ורק במספק לאיזה סב' חסירות נפלו . שניהן פסולין :

משנה ד מים שאובין שפוסלין למקוה חסירה . אפי' היו השאובין תחלה בגומת המקוה . אינן פוסלין רק כשהן ג' לוגין :

משנה ה ג' לוגין שאובין בג' מקומות . שהתערבו זה אחר זה במקוה חסירה . פסלוה . ואפילו השלימה האחרונה הם' סאה . והוא שיהיו כולן תוך חלל המקוה . ואפי' הושק הלוג הג' להמקוה החסירה . נפסל הכל . אבל בנפלו ב' לוגין בחסירה . ומלאוה לם' סאה . אע"ג שאין השאובין מצטרפין למ' סאה . ואח"כ נפל להוכה לוג שאובין השלישי . כשירה :

משנה ו מים כשירים שטובלעים בטיט . אפי' נרף הטיט ממקום למקום . כל שלא תלש הטיט מהקרקע לא מחשבו מים שבהטיט שאובין . אבל בתלשו מהקרקע אף שלא הניחו בכלי . מים שבתוכו נעשו שאובין :

משנה ז הניח כלים בחוץ שיתגנבו . וירד להוכן נשמים . הרי כשהגביהן נעשו שאובין . אלא אפי' אם הניחן שם להתנגב בומן נשמים . ושיבר הכלים . דגלי דעתיה דלא חש להכלים ונגנבו . וניחא ליה שפי בהמי נשמים שירד לתוכן . דהרי

חלופי גרסאות

שהמשקלת נל"ר שמשקולת וכ"ה בפסנ"ג ובד"ו שמשקלו'. יורדת נל"ר יורדות . חבית נד"ו חביה ונל"ם חבייה . ר"ש אומר נל"ם וד"ל רבי אומר. ר' אליעזר נל"ם ודל"ל ר' אלעזר וכ"ה בפסנ"ג .

תוספות חדשים

[בהר"ב סד"ח] בפי חבית כו' לר של חבית . והר"מ פי' כעין סילון התבוי תוך הקרקע. ופי

תוס' אנשי שם

ר' בר"ב ד"ה שפופרת כו' ובשער הנקב כו' . ל"ד דזהו שיעורם עם שוני דופעותיה כדאי' לק' פ"ו מ"ו. (רש"ם):

משנה אחרונה

שפרה שותה ושותה וזה כדברי הר"ם דאדי ואדי אד שיעורא הוא . וקשה קושית הר"ם דאמאי שביק בגמ' כל הני שיטורי דמתני' והשתא לדידיה ליכא לתרוצי כמ"ש הר"ש דשיעורא דפרה אין יכולין לעמוד עליו . דא"כ נמה כתבו הרמב"ם לדינא . ונראה מה שהביאם לרבותינו לפרש דשיעורא דגמ' ושיטורי דמתני' דהכא אד שיעורא הוא הייט למאי דפי' לעיל דכולהו שיטורי דמתני' לפרושי אתו מים הטיהור דרפ"ז אלזהו הוי טיהור וכיון דגמ' אמר על מים הטיהור הך מילתא דכשפרה שותה ושותה מצלים ואם לאו לא . ממילא דשיטורי דמתני' נמי כשפרה שותה דאד דינא הוא. אבל עדיין אינו מוכרח דאיכא למימר דמים הטיהור דרפ"ז בשאין הפרה שותה ממנו לא מצוב במים וה"ה המים שנפלו מן הטיע הוי כמים . ומתני' דהכא לא אירי בזה אלא שהמים נלולין ושומדין בפני עצמן ולא שיעבו כאן אלא במים אחרים הוי רך . ואע"פ שאין בי כח לדבר נגד רבותינו. אבל מתוך קושית הר"ם שאין לישבה אלא לפי מה שפירשנו וגם הדבר נכון מצד עצמו לא מנעמי מלכתוב הנלע"ד ול"ש דאפשר דלא ניחא לאוקמי הך דזבחים בתמוכין מדקא בשאין הפרה שותה ומקום נמי אינו מצלים ואי בתמוכין ה"ל למימר דמיפסל נמי פסלו כל המים ומאי איריא דאינו מצלים : ר"א אומר טיזוב כפי חבית . לקמן רפ"ז במים הטיהור פי' הר"ב דך ודקיק. וכתו"י בפ"ק דסוכה דף י"ט פי' שיטול להוציאו מכלי אל כלי וכ"כ הטור סי' ר"ח . ונמאי דפי' דלעיל דמאי דמתני' אתו לפרושי כולד הוי טיהור אמאי נקטי רש"י והטור שיטולא מכלי לכלי והיינו כשיטורי דר"א ור"ש דהכא מתוקים כמ"ש הפ"ב : בפי חבית . נראה דאין זו חבית בכולי תלמודא דהתם משמע דפיה רחב יותר משפופרת הנוד דא"ל שמעון ולפי סדר פלוגתייהו הכא משמע בספר הר"ם כתב לפי שהא חבוי בקרקע נקרא חבית משמע נמי שאינה סתם חבית : הנמדד בלוג . מדלא אמר הנכנס בפי הלוג . משמע דטיע הגם אינו נמדד במדה אלא אלא הסק ומלא הקופה . והדק והחשוב עמדד :

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org